

RAFAKO S.A.

GRUPA PBG

**SPRAWOZDANIE FINANSOWE
ZA ROK ZAKOŃCZONY
DNIA 31 GRUDNIA 2017 ROKU**

**wraz ze sprawozdaniem niezależnego biegłego
rewidenta z badania**

Spis treści

Sprawozdanie z całkowitych dochodów	1
Sprawozdanie z sytuacji finansowej	2
Sprawozdanie z przepływów pieniężnych	4
Sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym	5
DODATKOWE NOTY OBJAŚNIAJĄCE	6
1. Informacje ogólne	6
2. Identyfikacja skonsolidowanego sprawozdania finansowego	6
3. Skład Zarządu i Rady Nadzorczej Spółki	6
4. Zatwierdzenie sprawozdania finansowego	7
5. Inwestycje Spółki	7
6. Istotne wartości oparte na profesjonalnym osądzie i szacunkach	8
6.1. Profesjonalny osąd	8
6.2. Niepewność szacunków	8
7. Podstawa sporządzenia sprawozdania finansowego	11
7.1. Oświadczenie o zgodności	13
7.2. Waluta funkcjonalna i waluta sprawozdań finansowych	13
8. Istotne zasady rachunkowości	13
8.1. Wycena do wartości godziwej	13
8.2. Przeliczanie pozycji wyrażonych w walucie obcej	14
8.3. Rzeczowe aktywa trwałe	14
8.4. Wartości niematerialne	15
8.5. Wartość firmy	17
8.6. Udziały i akcje w jednostkach zależnych, stowarzyszonych i wspólnych przedsiębiorstwach	17
8.7. Leasing	17
8.8. Utrata wartości niefinansowych aktywów trwałych	18
8.9. Koszty finansowania zewnętrznego	18
8.10. Odzyskiwalna wartość aktywów długoterminowych	18
8.11. Aktywa finansowe	18
8.12. Utrata wartości aktywów finansowych	20
8.12.1. Aktywa ujmowane według zamortyzowanego kosztu	20
8.12.2. Aktywa finansowe wykazywane według kosztu	20
8.12.3. Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	20
8.13. Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży	21
8.14. Pochodne instrumenty finansowe i zabezpieczenia	21
8.15. Zapasy	21
8.16. Należności z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe należności	21
8.17. Środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych	22
8.18. Kapitał podstawowy	22
8.19. Rezerwy	22
8.20. Oprocentowane kredyty bankowe, pożyczki i papiery dłużne	22
8.21. Zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe zobowiązania	23
8.22. Świadczenia pracownicze	23
8.23. Przychody	24
8.23.1. Sprzedaż towarów i produktów	24
8.23.2. Świadczenie usług	24
8.23.3. Odsetki	24
8.23.4. Dywidendy	24
8.23.5. Przychody z tytułu wynajmu	24
8.23.6. Umowy o usługi budowlane	24
8.23.7. Dotacje rządowe	25
8.24. Podatki	25
8.24.1. Podatek dochodowy	25
8.25. Zysk/(strata) netto na jedną akcję	27
9. Zmiany stosowanych zasad rachunkowości (istotne zasady (polityka) rachunkowości)	27
10. Nowe standardy i interpretacje, które zostały opublikowane, a nie weszły jeszcze w życie	27
10.1. Wdrożenie MSSF 15	29
10.2. Wdrożenie MSSF 9	31
10.3. Wdrożenie MSSF 16	33

11.	Segmenty operacyjne	33
12.	Informacje dotyczące umów o usługę budowlaną	34
12.1.	Informacje dotyczące kluczowych kontraktów realizowanych przez Spółkę	35
12.2.	Rezerwa na straty wynikające z umów o usługę budowlaną	36
12.3.	Rezerwa na koszty kar z tytułu nieterminowej realizacji lub niedotrzymania gwarantowanych parametrów technicznych umów o usługę budowlaną	36
13.	Przychody i koszty	37
13.1.	Przychody ze sprzedaży produktów i usług	37
13.2.	Przychody ze sprzedaży materiałów	38
13.3.	Geograficzne obszary działalności	38
13.4.	Koszty według rodzajów	39
13.5.	Koszty amortyzacji, odpisów aktualizujących, różnic kursowych oraz zapasów ujęte w zysku lub stracie	40
13.6.	Koszty świadczeń pracowniczych	40
13.7.	Pozostałe przychody operacyjne	41
13.8.	Pozostałe koszty operacyjne	41
13.9.	Przychody finansowe	42
13.10.	Koszty finansowe	42
14.	Podatek dochodowy	43
14.1.	Obciążenie podatkowe	43
14.2.	Uzgodnienie efektywnej stawki podatkowej	44
14.3.	Odroczony podatek dochodowy wyliczony na dzień 31 grudnia 2017 roku	45
15.	Propozycja pokrycia straty za 2017 rok	46
16.	Zysk/(strata) przypadający na jedną akcję	46
17.	Istotne pozycje wykazane w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych	47
18.	Majątek socjalny oraz zobowiązania ZFŚS	48
19.	Rzeczowe aktywa trwałe	49
20.	Środki trwałe w leasingu	51
21.	Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży	51
22.	Wartości niematerialne	51
23.	Akcje/udziały w jednostkach zależnych oraz pozostałych jednostkach	53
24.	Należności z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe należności i rozliczenia międzyokresowe kosztów - długoterminowe	53
25.	Inne aktywa finansowe długoterminowe	53
26.	Obligacje długoterminowe	54
27.	Zapasy	55
27.1.	Odpisy aktualizujące wartość zapasów	55
28.	Należności z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe należności i rozliczenia międzyokresowe kosztów krótkoterminowe	56
28.1.	Odpisy aktualizujące wartość należności handlowych oraz pozostałych należności	57
29.	Aktywa finansowe krótkoterminowe	58
29.1.	Udzielone pożyczki	58
29.2.	Inne aktywa finansowe krótkoterminowe	59
29.3.	Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	59
30.	Aktywa stanowiące zabezpieczenie zobowiązań Spółki	60
30.1.	Zabezpieczenia ustanowione na środkach trwałych	60
30.2.	Zabezpieczenia ustanowione na wartościach niematerialnych	60
30.3.	Zabezpieczenia ustanowione na akcjach/udziałach	60
30.4.	Zabezpieczenia ustanowione na zapasach	60
30.5.	Zabezpieczenia ustanowione na należnościach handlowych	61
31.	Kapitał własny	61
31.1.	Kapitał podstawowy	61
31.2.	Wartość nominalna akcji	61
31.3.	Prawa akcjonariuszy	61
31.4.	Kapitał ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej	61
31.5.	Wypłacone dywidendy	61
31.6.	Zarządzanie kapitałem	62
32.	Akcjonariusze posiadający co najmniej 5% ogólnej liczby głosów na WZ RAFAKO S.A. na koniec okresu sprawozdawczego	62
33.	Oprocentowane kredyty bankowe i pożyczki	63
34.	Zobowiązania z tytułu świadczeń pracowniczych	64

34.1.	Świadczenia pracownicze po okresie zatrudnienia oraz inne świadczenia	64
35.	Zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe zobowiązania	65
35.1.	Zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe zobowiązania – długoterminowe.....	65
35.2.	Rezerwy, zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe zobowiązania – krótkoterminowe	65
35.3.	Zobowiązania z tytułu pochodnych instrumentów finansowych.....	66
35.4.	Zobowiązania z tytułu nabycia środków trwałych i wartości niematerialnych	66
35.5.	Zobowiązania z tytułu niewykorzystanych urlopów	67
35.6.	Naliczone zobowiązania z tytułu niewypłaconej premii	67
35.7.	Rezerwa na koszty napraw gwarancyjnych.....	68
35.8.	Zobowiązania z tytułu Programu Dobrowolnych Odejsć	68
35.9.	Rezerwa na koszty reorganizacji	69
35.10.	Zobowiązania z tytułu podatku dochodowego	69
36.	Dotacje	69
37.	Emisja, wykup i spłata dłużnych i kapitałowych papierów wartościowych	70
38.	Wykorzystanie wpływów z emisji papierów wartościowych	71
39.	Zobowiązania z tytułu umów leasingu finansowego i umów dzierżawy z opcją zakupu	71
40.	Zmiany pozycji pozabilansowych, informacje o udzieleniu przez jednostkę poręczeń kredytu, pożyczki lub udzieleniu gwarancji.....	72
41.	Gwarancje	73
42.	Sprawy sporne, postępowania sądowe	73
43.	Należności od jednostki powiązanej wynikające z zawartego układu	75
44.	Informacje o podmiotach powiązanych.....	75
44.1.	Jednostka dominująca Spółki	77
44.2.	Wspólne przedsięwzięcia, w których Spółka jest współnikiem.....	77
44.3.	Warunki transakcji z podmiotami powiązаныmi	77
44.4.	Transakcje z udziałem innych członków Zarządu i Rady Nadzorczej.....	77
44.5.	Akcje w posiadaniu członków organów zarządzających i nadzorujących	78
44.6.	Udziały wyższej kadry kierowniczej w programie akcji pracowniczych	78
44.7.	Wynagrodzenia wyższej kadry kierowniczej Spółki	78
45.	Stanowisko Zarządu odnośnie możliwości zrealizowania wcześniej publikowanych prognoz	79
46.	Informacja o umowie z biegłym rewidentem lub podmiotem uprawnionym do badania sprawozdań finansowych za wyżej wymienione okresy	80
47.	Cele i zasady zarządzania ryzykiem finansowym	80
47.1.	Ryzyko stopy procentowej	80
47.2.	Ryzyko walutowe	81
47.3.	Ryzyko cen towarów	82
47.4.	Ryzyko kredytowe	82
47.5.	Ryzyko związane z płynnością	82
48.	Instrumenty pochodne	83
49.	Instrumenty finansowe	84
49.1.	Wartość bilansowa klas i kategorii instrumentów finansowych.....	84
49.2.	Pozycje przychodów, kosztów, zysków i strat ujęte w rachunku zysków i strat w podziale na kategorie instrumentów finansowych	86
49.3.	Ryzyko stopy procentowej.....	90
50.	Zatrudnienie	92
51.	Zdarzenia następujące po zakończeniu okresu sprawozdawczego	92

Sprawozdanie z całkowitych dochodów za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2017 roku

	Nota	Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2017	Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2016
Działalność kontynuowana			
Przychody ze sprzedaży		616 631	738 227
Przychody ze sprzedaży produktów i usług	13.1	614 071	735 758
Przychody ze sprzedaży materiałów	13.2	2 560	2 469
		<hr/>	<hr/>
Koszty sprzedanych produktów i materiałów	13.4	(572 644)	(719 704)
Zysk/(strata) brutto ze sprzedaży		43 987	18 523
		<hr/>	<hr/>
Pozostałe przychody operacyjne	13.7	8 144	7 236
Koszty sprzedaży	13.4	(35 383)	(31 578)
Koszty ogólnego zarządu	13.4	(42 893)	(44 285)
Pozostałe koszty operacyjne	13.8	(13 365)	(12 869)
Zysk/(strata) z działalności operacyjnej		(39 510)	(62 973)
		<hr/>	<hr/>
Przychody finansowe	13.9	1 156	2 616
Koszty finansowe	13.10	(10 855)	(7 161)
Zysk/(strata) brutto		(49 209)	(67 518)
		<hr/>	<hr/>
Podatek dochodowy	14	(16 839)	5 277
Zysk/(strata) netto z działalności kontynuowanej	15, 16	(66 048)	(62 241)
		<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>
Inne całkowite dochody za okres		(6)	(822)
<i>Pozycje podlegające przekwalifikowaniu do zysku/(straty) w kolejnych okresach sprawozdawczych</i>			
Różnice kursowe z przeliczenia oddziału zagranicznego		(268)	(129)
Inne całkowite dochody netto podlegające przekwalifikowaniu do zysku/(straty) w kolejnych okresach sprawozdawczych		(268)	(129)
<i>Pozycje niepodlegające przekwalifikowaniu do zysku/(straty) w kolejnych okresach sprawozdawczych</i>			
Inne całkowite dochody wynikające z zysków/(strat) aktuarialnych		324	(855)
Podatek dochodowy dotyczący innych całkowitych dochodów	14.1	(62)	162
Inne całkowite dochody netto niepodlegające przekwalifikowaniu do zysku/(straty) w kolejnych okresach sprawozdawczych		262	(693)
		<hr/>	<hr/>
Całkowity dochód za rok		(66 054)	(63 063)
		<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>
Średnia ważona liczba akcji	16	85 397 751	84 931 998
Podstawowa/rozwodniona strata na jedną akcję w złotych	16	(0,77)	(0,73)
		<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>

Racibórz, dnia 5 kwietnia 2018 roku

Agnieszka
Wasilewska-Semail

Jarosław Dusiło

Edward Kasprzak

Karol Sawicki

Tomasz Tomczak

Jolanta Markowicz

Prezes Zarządu

Wiceprezes Zarządu

Wiceprezes Zarządu

Wiceprezes Zarządu

Wiceprezes Zarządu

Dyrektor
Departamentu
Rachunkowości
i Podatków -
Główny Księgowy

Sprawozdanie z sytuacji finansowej

na dzień 31 grudnia 2017 roku

	Nota	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
AKTYWA			
Aktywa trwałe (długoterminowe)			
Rzeczowe aktywa trwałe	19	140 364	147 968
Wartości niematerialne	22	10 513	11 058
Należności z tytułu dostaw i usług, pozostałe należności i rozliczenia międzyokresowe kosztów długoterminowe	24	7 078	284
Należności z tytułu dostaw i usług		5 294	3
Pozostałe należności i rozliczenia międzyokresowe kosztów		1 784	281
Aktywa finansowe długoterminowe		76 347	64 570
Akcje/udziały w jednostkach zależnych	23	35 091	29 349
Akcje/udziały w pozostałych jednostkach	23	242	227
Obligacje długoterminowe	26	24 769	–
Inne aktywa finansowe długoterminowe	25	16 245	34 994
Aktywa z tytułu podatku odroczonego	14.3	31 141	48 177
		265 443	272 057
Aktywa obrotowe (krótkoterminowe)			
Zapasy	27	12 057	13 039
Należności z tytułu dostaw i usług, pozostałe należności i rozliczenia międzyokresowe kosztów krótkoterminowe	28	303 552	294 144
Należności z tytułu dostaw i usług		192 117	188 754
Należności z tytułu podatku dochodowego		–	10 918
Pozostałe należności i rozliczenia międzyokresowe kosztów		111 435	94 472
Należności z tytułu wyceny umów o usługę budowlaną i związane z wyceną kontraktów rozliczenia międzyokresowe	12	158 785	172 387
Aktywa finansowe krótkoterminowe		164 997	77 470
Udzielone pożyczki krótkoterminowe	29.1	396	458
Instrumenty pochodne	48	479	–
Obligacje krótkoterminowe	26	5 201	–
Inne aktywa finansowe krótkoterminowe	29.2	–	11 130
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	29.3	158 921	65 882
		639 391	557 040
Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży	21	108	7
SUMA AKTYWÓW		904 942	829 104

Racibórz, dnia 5 kwietnia 2018 roku

Agnieszka
Wasilewska-Semail

Jarosław Dusiło

Edward Kasprzak

Karol Sawicki

Tomasz Tomczak

Jolanta Markowicz

Prezes Zarządu

Wiceprezes Zarządu

Wiceprezes Zarządu

Wiceprezes Zarządu

Wiceprezes Zarządu

Dyrektor
Departamentu
Rachunkowości
i Podatków -
Główny Księgowy

Sprawozdanie z sytuacji finansowej

na dzień 31 grudnia 2017 roku

	Nota	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
PASYWA			
Kapitał własny			
Kapitał podstawowy	31.1	254 864	169 864
Kapitał ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej	31.4	173 708	95 340
Kapitał zapasowy		69 061	131 301
Różnice kursowe z przeliczenia oddziału zagranicznego		(337)	(69)
Zyski zatrzymane / Niepokryte straty		(71 222)	(67 676)
		426 074	328 760
Zobowiązania długoterminowe			
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	35.1, 39	1 046	2 662
Rezerwa z tytułu świadczeń pracowniczych	34	20 448	21 773
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe zobowiązania długoterminowe		19 594	19 598
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	35.1	14 673	11 874
Zobowiązania z tytułu zakupu środków trwałych i wartości niematerialnych	35.1	-	16
Pozostałe zobowiązania	35.1	4 921	7 708
		41 088	44 033
Zobowiązania krótkoterminowe			
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe zobowiązania krótkoterminowe		276 752	201 981
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	35.2	185 498	120 449
Zobowiązania z tytułu zakupu środków trwałych i wartości niematerialnych	35.2	399	954
Pozostałe zobowiązania	35.2	90 855	80 578
Bieżąca część oprocentowanych kredytów bankowych i pożyczek	33	98 568	149 112
Pozostałe zobowiązania finansowe oraz z tytułu leasingu finansowego	35.2, 39	1 696	1 616
Rezerwa z tytułu świadczeń pracowniczych	34	2 737	1 994
Zobowiązania, rezerwy z tytułu wyceny umów o usługę budowlaną i przychody przyszłych okresów		58 027	101 608
Zobowiązania z tytułu wyceny umów o usługę budowlaną	12	33 834	76 992
Rezerwy z tytułu wyceny umów o usługę budowlaną	12	23 913	24 095
Dotacje	36	280	521
		437 780	456 311
Zobowiązania razem		478 868	500 344
SUMA PASYWÓW		904 942	829 104

Racibórz, dnia 5 kwietnia 2018 roku

Agnieszka Wasilewska-Semail
Jarosław Dusiło
Edward Kasprzak
Karol Sawicki
Tomasz Tomczak
Jolanta Markowicz

Prezes Zarządu
Wiceprezes Zarządu
Wiceprezes Zarządu
Wiceprezes Zarządu
Wiceprezes Zarządu
Dyrektor Departamentu Rachunkowości i Podatków - Główny Księgowy

Sprawozdanie z przepływów pieniężnych za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2017 roku

	Nota	Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2017	Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2016
Przepływy środków pieniężnych z działalności operacyjnej			
Zysk/(strata) brutto		(49 209)	(67 518)
Korekty o pozycje:			
Amortyzacja	13.4, 13.5	38 071	13 386
(Zyski)/straty z tytułu różnic kursowych		10 674	11 674
Odsetki i dywidendy, netto		27	(14)
(Zysk)/strata na działalności inwestycyjnej		3 646	4 267
Zwiększenie/ (zmniejszenie) stanu zobowiązań z tytułu kontraktów walutowych		(519)	569
(Zwiększenie)/ zmniejszenie stanu należności	17	(479)	–
(Zwiększenie)/ zmniejszenie stanu zapasów		(32 634)	22 670
Zwiększenie/ (zmniejszenie) stanu zobowiązań i rezerw z tytułu świadczeń pracowniczych z wyjątkiem kredytów i pożyczek	17	982	5 765
Zmiana stanu rozliczeń z tytułu umów o usługę budowlaną	17	86 990	(110 510)
Podatek dochodowy zapłacony	17	(29 738)	85 218
Pozostałe		(857)	(6 444)
Środki pieniężne netto z działalności operacyjnej		(11 138)	(54 132)
Przepływy środków pieniężnych z działalności inwestycyjnej			
Sprzedaż rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych		531	1 089
Nabycie rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych	17	(3 359)	(5 200)
Wpływy z tytułu posiadanych dłużnych papierów wartościowych	26	5 659	–
Nabycie udziałów w jednostce zależnej	23	(5 742)	(4 317)
Dywidendy i odsetki otrzymane		7	6
Udzielenie pożyczek		36	43
Środki pieniężne netto z działalności inwestycyjnej		(2 868)	(8 379)
Przepływy środków pieniężnych z działalności finansowej			
Wpływy z emisji akcji	17	163 368	–
Spłata zobowiązań z tytułu leasingu finansowego		(1 801)	(2 148)
Wpływy z tytułu zaciągnięcia pożyczek/kredytów		–	37 773
Spłata kredytów/pożyczek	17	(50 331)	–
Odsetki zapłacone	17	(2 611)	(3 121)
Prowizje bankowe		(1 096)	(821)
Pozostałe		(222)	(274)
Środki pieniężne netto z działalności finansowej		107 307	31 409
Zwiększenie/(zmniejszenie) netto stanu środków pieniężnych i ich ekwiwalentów		93 301	(31 102)
Różnice kursowe netto		(262)	(125)
Środki pieniężne na początek okresu	29.3	65 882	97 109
Środki pieniężne na koniec okresu	29.3	158 921	65 882

Racibórz, dnia 5 kwietnia 2018 roku
Agnieszka
Wasilewska-Semail

Jarosław Dusiño

Edward Kasprzak

Karol Sawicki

Tomasz Tomczak

Jolanta Markowicz

Prezes Zarządu

Wiceprezes Zarządu

Wiceprezes Zarządu

Wiceprezes Zarządu

Wiceprezes Zarządu

Dyrektor
Departamentu
Rachunkowości
i Podatków -
Główny Księgowy

Sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym

za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2017 roku

	<i>Kapitał podstawowy</i>	<i>Kapitał ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej</i>	<i>Kapitał zapasowy</i>	<i>Różnice kursowe z przeliczenia oddziału zagranicznego</i>	<i>Zyski zatrzymane/ Niepokryte straty</i>	<i>Razem</i>
Na 1 stycznia 2017 roku	169 864	95 340	131 301	(69)	(67 676)	328 760
Strata z działalności kontynuowanej	–	–	–	–	(66 048)	(66 048)
Inne całkowite dochody	–	–	–	(268)	262	(6)
Pokrycie straty z lat ubiegłych	–	–	(62 240)	–	62 240	–
Emisja akcji serii K	85 000	78 368	–	–	–	163 368
Na 31 grudnia 2017 roku	254 864	173 708	69 061	(337)	(71 222)	426 074
Na 1 stycznia 2016 roku	169 864	95 340	104 716	60	21 843	391 823
Strata z działalności kontynuowanej	–	–	–	–	(62 240)	(62 240)
Inne całkowite dochody	–	–	–	(129)	(694)	(823)
Podział wyniku z lat ubiegłych	–	–	26 585	–	(26 585)	–
Na 31 grudnia 2016 roku	169 864	95 340	131 301	(69)	(67 676)	328 760

Racibórz, dnia 5 kwietnia 2018 roku

Agnieszka
Wasilewska-Semail

Jarosław Dusiło

Edward Kasprzak

Karol Sawicki

Tomasz Tomczak

Jolanta Markowicz

Prezes Zarządu

Wiceprezes Zarządu

Wiceprezes Zarządu

Wiceprezes Zarządu

Wiceprezes Zarządu

Dyrektor
Departamentu
Rachunkowości
i Podatków -
Główny Księgowy

DODATKOWE NOTY OBJAŚNIAJĄCE

1. Informacje ogólne

RAFAKO S.A. ("Spółka") jest spółką akcyjną z siedzibą w Raciborzu, ul. Łąkowa 33, której akcje znajdują się w publicznym obrocie. Spółka została utworzona aktem notarialnym dnia 12 stycznia 1993 roku. W dniu 24 sierpnia 2001 roku została wpisana do rejestru przedsiębiorców pod numerem KRS 0000034143 prowadzonego przez Sąd Rejonowy w Gliwicach, X Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego. Spółce nadano numer statystyczny REGON 270217865.

Czas trwania działalności Spółki jest nieoznaczony.

Sprawozdanie finansowe Spółki obejmuje rok zakończony dnia 31 grudnia 2017 roku oraz zawiera dane porównawcze za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku.

Głównym przedmiotem działalności Spółki jest:

- Produkcja wytwornic pary, z wyłączeniem kotłów do centralnego ogrzewania gorącą wodą,
- Obróbka metali i nakładanie powłok na metale,
- Produkcja przemysłowych urządzeń chłodniczych i wentylacyjnych,
- Naprawa i konserwacja metalowych wyrobów gotowych,
- Instalowanie maszyn przemysłowych, sprzętu i wyposażenia,
- Pozostałe specjalistyczne roboty budowlane, gdzie indziej niesklasyfikowane,
- Sprzedaż hurtowa wyrobów metalowych oraz sprzętu i dodatkowego wyposażenia hydraulicznego i grzejnego,
- Sprzedaż hurtowa odpadów i złomu,
- Działalność w zakresie inżynierii i związane z nią doradztwo techniczne,
- Pozostałe badania i analizy techniczne.

Spółka posiada Oddział w Turcji sporządzający samodzielne sprawozdanie finansowe, zgodne z prawem tureckim. Walutą funkcjonalną oddziału jest EUR.

Podmiotem bezpośrednio dominującym Spółki jest PBG S.A. z siedzibą w Wysogotowie k. Poznania.

2. Identyfikacja skonsolidowanego sprawozdania finansowego

Spółka prezentująca niniejsze sprawozdanie sporządza również skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej RAFAKO za rok zakończony 31 grudnia 2017 roku, które zostało zatwierdzone do publikacji w dniu 5 kwietnia 2018 roku.

3. Skład Zarządu i Rady Nadzorczej Spółki

W okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2017 roku i do dnia zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego miały miejsca zmiany w składzie Zarządu Spółki. W dniu 20 lutego 2018 roku Krzysztof Burek złożył rezygnację z funkcji Wiceprezesa Zarządu Spółki. Rada Nadzorcza Spółki powołała na stanowisko Wiceprezesa Zarządu Spółki Karola Sawickiego.

Na dzień sporządzenia niniejszego sprawozdania finansowego skład Zarządu przedstawia się następująco:

Agnieszka Wasilewska-Semail	- Prezes Zarządu
Jarosław Dusiło	- Wiceprezes Zarządu
Edward Kasprzak	- Wiceprezes Zarządu
Karol Sawicki	- Wiceprezes Zarządu
Tomasz Tomczak	- Wiceprezes Zarządu

W okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2017 roku miały miejsce zmiany w składzie Rady Nadzorczej Spółki. W dniu 9 listopada 2017 roku pan Dariusz Sarnowski, Wiceprzewodniczący Rady Nadzorczej, poinformował Spółkę o złożeniu rezygnacji z zasiadania w Radzie Nadzorczej RAFAKO S.A.

Na dzień sporządzenia niniejszego sprawozdania finansowego skład Rady Nadzorczej przedstawia się następująco:

Jerzy Wiśniewski	- Przewodniczący Rady Nadzorczej
Przemysław Schmidt	- Sekretarz Rady Nadzorczej (niezależny)
Krzysztof Gerula	- Członek Rady Nadzorczej (niezależny)
Dariusz Szymański	- Członek Rady Nadzorczej
Adam Szyszka	- Członek Rady Nadzorczej (niezależny)
Małgorzata Wiśniewska	- Członek Rady Nadzorczej

4. Zatwierdzenie sprawozdania finansowego

Niniejsze sprawozdanie finansowe za rok zakończony dnia 31 grudnia 2017 roku zostało zatwierdzone przez Zarząd Spółki w dniu 5 kwietnia 2018 roku.

5. Inwestycje Spółki

Spółka posiadała w okresie sprawozdawczym inwestycje w następujących jednostkach zależnych, współzależnych i stowarzyszonych:

Nazwa i siedziba jednostki	Podstawowy przedmiot działalności	Procentowy udział Spółki w kapitale	
		31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
PGL – DOM Sp. z o.o. Racibórz	Obsługa nieruchomości na własny rachunek	100%	100%
RAFAKO ENGINEERING Sp. z o.o. Racibórz	Działalność w zakresie projektowania budowlanego, urbanistycznego, technologicznego	51,05%	51,05%
ENERGOTECHNIKA ENGINEERING Sp. z o.o. Gliwice	Działalność w zakresie projektowania budowlanego, urbanistycznego, technologicznego i doradztwo inżynieryjne	100%	69,13%
RAFAKO ENGINEERING SOLUTION doo Belgrad	Działalność w zakresie projektowania technologicznego łącznie z doradztwem i sprawowaniem nadzoru dla budownictwa, przemysłu i ochrony środowiska	77%	77%
RAFAKO Hungary Kft. Budapeszt	Montaż urządzeń w przemyśle energetycznym i chemicznym	100%	100%
E001RK Sp. z o.o. Racibórz	Realizacja projektów budowlanych oraz związanych z budową dróg i autostrad, dróg szynowych i kolei podziemnej, mostów i tuneli, działalność w zakresie inżynierii i doradztwa technicznego i naukowego, produkcja, naprawa i konserwacja maszyn i urządzeń, wytwarzanie, przesyłanie i handel energią elektryczną	100%	100%
E003B7 Sp. z o.o. Racibórz	Realizacja projektów budowlanych, działalność w zakresie doradztwa i projektowania budowlanego, inżynieryjnego i technologicznego	100%	100%
RENG-NANO Sp. z o.o.* Racibórz	Działalność w zakresie produkcji konstrukcji metalowych i ich części oraz naprawa i konserwacja metalowych wyrobów gotowych	30,63%	–

* jednostka zależna od RAFAKO ENGINEERING Sp. z o.o., zależna pośrednio od RAFAKO S.A.

W dniu 21 grudnia 2017 roku spółka zależna RAFAKO ENGINEERING Sp. z o.o. sprzedała na rzecz RAFAKO S.A. 960 udziałów o wartości 500 złotych każdy (o łącznej wartości nominalnej 480 000 złotych) w spółce zależnej ENERGOTECHNIKA ENGINEERING Sp. z o.o. za kwotę 2 372 tysiące złotych. Dodatkowo w dniu 21 grudnia 2017 roku spółka zależna PGL DOM Sp. z o.o. sprzedała na rzecz RAFAKO S.A. 1.340 udziałów o wartości 500 złotych każdy (o łącznej wartości nominalnej 670 000 złotych) w spółce zależnej ENERGOTECHNIKA ENGINEERING Sp. z o.o. za kwotę 3 311 tysięcy złotych. W wyniku przeprowadzonych transakcji RAFAKO S.A. posiada bezpośrednio 100% udziałów w kapitale spółki i w liczbie głosów na Zgromadzeniu Wspólników spółki ENERGOTECHNIKA ENGINEERING sp. z o.o.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku udział w ogólnej liczbie głosów posiadany przez Spółkę w podmiotach zależnych był równy udziałowi Spółki w kapitałach tych jednostek.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku udział w ogólnej liczbie głosów posiadany przez Spółkę w podmiotach zależnych był równy udziałowi Spółki w kapitałach tych jednostek, za wyjątkiem jednostki zależnej ENERGOTECHNIKA ENGINEERING Sp. z o.o., w której RAFAKO Engineering Sp. z o.o. posiadało 41,74% udziałów uprzywilejowanych w kapitale spółki (stanowiących 58,90% głosów na Zgromadzeniu Wspólników Spółki), natomiast PGL – DOM Sp. z o.o. posiadało 47,83% udziałów w kapitale spółki, stanowiących 33,74% liczby głosów na Zgromadzeniu Wspólników Spółki.

W dniu 4 lipca 2017 roku spółka zależna PGL DOM Sp. z o.o. nabyła łącznie 240 udziałów spółki ENERGOTECHNIKA Engineering Sp. z o.o. o łącznej wartości 240 tysięcy złotych. W związku z nabyciem udziałów spółka PGL DOM Sp. z o.o. posiada 58,26% udziałów w kapitale spółki (41,10% liczby głosów na Zgromadzeniu Wspólników Spółki).

6. Istotne wartości oparte na profesjonalnym osądzie i szacunkach

6.1. Profesjonalny osąd

Sporządzenie sprawozdania finansowego Spółki wymaga od Zarządu osądów, szacunków oraz założeń, które mają wpływ na prezentowane przychody, koszty, aktywa i zobowiązania i powiązane z nimi noty oraz ujawnienia dotyczące zobowiązań warunkowych. Niepewność co do tych założeń i szacunków może spowodować istotne korekty wartości bilansowych aktywów i zobowiązań w przyszłości.

W procesie stosowania zasad (polityki) rachunkowości Zarząd dokonał następujących osądów, które mają największy wpływ na przedstawiane wartości bilansowe aktywów i zobowiązań.

Klasyfikacja umów leasingu, w których Spółka występuje jako leasingobiorca

Spółka występuje jako strona umów leasingu. Spółka dokonuje klasyfikacji leasingu jako operacyjnego lub finansowego w oparciu o ocenę, w jakim zakresie ryzyko i pożytki z tytułu posiadania przedmiotu leasingu przypadają w udziale leasingodawcy, a w jakim leasingobiorcy. Ocena ta opiera się na treści ekonomicznej każdej transakcji.

Identyfikacja wbudowanych instrumentów pochodnych

Na koniec każdego okresu sprawozdawczego kierownictwo Spółki dokonuje oceny, czy w ramach podpisanych umów występują cechy ekonomiczne i ryzyko właściwe dla wbudowanego instrumentu pochodnego w walucie obcej, które byłyby ściśle powiązane z cechami ekonomicznymi i ryzykiem właściwym dla umowy zasadniczej (głównego kontraktu).

Umowy konsorcjalne

Każdorazowo, po podpisaniu umowy o usługę budowlaną realizowanej w ramach konsorcjum, Zarząd dokonuje oceny charakteru umowy w celu określenia sposobu ujmowania przychodów i kosztów kontraktowych.

6.2. Niepewność szacunków

Poniżej omówiono podstawowe założenia dotyczące przyszłości i inne kluczowe źródła niepewności występujące na dzień bilansowy, z którymi związane jest istotne ryzyko znaczącej korekty wartości bilansowych aktywów i zobowiązań w następnym roku finansowym. Spółka przyjęła założenia i szacunki na temat przyszłości na podstawie wiedzy posiadanej podczas sporządzania sprawozdania finansowego. Występujące założenia i szacunki mogą ulec zmianie na skutek wydarzeń w przyszłości wynikających ze zmian rynkowych lub zmian nie będących pod kontrolą Spółki. Takie zmiany są odzwierciedlane w szacunkach lub założeniach w chwili wystąpienia.

Poniżej omówiono podstawowe założenia dotyczące przyszłości i inne kluczowe źródła niepewności występujące na koniec okresu sprawozdawczego, z którymi związane jest istotne ryzyko znaczącej korekty wartości bilansowych aktywów i zobowiązań w następnym okresie sprawozdawczym.

Utrata wartości aktywów

Na koniec okresu sprawozdawczego Spółka przeprowadza test na utratę wartości firmy oraz analizę utraty wartości rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych o określonym okresie użytkowania, w przypadku których zidentyfikowano przesłanki utraty wartości. Wymaga to oszacowania wartości odzyskiwalnej ośrodka wypracowującego środki pieniężne, do którego należą te aktywa. Wartość odzyskiwalna odpowiada wartości wyższej z dwóch – użytkowej lub godziwej pomniejszonej o koszty zbycia. Oszacowanie wartości użytkowej polega na ustaleniu przyszłych przepływów pieniężnych generowanych przez ośrodek wypracowujący środki pieniężne i ustalenia stopy dyskontowej do zastosowania w celu obliczenia bieżącej wartości tych przepływów. Spółka dokonała oceny, czy występują przesłanki mogące wskazywać na utratę wartości aktywów. Przeprowadzona analiza wykazała, że w okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2017 roku przesłanki takie nie wystąpiły.

Wartości odpisów aktualizujących wartość aktywów na koniec okresu sprawozdawczego zostały przedstawione w notach 19, 24, 25, 26, 28 i 29.2 niniejszego sprawozdania finansowego.

Wycena rezerw z tytułu świadczeń pracowniczych

Rezerwy z tytułu świadczeń pracowniczych zostały oszacowane za pomocą metod aktuarialnych. Przyjęte w tym celu założenia zostały przedstawione w nocie 34.1. Zmiana rezerw z tytułu świadczeń pracowniczych w okresie związana jest z ujęciem kosztów bieżącego zatrudnienia, kosztów odsetek oraz wypłaconych świadczeń.

W roku zakończonym 31 grudnia 2016 roku w związku z uruchomieniem Programu Dobrowolnych Odejść dla pracowników Spółki, który szerzej został opisany w nocie 35.8, Zarząd Spółki podjął decyzję o utworzeniu rezerw w kwocie 7 622 tysiące złotych w celu pokrycia szacowanych kosztów Programu. W roku zakończonym 31 grudnia 2017 roku w związku z realizacją Programu Dobrowolnych Odejść dla pracowników, wykorzystano rezerwę w kwocie 5 498 tysięcy złotych.

Składnik aktywów z tytułu podatku dochodowego

Spółka rozpoznaje składnik aktywów z tytułu podatku odroczonego, w tym aktywa z tytułu straty podatkowej, bazując na założeniu, że w przyszłości zostanie osiągnięty zysk podatkowy pozwalający na jego wykorzystanie w oparciu o przygotowane projekcje wyniku podatkowego. Pogorszenie uzyskiwanych wyników podatkowych w przyszłości mogłoby spowodować, że założenie stałoby się nieuzasadnione. Aktywa z tytułu podatku odroczonego są wyceniane przy zastosowaniu stawek podatkowych, które będą stosowane na moment przewidywanego zrealizowania składnika aktywów, przyjmując za podstawę przepisy podatkowe, które obowiązywały na dzień sporządzenia sprawozdania finansowego.

Wartość godziwa instrumentów finansowych

Wartość godziwą instrumentów finansowych, dla których nie istnieje aktywny rynek ustala się wykorzystując odpowiednie techniki wyceny. Przy wyborze odpowiednich metod i założeń Spółka kieruje się profesjonalnym osądem. Sposób ustalenia wartości godziwej poszczególnych instrumentów finansowych został przedstawiony w nocie 49.

Stawki amortyzacyjne

Wysokość stawek oraz odpisów amortyzacyjnych jest ustalana na podstawie przewidywanego okresu ekonomicznego użytkowania danego składnika rzeczowych aktywów trwałych oraz wartości niematerialnych, a także szacunków dotyczących wartości rezydualnej środków trwałych. Spółka corocznie dokonuje weryfikacji przyjętych okresów ekonomicznej użyteczności na podstawie bieżących szacunków.

Ujmowanie przychodu

Spółka stosuje metodę procentowego zaawansowania prac przy rozliczaniu kontraktów długoterminowych. Stosowanie tej metody wymaga od Spółki szacowania proporcji dotychczas wykonanych prac do całości usług do wykonania. Gdyby szacunek łącznych kosztów realizacji kontraktów wzrósł o 10%, w stosunku do oszacowania Spółki, kwota przychodu zostałaby zmniejszona o około 27,3 mln złotych.

Przychody są ujmowane w takiej wysokości, w jakiej jest prawdopodobne, że spółka uzyskała korzyści ekonomiczne związane z daną transakcją oraz gdy kwotę przychodów można wycenić w wiarygodny sposób.

Przychody ze sprzedaży

Przychody ze sprzedaży wykazuje się w wartości godziwej zapłaty otrzymanej lub należnej z tytułu sprzedaży towarów i usług po pomniejszeniu o podatek od towarów i usług, rabaty i upusty:

- a) przychód ze sprzedaży produktów i towarów ujmuje się w momencie, gdy znaczące ryzyko i korzyści wynikające z prawa własności produktów i towarów zostały przekazane nabywcy oraz gdy kwotę przychodów można wycenić w wiarygodny sposób;
- b) przychody z tytułu świadczenia usług budowlanych są ujmowane na podstawie stopnia zaawansowania ich realizacji. Przychody z tytułu realizacji umów o usługę budowlaną rozpoznaje się i ujmuje zgodnie z zasadami omówionymi w nocie 8.23.6;
- c) przychody z tytułu sprzedaży usług ujmuje się w okresie, w którym świadczone usługę wtedy, gdy: - kwotę przychodów można ocenić w sposób wiarygodny, - istnieje prawdopodobieństwo, że jednostka gospodarcza uzyska korzyści ekonomiczne z tytułu transakcji, - stopień realizacji transakcji na dzień bilansowy może być określony w wiarygodny sposób.

Rezerwa na przewidywane straty na kontrakcie

Na koniec każdego okresu sprawozdawczego Spółka dokonuje aktualizacji szacunków całkowitych przychodów oraz kosztów z tytułu umów o usługę budowlaną rozliczanych metodą stopnia zaawansowania kontraktu. Przewidywaną stratę na kontrakcie Spółka ujmuje jako koszt zgodnie z MSSF. Szczegóły dotyczące rozliczenia przychodów i kosztów z umów o usługę budowlaną za rok obrotowy zostały przedstawione w notach 8.23.6 i 12 niniejszego sprawozdania finansowego.

Rezerwa na koszty z tytułu nieterminowej realizacji umów

Spółka tworzy rezerwę na karę umowną z tytułu nieterminowej realizacji umowy, jeżeli występuje istotne prawdopodobieństwo naliczenia kary za opóźnienie w realizacji przedmiotu umowy i opóźnienie to powstało z winy Spółki, jako wykonawcy umowy. Wysokość rezerwy wynika z zapisanej w danej umowie wartości kary za dany okres opóźnienia. Szczegóły dotyczące wartości oszacowanych w ten sposób rezerw zostały zaprezentowane w nocie 12 dodatkowych informacji i objaśnień.

Rezerwa na naprawy gwarancyjne

Rezerwy na naprawy gwarancyjne są tworzone w następstwie oszacowania spodziewanych i możliwych do oszacowania kosztów nadzoru własnego i obcego, napraw, prac i robót gwarancyjnych związanych z zobowiązaniami kontraktowymi Spółki, wynikającymi z zakończenia realizacji kontraktu długoterminowego (w tym kosztów usuwania tzw. „usterek nielimitujących” oraz innych kosztów zakończonego projektu głównego, których (z uwagi na spodziewaną datę pojawienia się kosztu) nie można odnieść do zamykanego projektu głównego). Wysokość tworzonej rezerwy jest sumą oszacowanych kosztów (własnych Spółki i kosztów „zewnątrznych” dostaw i usług) pomniejszoną o spodziewane, prawdopodobne przychody z tytułu refundacji tych kosztów (np. od dostawców i podwykonawców).

Odpisy aktualizujące wartość aktywów finansowych

Na dzień zakończenia okresu sprawozdawczego Spółka ocenia czy istnieją obiektywne dowody utraty wartości składnika należności lub grupy aktywów finansowych. Jeżeli wartość możliwa do odzyskania składnika aktywów jest niższa od jego wartości bilansowej jednostka dokonuje odpisu aktualizującego do poziomu bieżącej wartości planowanych przepływów pieniężnych. W szczególności kwestia wartości godziwej/odzyskiwalnej należności od podmiotów powiązanych została szeroko opisana w notach 26 i 44.

Niepewność związana z rozliczeniami podatkowymi

Regulacje dotyczące podatku od towarów i usług, podatku dochodowego od osób prawnych oraz obciążeń związanych z ubezpieczeniami społecznymi podlegają częstym zmianom. Te częste zmiany powodują brak odpowiednich punktów odniesienia, niespójne interpretacje oraz nieliczne ustanowione precedensy, które mogłyby mieć zastosowanie. Obowiązujące przepisy zawierają również niejasności, które powodują różnice w opiniach, co do interpretacji prawnej przepisów podatkowych, zarówno pomiędzy organami państwowymi jak i organami państwowymi i przedsiębiorstwami.

Rozliczenia podatkowe oraz inne obszary działalności (na przykład kwestie celne czy dewizowe) mogą być przedmiotem kontroli organów, które uprawnione są do nakładania wysokich kar i grzywien, a wszelkie dodatkowe zobowiązania podatkowe, wynikające z kontroli, muszą zostać zapłacone wraz z wysokimi odsetkami. Te warunki powodują, że ryzyko podatkowe w Polsce jest większe niż w krajach o bardziej dojrzałym systemie podatkowym.

W konsekwencji, kwoty prezentowane i ujawniane w sprawozdaniach finansowych mogą się zmienić w przyszłości w wyniku ostatecznej decyzji organu kontroli podatkowej.

Z dniem 15 lipca 2016 roku do Ordynacji Podatkowej zostały wprowadzone zmiany w celu uwzględnienia postanowień Ogólnej Klauzuli Zapobiegającej Nadużyciom (GAAR). GAAR ma zapobiegać powstawaniu i wykorzystywaniu sztucznych struktur prawnych tworzonych w celu uniknięcia zapłaty podatku w Polsce. GAAR definiuje unikanie opodatkowania, jako czynność dokonaną przede wszystkim w celu osiągnięcia korzyści podatkowej, sprzecznej w danych okolicznościach z przedmiotem i celem ustawy podatkowej. Zgodnie z GAAR taka czynność nie skutkuje osiągnięciem korzyści podatkowej, jeżeli sposób działania był sztuczny. Wszelkie występowanie (i) nieuzasadnionego dzielenia operacji, (ii) angażowania podmiotów pośredniczących mimo braku uzasadnienia ekonomicznego lub gospodarczego, (iii) elementów wzajemnie się znoszących lub kompensujących oraz (iv) inne działania o podobnym działaniu do wcześniej wspomnianych, mogą być potraktowane jako przesłanka istnienia sztucznych czynności podlegających przepisom GAAR. Nowe regulacje będą wymagać znacznie większego osądu przy ocenie skutków podatkowych poszczególnych transakcji.

Klauzulę GAAR należy stosować w odniesieniu do transakcji dokonanych po jej wejściu w życie oraz do transakcji, które zostały przeprowadzone przed wejściem w życie klauzuli GAAR, ale dla których po dacie wejścia klauzuli w życie korzyści były lub są nadal osiągane. Wdrożenie powyższych przepisów umożliwi polskim organom kontroli podatkowej kwestionowanie realizowanych przez podatników prawnych ustaleń i porozumień, takich jak restrukturyzacja i reorganizacja grupy.

Spółka ujmuje i wycenia aktywa lub zobowiązania z tytułu bieżącego i odroczonego podatku dochodowego przy zastosowaniu wymogów MSR 12 Podatek dochodowy w oparciu o zysk (stratę podatkową), podstawę opodatkowania, nierozliczone straty podatkowe, niewykorzystane ulgi podatkowe i stawki podatkowe, uwzględniając ocenę niepewności związanych z rozliczeniami podatkowymi.

Gdy istnieje niepewność co do tego, czy i w jakim zakresie organ podatkowy będzie akceptował poszczególne rozliczenia podatkowe transakcji, Spółka ujmuje te rozliczenia uwzględniając ocenę niepewności.

7. Podstawa sporządzenia sprawozdania finansowego

Niniejsze sprawozdanie finansowe zostało sporządzone zgodnie z zasadą kosztu historycznego, zmodyfikowaną dla instrumentów finansowych wycenianych w wartości godziwej.

Sprawozdanie finansowe Spółki zostało sporządzone przy założeniu kontynuowania działalności gospodarczej przez Spółkę w okresie co najmniej 12 miesięcy po dniu bilansowym, czyli po dniu 31 grudnia 2017 roku.

Kluczową kwestią z perspektywy możliwości kontynuowania działalności Spółki jest zapewnienie odpowiedniego portfela zamówień (w tym przede wszystkim zapewnienie wystarczających źródeł ich finansowania) oraz utrzymanie płynności finansowej.

Analizując sytuację finansową Spółki należy zwrócić uwagę na następujące elementy: w okresie 12 miesięcy zakończonym dnia 31 grudnia 2017 roku Spółka rozpoznała 617 milionów złotych przychodów ze sprzedaży oraz 66 milionów straty netto, dodatkowo na dzień 31 grudnia 2017 roku Spółka prezentuje 202 miliony złotych aktywów obrotowych netto, w tym 159 milionów złotych środków pieniężnych. Niższy poziom przychodów w okresie 12 miesięcy 2017 roku w porównaniu do 12 miesięcy roku 2016 jest głównie następstwem niższej sprzedaży na kontraktach o znacznym stopniu zaawansowania przy jednoczesnym niewielkim zaawansowaniu dwóch istotnych kontraktów zdobytych w drugiej połowie 2016 roku (na budowę bloku kogeneracyjnego opalanego biopaliwem o wartości 150 milionów euro netto oraz na dostawę i montaż instalacji katalitycznego odzotowania spalin wraz z modernizacją elektrofiltrów o wartości 289 milionów złotych).

Pomimo niższej sprzedaży w porównaniu do analogicznego okresu roku ubiegłego, Spółce udało się osiągnąć wyższy wynik brutto na sprzedaży, głównie ze względu na dokonanie korekt w wycenie kontraktów na podstawie przeprowadzenia okresowej analizy kosztów poniesionych oraz weryfikacji założeń odnośnie przyszłych kosztów.

W 2017 roku Spółka, zgodnie z założeniami, doprowadziła do podpisania w dniu 1 marca 2017 roku aneksu z TAURON Wytwarzanie S.A. dotyczącego zwiększenia ceny kontraktowej na projekcie Jaworzno o kwotę 71 milionów złotych netto oraz wydłużenia terminu realizacji kontraktu o 8 miesięcy, a także podpisania w dniu 30 czerwca 2017 roku z PKO BP S.A. aneksu wydłużającego okres spłaty kredytu bankowego w kwocie do 150 milionów złotych do dnia 30 czerwca 2018 roku, oraz przeprowadziła emisję akcji na kwotę 170 milionów złotych. Dodatkowo, portfel zamówień Spółki został uzupełniony o następujące istotne kontrakty:

- dnia 16 października 2017 roku podpisana została warunkowa umowa z National Trading & Transport Group Co Ltd. Do realizacji „Zaprojektowania i wykonania bazy magazynowej paliw w miejscowości Rashaant w Mongolii wraz z wykonaniem zbiorników magazynowych oraz infrastruktury towarzyszącej - udział Spółki wynosi 42 miliony euro,
- dnia 29 grudnia 2017 roku podpisana została umowa z PT. PLN (PERSERO) do realizacji „Budowy dwóch bloków parowych opalanych węglem w Indonezji na wyspie Lombok (2x50 MW)” – udział Spółki wynosi 70 milionów euro,
- dnia 20 marca 2018 roku Spółka powzięła informację, iż oferta Spółki została wybrana przez Elering AS do realizacji „Budowy pod klucz tłoczni gazu Paldiski i Puiatu w Estonii” – wartość oferty Spółki wynosi 50 milionów euro.

Działania te zostały zrealizowane zgodnie z założeniami Zarządu i pozytywnie wpływają na sytuację płynnościową Spółki.

Istotnym elementem analizy jest przygotowana przez Zarząd Spółki prognoza rachunku wyników i przepływów pieniężnych na kolejne 12 miesięcy po dniu 31 grudnia 2017 roku (oraz na kolejne okresy). Spośród założeń prognozy kluczowe odnoszą się do:

- wzrostu przychodów - założenie to oparte jest na posiadanym portfelu zamówień (który w znaczący sposób wypełnia założenia poziomu przychodów) oraz zdobyciu istotnego poziomu nowych kontraktów. Zarząd Spółki prowadzi działania zmierzające do osiągnięcia w 2018 roku dodatkowej rentowności oraz dalszej poprawy sytuacji płynnościowej Spółki. Plany oparte są na przewidywanej realizacji podpisanych kontraktów, które zabezpieczają znaczącą część prognozowanej sprzedaży oraz na zamówieniach, jakie Spółka musi pozyskać w ciągu kolejnych 12 miesięcy, aby zrealizować w pełni budżet przychodowy;
- terminowej realizacji kontraktów, które Spółka posiada w swoim portfelu, w szczególności terminowej realizacji przepływów finansowych związanych z realizacją tych kontraktów;
- realizacji kontraktów, które Spółka posiada w swoim portfelu na poziomie zakładanej obecnie marży, w szczególności brak pogłębiania się strat już rozpoznanych na niektórych kontraktach;
- kontynuacji działań zmierzających do utrzymania oraz zwiększenia portfela zamówień;
- zakładanego elastycznego poziomu nakładów inwestycyjnych, który jest możliwy do ograniczenia w istotnym zakresie;
- braku istotnych ograniczeń ze strony instytucji finansowych w dostępie Spółki do niezbędnych gwarancji finansowych wymaganych w procesie zdobywania zamówień i ich realizacji, oraz przedłużenia finansowania działalności Spółki w formie kredytu bankowego po dniu 30 czerwca 2018 roku.

Pomimo niższego niż wcześniej zakładano poziomu sprzedaży i wyniku finansowego za okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2017 roku, mając na uwadze strukturę aktywów obrotowych netto Spółki, posiadany stan środków pieniężnych, jak również stan portfela zamówień, a także przygotowany na kolejne 12 miesięcy prognozowany rachunek przepływów pieniężnych, Zarząd nie stwierdza na dzień sporządzenia niniejszego sprawozdania finansowego istotnych zagrożeń w zakresie możliwości kontynuacji działalności w dającej się przewidzieć przyszłości. W związku z powyższym niniejsze sprawozdanie finansowe RAFAKO S.A. zostało sporządzone przy założeniu kontynuowania działalności gospodarczej przez Spółkę w dającej się przewidzieć przyszłości.

Ocenę sytuacji Spółki (pomimo ograniczeń określonych w nocie 12.1.1) należy także uzupełnić o bardzo dobrą sytuację finansową spółki E003B7 sp. z o.o. (która realizuje około 88,7% projektu Jaworzno 910MW o wartości około 4,6 miliarda złotych, i która osiągnęła przychody ze sprzedaży za 2017 rok w wysokości 1,1 miliarda złotych, przy wyniku netto 64 milionów złotych i aktywach obrotowych netto w wysokości 167 milionów złotych, oraz braku istotnych ryzyk związanych z realizacją tego projektu).

7.1. Oświadczenie o zgodności

Niniejsze sprawozdanie finansowe zostało sporządzone zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej („MSSF”) zatwierdzonymi przez UE („MSSF UE”). Na dzień zatwierdzenia niniejszego sprawozdania do publikacji, biorąc pod uwagę toczący się w UE proces wprowadzania standardów MSSF oraz prowadzoną przez Spółkę działalność, w zakresie stosowanych przez Spółkę zasad rachunkowości, MSSF różnią się od MSSF UE.

Spółka skorzystała z możliwości, występującej w przypadku stosowania Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej zatwierdzonych przez UE, zastosowania zmian do MSR 19 oraz zmian wynikających z przeglądu MSSF – Cykl 2010-2012 od okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2016 roku.

MSSF UE obejmują standardy i interpretacje zaakceptowane przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości („RMSR”) oraz Komitet ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej („KIMSF”).

Spółka zastosowała MSSF według stanu obowiązującego dla sprawozdań finansowych za rok rozpoczynający się 1 stycznia 2017 roku.

7.2. Waluta funkcjonalna i waluta sprawozdań finansowych

Niniejsze sprawozdanie finansowe jest przedstawione w złotych polskich („PLN”), a wszystkie wartości, o ile nie wskazano inaczej, podane są w tysiącach złotych.

Walutą funkcjonalną Spółki i walutą sprawozdawczą niniejszego sprawozdania finansowego jest złoty polski („PLN”).

Spółka posiada Oddział w Turcji sporządzający samodzielne sprawozdanie finansowe, zgodne z prawem tureckim. Walutą funkcjonalną oddziału jest EUR.

8. Istotne zasady rachunkowości

8.1. Wycena do wartości godziwej

Spółka wycenia instrumenty finansowe takie jak instrumenty dostępne do sprzedaży oraz instrumenty pochodne w wartości godziwej na każdy dzień bilansowy.

Wartość godziwa jest rozumiana jako cena, która byłaby otrzymana ze sprzedaży składnika aktywów, bądź zapłacona w celu przeniesienia zobowiązania w transakcji przeprowadzonej na zwykłych warunkach zbycia składnika aktywów między uczestnikami rynku na dzień wyceny w aktualnych warunkach rynkowych. Wycena wartości godziwej opiera się na założeniu, że transakcja sprzedaży składnika aktywów lub przeniesienia zobowiązania odbywa się albo:

- na głównym rynku dla danego składnika aktywów bądź zobowiązania,
- w przypadku braku głównego rynku, na najkorzystniejszym rynku dla danego składnika aktywów lub zobowiązania.

Zarówno główny jak i najbardziej korzystny rynek muszą być dostępne dla Spółki.

Wartość godziwa składnika aktywów lub zobowiązania jest mierzona przy założeniu, że uczestnicy rynku przy ustalaniu ceny składnika aktywów lub zobowiązania działają w swoim najlepszym interesie gospodarczym.

Wycena wartości godziwej składnika aktywów niefinansowych uwzględnia zdolność uczestnika rynku do wytworzenia korzyści ekonomicznych poprzez jak największe i najlepsze wykorzystanie składnika aktywów lub jego zbycie innemu uczestnikowi rynku, który zapewniłby jak największe i jak najlepsze wykorzystanie tego składnika aktywów.

Spółka stosuje techniki wyceny, które są odpowiednie do okoliczności i w przypadku których są dostępne dostateczne dane do wyceny wartości godziwej, przy maksymalnym wykorzystaniu odpowiednich obserwowalnych danych wejściowych i minimalnym wykorzystaniu nieobserwowalnych danych wejściowych.

Wszystkie aktywa oraz zobowiązania, które są wyceniane do wartości godziwej lub ich wartość godziwa jest ujawniana w sprawozdaniu finansowym są klasyfikowane w hierarchii wartości godziwej w sposób opisany poniżej na podstawie najniższego poziomu danych wejściowych który jest istotny dla wyceny do wartości godziwej traktowanej jako całość:

- Poziom 1 – Notowane (nieskorygowane) ceny rynkowe na aktywnym rynku dla identycznych aktywów lub zobowiązań,
- Poziom 2 – Techniki wyceny dla których najniższy poziom danych wejściowych, który jest istotny dla wyceny do wartości godziwej jako całości jest bezpośrednio bądź pośrednio obserwowalny,
- Poziom 3 – Techniki wyceny dla których najniższy poziom danych wejściowych, który jest istotny dla wyceny do wartości godziwej jako całości jest nieobserwowalny.

Na każdą datę bilansową, w przypadku aktywów i zobowiązań występujących na poszczególne daty bilansowe w sprawozdaniu finansowym Spółka ocenia, czy miały miejsce transfery między poziomami hierarchii poprzez ponowną ocenę klasyfikacji do poszczególnych poziomów, kierując istotnością danych wejściowych z najniższego poziomu, który jest istotny dla wyceny do wartości godziwej traktowanej jako całość.

Podsumowanie istotnych zasad rachunkowości dotyczących wyceny do wartości godziwej.

Zarząd określa zasady i procedury dotyczące zarówno systematycznego wyceniania do wartości godziwej np. nieruchomości inwestycyjnych oraz nienotowanych aktywów finansowych, jak i wycen jednorazowych np. w przypadku aktywów przeznaczonych do sprzedaży w działalności zaniechanej.

Na potrzeby ujawnienia wyników wyceny do wartości godziwej Spółka ustaliła klasy aktywów i zobowiązań na podstawie rodzaju, cech i ryzyka związanego z poszczególnymi składnikami aktywów i zobowiązań oraz poziom w hierarchii wartości godziwej, jak opisano powyżej.

8.2. Przeliczanie pozycji wyrażonych w walucie obcej

Walutą pomiaru i walutą sprawozdawczą niniejszego sprawozdania finansowego jest złoty polski.

Transakcje wyrażone w walutach innych niż polski złoty są przeliczane na złote polskie przy zastosowaniu kursu obowiązującego w dniu zawarcia transakcji.

Na dzień bilansowy aktywa i zobowiązania pieniężne wyrażone w walutach innych niż polski złoty są przeliczane na złote polskie przy zastosowaniu odpowiednio obowiązującego na koniec okresu sprawozdawczego średniego kursu ustalonego dla danej waluty przez Narodowy Bank Polski. Powstałe z przeliczenia różnice kursowe ujmowane są odpowiednio w pozycji przychodów (kosztów) finansowych, zrealizowane oraz naliczone różnice kursowe od należności z tytułu dostaw i usług w przychodach ze sprzedaży, zrealizowane oraz naliczone różnice kursowe od zobowiązań z tytułu dostaw i usług w koszcie wytworzenia lub w przypadkach określonych zasadami (polityką) rachunkowości, kapitalizowane w wartości aktywów. Aktywa i zobowiązania niepieniężne ujmowane według kosztu historycznego wyrażonego w walucie obcej są wykazywane po kursie historycznym z dnia transakcji. Aktywa i zobowiązania niepieniężne ujmowane według wartości godziwej wyrażonej w walucie obcej są przeliczane po kursie z dnia dokonania wyceny do wartości godziwej. Zyski lub straty wynikające z przeliczenia aktywów i zobowiązań niepieniężnych ujmowanych w wartości godziwej są ujmowane zgodnie z ujęciem zysku lub straty z tytułu zmiany wartości godziwej (czyli odpowiednio w innych całkowitych dochodach lub w zysku lub stracie w zależności od tego gdzie ujmowana jest zmiana wartości godziwej).

Kursy walutowe przyjęte dla potrzeb wyceny bilansowej:

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
USD	3,4813	4,1793
EUR	4,1709	4,4240
GBP	4,7001	5,1445
CHF	3,5672	4,1173
SEK	0,4243	0,4619
TRY	0,9235	1,1867

8.3. Rzeczowe aktywa trwałe

Rzeczowe aktywa trwałe wykazywane są według ceny nabycia/kosztu wytworzenia pomniejszonych o umorzenie oraz wszelkie odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości. Wartość początkowa środków trwałych obejmuje ich cenę nabycia powiększoną o wszystkie koszty bezpośrednio związane z zakupem i przystosowaniem składnika majątku do stanu zdatnego do używania. W skład kosztu wchodzi również koszt wymiany części składowych maszyn i urządzeń w momencie poniesienia, jeśli spełnione są kryteria rozpoznania. Koszty poniesione po dacie oddania środka trwałego do używania, takie jak koszty konserwacji i napraw, obciążają rachunek zysków i strat w momencie ich poniesienia.

Na dzień nabycia składnika rzeczowych aktywów trwałych są identyfikowane i wyodrębniane wszystkie istotne elementy wchodzące w skład danego składnika aktywów, mające różny okres ekonomicznej użyteczności (komponenty). Częścią składową są również koszty generalnych remontów.

Podstawę naliczania odpisów amortyzacyjnych stanowi cena nabycia lub koszt wytworzenia środka trwałego pomniejszone o jego wartość rezydualną. Rozpoczęcie amortyzacji następuje, gdy składnik jest dostępny do użytkowania. Amortyzacja środków trwałych następuje na podstawie planu amortyzacji określającego przewidywany okres użytkowania środka trwałego. Zastosowana metoda amortyzacji odzwierciedla tryb konsumowania przez jednostkę gospodarczą korzyści ekonomicznych ze składnika aktywów.

Amortyzacja jest naliczana metodą liniową przez szacowany okres użytkowania danego składnika aktywów, wynoszący:

Typ	Stawka amortyzacyjna	Okres
Grunty, prawa wieczystego użytkowania	–	–
Budynki i budowle	od 1,54 % do 50,00 %	od 2 do 65 lat
Maszyny i urządzenia techniczne	od 3,33 % do 50,00%	od 2 do 30 lat
Urządzenia biurowe	od 10,00 % do 50,00%	od 2 do 10 lat
Środki transportu	od 6,67 % do 50,00 %	od 2 do 15 lat
Komputery	od 14,29 % do 50,00 %	od 2 do 7 lat

Do rzeczowych aktywów trwałych Spółka zalicza prawo wieczystego użytkowania gruntów. Ze względu na brak przesłanek wskazujących na cofnięcie lub brak możliwości odnowienia prawa wieczystego użytkowania działek gruntów położonych głównie na terenie zakładów produkcyjnych jednostek, podjęto decyzję o zakwalifikowaniu ww. prawa jako składnika rzeczowych aktywów trwałych niepodlegających amortyzacji tak jak w przypadku gruntów.

Dana pozycja rzeczowych aktywów trwałych jest usuwana ze sprawozdania z sytuacji finansowej po dokonaniu jej zbycia lub w przypadku, gdy nie są spodziewane żadne ekonomiczne korzyści wynikające z dalszego użytkowania takiego składnika aktywów. Wszelkie zyski lub straty wynikające z usunięcia danego składnika aktywów ze sprawozdania z sytuacji finansowej (obliczone jako różnica pomiędzy ewentualnymi wpływami ze sprzedaży netto a wartością bilansową danej pozycji) są ujmowane w wyniku okresu, w którym dokonano takiego usunięcia.

Inwestycje rozpoczęte dotyczą środków trwałych będących w toku budowy lub montażu i są wykazywane według cen nabycia lub kosztu wytworzenia, pomniejszonych o ewentualne odpisy z tytułu utraty wartości. Środki trwałe w budowie nie podlegają amortyzacji do czasu zakończenia budowy i przekazania środka trwałego do używania.

Na koniec każdego roku obrotowego Spółka przeprowadza weryfikację środków trwałych pod kątem utraty wartości, przyjętego okresu ekonomicznej użyteczności oraz zastosowanej metody amortyzacji i, w razie konieczności, dokonuje stosowych korekt księgowych, mających wpływ na okres bieżący lub lata przyszłe. Jeżeli Spółka dokonuje remontu środka trwałego, który spełnia kryteria jego ujmowania w wartości aktywów, wówczas koszt remontu jest ujmowany jako składnik rzeczowych aktywów trwałych.

8.4. Wartości niematerialne

Wartości niematerialne nabyte w oddzielnej transakcji lub wytworzone (jeżeli spełniają kryteria rozpoznania dla kosztów prac rozwojowych) wycenia się przy początkowym ujęciu odpowiednio w cenie nabycia lub koszcie wytworzenia. Cena nabycia wartości niematerialnych nabytych w transakcji połączenia jednostek jest równa ich wartości godziwej na dzień połączenia. Po ujęciu początkowym, wartości niematerialne są wykazywane w cenie nabycia lub koszcie wytworzenia pomniejszonym o umorzenie i odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości. Nakłady poniesione na wartości niematerialne wytworzone we własnym zakresie, z wyjątkiem aktywowanych nakładów poniesionych na prace rozwojowe, nie są aktywowane i są ujmowane w kosztach okresu, w którym zostały poniesione.

Spółka ustala, czy okres użytkowania wartości niematerialnych jest określony czy nieokreślony. Wartości niematerialne o określonym okresie użytkowania są amortyzowane przez okres użytkowania oraz poddawane testom na utratę wartości każdorazowo, gdy istnieją przesłanki wskazujące na utratę ich wartości. Okres i metoda amortyzacji wartości niematerialnych o określonym okresie użytkowania są weryfikowane przynajmniej na koniec każdego roku obrotowego.

Zmiany w oczekiwanym okresie użytkowania lub oczekiwanym sposobie konsumowania korzyści ekonomicznych pochodzących z danego składnika aktywów są ujmowane poprzez zmianę odpowiednio okresu lub metody amortyzacji, i traktowane jak zmiany wartości szacunkowych. Odpis amortyzacyjny składników wartości niematerialnych o określonym okresie użytkowania ujmuje się w rachunku zysków i strat w ciężar tej kategorii, która odpowiada funkcji danego składnika wartości niematerialnych.

Z wyjątkiem prac rozwojowych, wartości niematerialne wytworzone przez jednostkę we własnym zakresie nie są ujmowane w aktywach, a nakłady poniesione na ich wytworzenie są ujmowane w ciężar rachunku zysków i strat za ten rok, w którym zostały poniesione.

Wartości niematerialne o nieokreślonym okresie użytkowania oraz te, które nie są użytkowane są corocznie poddawane testowi na utratę wartości, w odniesieniu do poszczególnych aktywów lub na poziomie ośrodka wypracowującego środki pieniężne. W przypadku pozostałych wartości niematerialnych ocenia się co roku, czy wystąpiły przesłanki, które mogą świadczyć o utracie ich wartości. Okresy użytkowania są także poddawane corocznej weryfikacji, a w razie potrzeby, korygowane z efektem od początku roku obrotowego.

Do wartości niematerialnych o określonym okresie użytkowania stosuje się metodę liniową amortyzacji.

Okres amortyzacji wartości niematerialnych wynosi od 2 do 10 lat.

Zyski lub straty wynikające z usunięcia wartości niematerialnych ze sprawozdania z sytuacji finansowej są wyceniane według różnicy pomiędzy wpływami ze sprzedaży netto a wartością bilansową danego składnika aktywów i są ujmowane w rachunku zysków i strat w momencie jego wysięgowania.

Koszty prac badawczych i rozwojowych

Koszty prac badawczych są odpisywane do rachunku zysków i strat w momencie poniesienia. Nakłady poniesione na prace rozwojowe wykonane w ramach danego przedsięwzięcia są przenoszone na kolejny okres, jeżeli można uznać, że zostaną one w przyszłości odzyskane. Po początkowym ujęciu nakładów na prace rozwojowe, stosuje się model kosztu historycznego wymagający, aby składniki aktywów były ujmowane według cen nabycia/kosztów wytworzenia pomniejszonych o skumulowaną amortyzację i skumulowane odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości. Wszelkie nakłady przeniesione na kolejny okres są amortyzowane przez przewidywany okres uzyskiwania przychodów ze sprzedaży z danego przedsięwzięcia.

Koszty prac rozwojowych są poddawane ocenie pod kątem ewentualnej utraty wartości corocznie – jeśli składnik aktywów nie został jeszcze oddany do użytkowania, lub częściej – gdy w ciągu okresu sprawozdawczego pojawi się przesłanka utraty wartości wskazująca na to, że ich wartość bilansowa może nie być możliwa do odzyskania.

Podsumowanie zasad stosowanych w odniesieniu do wartości niematerialnych Spółki przedstawia się następująco:

	Patenty i licencje	Oprogramowanie komputerowe
Okresy użytkowania	Dla patentów i licencji użytkowanych na podstawie umowy zawartej na czas określony, przyjmuje się ten okres uwzględniając dodatkowy okres, na który użytkowanie może być przedłużone.	2 – 5 lat
Wykorzystana metoda	Amortyzowane przez okres umowy (5-10 lat) - metodą liniową	Amortyzowane metodą liniową.
Wewnętrznie wytworzone lub nabyte	Nabyte	Nabyte
Weryfikacja pod kątem utraty wartości / badanie wartości odzyskiwalnej	Coroczna ocena czy wystąpiły przesłanki świadczące o wystąpieniu utraty wartości.	Coroczna ocena czy wystąpiły przesłanki świadczące o wystąpieniu utraty wartości.

Zyski lub straty wynikające z usunięcia aktywów niematerialnych z bilansu są kalkulowane jako różnica pomiędzy wpływami ze sprzedaży netto a wartością bilansową danego składnika aktywów i są ujmowane w zysku lub stracie w momencie ich usunięcia ze sprawozdania z sytuacji finansowej Spółki.

8.5. Wartość firmy

Wartość firmy z tytułu przejęcia jednostki jest początkowo ujmowana według ceny nabycia stanowiącej kwotę nadwyżki

- sumy:
  - (i) przekazanej zapłaty,
  - (ii) kwoty wszelkich niekontrolujących udziałów w jednostce przejmowanej oraz
  - (iii) w przypadku połączenia jednostek realizowanego etapami wartości godziwej na dzień przejęcia udziału w kapitale jednostki przejmowanej, należącego poprzednio do jednostki przejmującej.
- nad wartością godziwą netto ustaloną na dzień przejęcia wartości możliwych do zidentyfikowania nabytych aktywów i przejętych zobowiązań.

Po początkowym ujęciu, wartość firmy jest wykazywana według ceny nabycia pomniejszonej o wszelkie skumulowane odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości. Test na utratę wartości przeprowadza się raz na rok lub częściej, jeśli wystąpią ku temu przesłanki. Wartość firmy nie podlega amortyzacji.

Na dzień przejęcia nabyta wartość firmy jest alokowana do każdego z ośrodków wypracowujących środki pieniężne, które mogą skorzystać z synergii połączenia. Każdy ośrodek, lub zespół ośrodków, do którego została przypisana wartość firmy:

- odpowiada najniższemu poziomowi w Spółce, na którym wartość firmy jest monitorowana na wewnętrzne potrzeby zarządcze oraz
- jest nie większy niż jeden segment operacyjny określony zgodnie z *MSSF 8 Segmenty operacyjne*.

Odpis z tytułu utraty wartości ustalany jest poprzez oszacowanie odzyskiwalnej wartości ośrodka wypracowującego środki pieniężne, do którego została alokowana dana wartość firmy. W przypadku, gdy odzyskiwalna wartość ośrodka wypracowującego środki pieniężne jest niższa niż wartość bilansowa, ujęty zostaje odpis z tytułu utraty wartości. W przypadku, gdy wartość firmy stanowi część ośrodka wypracowującego środki pieniężne i dokonana zostanie sprzedaż części działalności w ramach tego ośrodka, przy ustalaniu zysków lub strat ze sprzedaży takiej działalności wartość firmy związana ze sprzedaną działalnością zostaje włączona do jej wartości bilansowej. W takich okolicznościach sprzedana wartość firmy jest ustalana na podstawie względnej wartości sprzedanej działalności i wartości zachowanej części ośrodka wypracowującego środki pieniężne.

8.6. Udziały i akcje w jednostkach zależnych, stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach

Udziały i akcje w jednostkach zależnych, stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach wykazane są według kosztu historycznego po uwzględnieniu odpisów z tytułu utraty wartości.

8.7. Leasing

Umowy leasingu finansowego, które przenoszą na Spółkę zasadniczo całe ryzyko i korzyści wynikające z posiadania przedmiotu leasingu, są ujmowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej na dzień rozpoczęcia leasingu według niższej z następujących dwóch wartości: wartości godziwej środka trwałego stanowiącego przedmiot leasingu lub wartości bieżącej minimalnych opłat leasingowych. Opłaty leasingowe są rozdzielane pomiędzy koszty finansowe i zmniejszenie salda zobowiązania z tytułu leasingu, w sposób umożliwiający uzyskanie stałej stopy odsetek od pozostałego do spłaty zobowiązania. Koszty finansowe są ujmowane w zysku lub stracie, chyba że spełnione są wymogi kapitalizacji.

Środki trwałe użytkowane na mocy umów leasingu finansowego są amortyzowane przez krótszy z dwóch okresów: szacowany okres użytkowania środka trwałego lub okres leasingu.

Umowy leasingowe, zgodnie z którymi leasingodawca zachowuje zasadniczo całe ryzyko i wszystkie pożytki wynikające z posiadania przedmiotu leasingu, zaliczane są do umów leasingu operacyjnego. Opłaty leasingowe z tytułu leasingu operacyjnego ujmowane są jako koszty operacyjne w zysku lub stracie metodą liniową przez okres trwania leasingu.

Warunkowe opłaty leasingowe są ujmowane jako koszt w okresie, w którym stają się należne.

8.8. Utrata wartości niefinansowych aktywów trwałych

Na każdy dzień bilansowy Spółka ocenia, czy istnieją jakiegokolwiek przesłanki wskazujące na to, że mogła nastąpić utrata wartości któregoś ze składników niefinansowych aktywów trwałych. W razie stwierdzenia, że przesłanki takie zachodzą, lub w razie konieczności przeprowadzenia corocznego testu sprawdzającego, czy nastąpiła utrata wartości, Spółka dokonuje oszacowania wartości odzyskiwalnej danego składnika aktywów lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne, do którego dany składnik aktywów należy.

Wartość odzyskiwalna składnika aktywów lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne odpowiada wartości godziwej pomniejszonej o koszty sprzedaży tego składnika aktywów lub odpowiednio ośrodka wypracowującego środki pieniężne, lub jego wartości użytkowej, zależnie od tego, która z nich jest wyższa. Wartość odzyskiwalną ustala się dla poszczególnych aktywów, chyba że dany składnik aktywów nie generuje samodzielnie wpływów pieniężnych, które w większości są niezależne od tych, które są generowane przez inne aktywa lub grupy aktywów. Jeśli wartość bilansowa składnika aktywów jest wyższa niż jego wartość odzyskiwalna, ma miejsce utrata wartości i dokonuje się wówczas odpisu do ustalonej wartości odzyskiwalnej. Przy szacowaniu wartości użytkowej prognozowane przepływy pieniężne są dyskontowane do ich wartości bieżącej przy zastosowaniu stopy dyskontowej przed uwzględnieniem skutków opodatkowania, która odzwierciedla bieżące rynkowe oszacowanie wartości pieniądza w czasie oraz ryzyko typowe dla danego składnika aktywów. Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości składników majątkowych używanych w działalności kontynuowanej ujmują się w tych kategoriach kosztów, które odpowiadają funkcji składnika aktywów, w przypadku którego stwierdzono utratę wartości.

Na każdy dzień bilansowy Spółka ocenia, czy występują przesłanki wskazujące na to, że odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości, który był ujęty w okresach poprzednich w odniesieniu do danego składnika aktywów jest zbędny, lub czy powinien zostać zmniejszony. Jeżeli takie przesłanki występują, Spółka szacuje wartość odzyskiwalną tego składnika aktywów. Poprzednio ujęty odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości ulega odwróceniu wtedy i tylko wtedy, gdy od czasu ujęcia ostatniego odpisu aktualizującego nastąpiła zmiana wartości szacunkowych stosowanych do ustalenia wartości odzyskiwalnej danego składnika aktywów. W takim przypadku, podwyższa się wartość bilansową składnika aktywów do wysokości jego wartości odzyskiwalnej. Podwyższona kwota nie może przekroczyć wartości bilansowej składnika aktywów, jaka zostałaby ustalona (po odjęciu umorzenia), gdyby w ubiegłych latach w ogóle nie ujęto odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości w odniesieniu do tego składnika aktywów. Odwrócenie odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości składnika aktywów ujmuje się niezwłocznie jako przychód w zysku lub stracie. Po odwróceniu odpisu aktualizującego, w kolejnych okresach odpis amortyzacyjny dotyczący danego składnika jest korygowany w sposób, który pozwala w ciągu pozostałego okresu użytkowania tego składnika aktywów dokonywać systematycznego odpisania jego zweryfikowanej wartości bilansowej pomniejszonej o wartość końcową.

8.9. Koszty finansowania zewnętrznego

Koszty finansowania zewnętrznego, które można przyporządkować nabyciu, budowie lub wytworzeniu dostosowywanego składnika aktywów, są częścią ceny nabycia lub kosztu wytworzenia tego składnika aktywów. Pozostałe koszty finansowania zewnętrznego są ujmowane jako koszt finansowy okresu.

8.10. Odzyskiwalna wartość aktywów długoterminowych

Na koniec każdego okresu sprawozdawczego Spółka dokonuje oceny aktywów pod kątem istnienia przesłanek wskazujących na utratę ich wartości. W przypadku istnienia takiej przesłanki, dokonuje się formalnego oszacowania wartości odzyskiwalnej. W przypadku, gdy wartość bilansowa danego składnika aktywów lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne przewyższa jego wartość odzyskiwalną, uznaje się utratę jego wartości i dokonuje odpisu aktualizującego jego wartość do poziomu wartości odzyskiwalnej. Wartość odzyskiwalna jest jedną z dwóch wartości w zależności od tego, która z nich jest wyższa: wartością godziwą pomniejszoną o koszty zbycia lub wartością użytkową danego składnika aktywów lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne. W odniesieniu do wartości firmy corocznie przeprowadzany jest test na utratę wartości. Przeprowadzany na dzień 31 grudnia 2017 roku test nie wykazał utraty wartości firmy wykazanej w sprawozdaniu

8.11. Aktywa finansowe

Aktywa finansowe dzielone są na następujące kategorie:

- aktywa finansowe utrzymywane do terminu wymagalności,
- aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy,
- pożyczki i należności,
- aktywa finansowe dostępne do sprzedaży.

Aktywa finansowe utrzymywane do terminu wymagalności są to notowane na aktywnym rynku aktywa finansowe niebędące instrumentami pochodnymi, o określonych lub możliwych do określenia płatnościach oraz ustalonym terminie wymagalności, które Spółka zamierza i ma możliwość utrzymać w posiadaniu do tego czasu, inne niż:

- wyznaczone przy początkowym ujęciu jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy,
- wyznaczone jako dostępne do sprzedaży,
- spełniające definicję pożyczek i należności.

Aktywa finansowe utrzymywane do terminu wymagalności wyceniane są według zamortyzowanego kosztu przy użyciu metody efektywnej stopy procentowej. Aktywa finansowe utrzymywane do terminu wymagalności kwalifikowane są jako aktywa długoterminowe, jeżeli ich zapadalność przekracza 12 miesięcy od dnia bilansowego.

Składnikiem aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy jest składnik spełniający jeden z poniższych warunków:

- a) jest klasyfikowany jako przeznaczony do obrotu. Składniki aktywów finansowych kwalifikuje się jako przeznaczone do obrotu, jeśli są:
  - i. nabyte głównie w celu sprzedaży w krótkim terminie,
  - ii. częścią portfela określonych instrumentów finansowych zarządzanych łącznie i co do których istnieje prawdopodobieństwo uzyskania zysku w krótkim terminie,
  - iii. instrumentami pochodnymi, z wyłączeniem instrumentów pochodnych będących elementem rachunkowości zabezpieczeń oraz umów gwarancji finansowych,
- b) został zgodnie z MSR 39 zakwalifikowany do tej kategorii w momencie początkowego ujęcia.

Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy są wyceniane w wartości godziwej uwzględniając ich wartość rynkową na dzień bilansowy bez uwzględnienia kosztów transakcji sprzedaży. Zmiany wartości tych instrumentów finansowych ujmowane są w sprawozdaniu z całkowitych dochodów jako przychody lub koszty finansowe. Jeżeli kontrakt zawiera jeden lub więcej wbudowanych instrumentów pochodnych, cały kontrakt może zostać zakwalifikowany do kategorii aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy. Nie dotyczy to przypadków, gdy wbudowany instrument pochodny nie wpływa istotnie na przepływy pieniężne z kontraktu lub jest rzeczą oczywistą bez przeprowadzania lub po pobieżnej analizie, że gdyby podobny hybrydowy instrument byłby najpierw rozważany, to oddzielenie wbudowanego instrumentu pochodnego byłoby zabronione.

Aktywa finansowe mogą być przy pierwotnym ujęciu zakwalifikowane do kategorii wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy, jeżeli poniższe kryteria są spełnione: (i) taka kwalifikacja eliminuje lub znacząco obniża niespójność w zakresie ujmowania lub wyceny (niedopasowanie księgowo); lub (ii) aktywa są częścią grupy aktywów finansowych, które są zarządzane i oceniane w oparciu o wartość godziwą, zgodnie z udokumentowaną strategią zarządzania ryzykiem; lub (iii) aktywa finansowe zawierają wbudowane instrumenty pochodne, które powinny być oddzielnie ujmowane. Na dzień 31 grudnia 2016 roku do kategorii aktywów wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy Spółka zaliczyła akcje i udziały spółek notowanych na giełdzie.

Pożyczki i należności to niezaliczane do instrumentów pochodnych aktywa finansowe o ustalonych lub możliwych do ustalenia płatnościach, nienotowane na aktywnym rynku. Zalicza się je do aktywów obrotowych, o ile termin ich wymagalności nie przekracza 12 miesięcy od dnia bilansowego. Pożyczki udzielone i należności o terminie wymagalności przekraczającym 12 miesięcy od dnia bilansowego zalicza się do aktywów trwałych.

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży są to aktywa finansowe niebędące instrumentami pochodnymi, które zostały zaklasyfikowane jako dostępne do sprzedaży lub nienależące do żadnej z wcześniej wymienionych trzech kategorii aktywów. Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży są ujmowane według wartości godziwej, powiększonej o koszty transakcji, które mogą być bezpośrednio przypisane do nabycia lub emisji składnika aktywów finansowych. W przypadku braku notowań giełdowych na aktywnym rynku i braku możliwości wiarygodnego określenia ich wartości godziwej metodami alternatywnymi, aktywa finansowe dostępne do sprzedaży wyceniane są w cenie nabycia skorygowanej o odpis z tytułu utraty wartości. Dodatnią i ujemną różnicę pomiędzy wartością godziwą aktywów dostępnych do sprzedaży (jeśli istnieje cena rynkowa ustalona na aktywnym rynku albo których wartość godziwa może być ustalona w inny wiarygodny sposób), a ich ceną nabycia, po pomniejszeniu o podatek odroczone, ujmuje się w innych całkowitych dochodach. Spadek wartości aktywów dostępnych do sprzedaży spowodowany utratą wartości ujmuje się jako koszt finansowy.

Nabycie i sprzedaż aktywów finansowych rozpoznawane są na dzień dokonania transakcji. W momencie początkowego ujęcia składnik aktywów finansowych wycenia się w wartości godziwej, powiększonej, w przypadku składnika aktywów niekwalifikowanego jako wyceniany w wartości godziwej przez wynik finansowy, o koszty transakcji, które mogą być bezpośrednio przypisane do nabycia.

Składnik aktywów finansowych zostaje usunięty z bilansu, gdy Spółka traci kontrolę nad prawami umownymi składającymi się na dany instrument finansowy; zazwyczaj ma to miejsce w przypadku sprzedaży instrumentu lub gdy wszystkie przepływy środków pieniężnych przypisane danemu instrumentowi przechodzą na niezależną stronę trzecią.

W sytuacji, gdy Spółka:

- posiada ważny tytuł prawny do dokonania kompensaty ujętych kwot oraz
- zamierza rozliczyć się w kwocie netto albo jednocześnie zrealizować składnik aktywów i wykonać zobowiązanie

składnik aktywów finansowych i zobowiązanie finansowe kompensuje się i wykazuje w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w kwocie netto.

Porozumienie ramowe opisane w MSR 32.50 nie stanowi podstawy do kompensaty, jeżeli nie zostaną spełnione obydwa kryteria opisane powyżej.

8.12. Utrata wartości aktywów finansowych

Na koniec każdego okresu sprawozdawczego Spółka ocenia, czy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych.

8.12.1. Aktywa ujmowane według zamortyzowanego kosztu

Jeżeli istnieją obiektywne przesłanki na to, że została poniesiona strata z tytułu utraty wartości pożyczek udzielonych i należności wycenianych według zamortyzowanego kosztu, to kwota odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości równa się różnicy pomiędzy wartością bilansową składnika aktywów finansowych a wartością bieżącą oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych (z wyłączeniem przyszłych strat z tytułu nieściągnięcia należności, które nie zostały jeszcze poniesione), zdyskontowanych z zastosowaniem pierwotnej (tj. ustalonej przy początkowym ujęciu) efektywnej stopy procentowej. Wartość bilansową składnika aktywów obniża się poprzez odpis aktualizujący. Kwotę straty ujmuje się w wyniku okresu.

Spółka ocenia najpierw, czy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości poszczególnych składników aktywów finansowych, które indywidualnie są znaczące, a także przesłanki utraty wartości aktywów finansowych, które indywidualnie nie są znaczące. Jeżeli z przeprowadzonej analizy wynika, że nie istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości indywidualnie ocenianego składnika aktywów finansowych, niezależnie od tego, czy jest on znaczący, czy też nie, to Spółka włącza ten składnik do grupy aktywów finansowych o podobnej charakterystyce ryzyka kredytowego i łącznie ocenia pod kątem utraty wartości. Aktywa, które indywidualnie są oceniane pod kątem utraty wartości i dla których ujęto odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości lub uznano, że dotychczasowy odpis nie ulegnie zmianie, nie są brane pod uwagę przy łącznej ocenie grupy aktywów pod kątem utraty wartości.

Jeżeli w następnym okresie odpis z tytułu utraty wartości zmniejszył się, a zmniejszenie to można w obiektywny sposób powiązać ze zdarzeniem następującym po ujęciu odpisu, to uprzednio ujęty odpis odwraca się. Późniejsze odwrócenie odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości ujmuje się w rachunku zysków i strat w zakresie, w jakim na dzień odwrócenia wartość bilansowa składnika aktywów nie przewyższa jego zamortyzowanego kosztu.

8.12.2. Aktywa finansowe wykazywane według kosztu

Jeżeli występują obiektywne przesłanki, że nastąpiła utrata wartości nienotowanego instrumentu kapitałowego, który nie jest wykazywany według wartości godziwej, gdyż jego wartości godziwej nie można wiarygodnie ustalić, albo instrumentu pochodnego, który jest powiązany i musi zostać rozliczony poprzez dostawę takiego nienotowanego instrumentu kapitałowego, to kwotę odpisu z tytułu utraty wartości ustala się jako różnicę pomiędzy wartością bilansową składnika aktywów finansowych oraz wartością bieżącą oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych zdyskontowanych przy zastosowaniu bieżącej rynkowej stopy zwrotu dla podobnych aktywów finansowych.

8.12.3. Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

Jeżeli występują obiektywne przesłanki, że nastąpiła utrata wartości składnika aktywów finansowych dostępnego do sprzedaży, to kwota stanowiąca różnicę pomiędzy ceną nabycia tego składnika aktywów (pomniejszona o wszelkie spłaty kapitału i odsetki) i jego bieżącą wartością godziwą, pomniejszoną o wszelkie odpisy z tytułu utraty wartości tego składnika uprzednio ujęte w rachunku zysków i strat, zostaje wyksięgowana z kapitału własnego i przeniesiona do rachunku zysków i strat. Nie można ujmować w rachunku zysków i strat odwrócenia odpisu z tytułu utraty wartości instrumentów kapitałowych kwalifikowanych jako dostępne do sprzedaży. Jeżeli w następnym okresie wartość godziwa instrumentu dłużnego dostępnego do sprzedaży wzrośnie, a wzrost ten może być obiektywnie łączony ze zdarzeniem następującym po ujęciu odpisu z tytułu utraty wartości w rachunku zysków i strat, to kwotę odwracanego odpisu ujmuje się w zysku lub stracie.

8.13. Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży

Aktywa trwałe i ich grupy do sprzedaży uznaje się za przeznaczone do sprzedaży, w sytuacji gdy ich wartość bilansowa zostanie odzyskana raczej w wyniku transakcji sprzedaży niż w wyniku ich dalszego użytkowania. Ten warunek może być spełniony tylko, kiedy wystąpienie transakcji sprzedaży jest wysoce prawdopodobne, a składnik aktywów jest dostępny do natychmiastowej sprzedaży w swoim obecnym stanie. Klasyfikacja składnika aktywów jako przeznaczonego do sprzedaży zakłada zamiar kierownictwa Spółki do dokonania transakcji sprzedaży w ciągu roku od momentu dokonania klasyfikacji. Aktywa trwałe sklasyfikowane jako przeznaczone do sprzedaży wycenia się po niższej spośród dwóch wartości: wartości bilansowej lub wartości godziwej, pomniejszonej o koszty związane ze sprzedażą.

8.14. Pochodne instrumenty finansowe i zabezpieczenia

Instrumenty pochodne, z których korzysta Spółka w celu zabezpieczenia się przed ryzykiem związanym ze zmianami kursów wymiany walut, to przede wszystkim kontrakty walutowe typu forward. Tego rodzaju pochodne instrumenty finansowe są wyceniane do wartości godziwej. Instrumenty pochodne wykazuje się jako aktywa finansowe, gdy ich wartość jest dodatnia, i jako zobowiązania finansowe – gdy ich wartość jest ujemna.

Mając na uwadze charakter zabezpieczeń oraz powiązanie z transakcjami zabezpieczanymi, pomimo braku zasad rachunkowości zabezpieczeń, wynik na realizacji oraz wycenie pochodnych instrumentów finansowych stanowiących ekonomiczne zabezpieczenie transakcji zakupu i sprzedaży oraz nie mający charakteru spekulacyjnego, koryguje odpowiednio przychody ze sprzedaży lub koszt własny sprzedanych produktów.

8.15. Zapasy

Zapasy są wyceniane według niższej z dwóch wartości: ceny nabycia/kosztu wytworzenia i możliwej do uzyskania ceny sprzedaży netto.

Materiały zakupione w celu wykorzystania do produkcji, które w momencie zakupu w jednoznaczny sposób identyfikuje się z realizowaną umową o usługę budowlaną, bądź innymi umowami o dostawę lub świadczenie usług wycenia się w ciągu roku obrotowego metodą szczegółowej identyfikacji poszczególnych cen zakupu dla konkretnej umowy. Na dzień bilansowy materiały wycenia się zgodnie z zasadami wyceny umów o usługę budowlaną (MSR 11), tj. wartość oraz koszty związane z nabyciem tych materiałów ujmuje się w koszcie wytworzenia.

Zużycie pozostałych materiałów jest ujmowane w koszcie wytworzenia wg metody FIFO.

Zapasy są wykazywane w wartości netto (pomniejszonej o odpisy aktualizujące). Odpisy aktualizujące wartość zapasów tworzy się w związku z utratą ich wartości celem doprowadzenia wartości zapasów do poziomu wartości netto możliwej do odzyskania. Kwotę odpisów wartości zapasów do poziomu wartości netto możliwej do uzyskania oraz wszelkie straty w zapasach ujmuje się jako koszt okresu, w którym odpis lub strata miały miejsce.

Ceną sprzedaży netto możliwą do uzyskania jest szacowana cena sprzedaży dokonywana w toku zwykłej działalności gospodarczej, pomniejszona o koszty wykończenia i szacowane koszty niezbędne do doprowadzenia sprzedaży do skutku.

8.16. Należności z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe należności

Należności z tytułu dostaw i usług są ujmowane i wykazywane według kwot pierwotnie zafakturowanych, za wyjątkiem sytuacji, gdy wpływ wartości pieniądza w czasie jest istotny, z uwzględnieniem odpisu na utratę wartości.

Odpisy aktualizujące wartość należności zalicza się odpowiednio do kosztów operacyjnych lub do kosztów finansowych – zależnie od rodzaju należności, której dotyczy odpis.

W przypadku, gdy wpływ wartości pieniądza w czasie jest istotny, wartość należności jest ustalana poprzez zdyskontowanie prognozowanych przyszłych przepływów pieniężnych do wartości bieżącej, przy zastosowaniu stopy dyskontowej odzwierciedlającej aktualne oceny rynkowe wartości pieniądza w czasie. Wycena należności związana z odwracaniem dyskonta w związku z upływem czasu jest ujmowana jako przychody finansowe.

Pozostałe należności obejmują w szczególności zaliczki przekazane z tytułu przyszłych zakupów rzeczowych aktywów trwałych, aktywów niematerialnych oraz zapasów.

Zaliczki są prezentowane zgodnie z charakterem aktywów, do jakich się odnoszą – odpowiednio jako aktywa trwałe lub obrotowe. Jako aktywa niepieniężne zaliczki nie podlegają dyskontowaniu.

Należności budżetowe prezentowane są w ramach pozostałych aktywów niefinansowych, z wyjątkiem należności z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych, które stanowią w bilansie odrębną pozycję.

8.17. Środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych

Środki pieniężne i lokaty krótkoterminowe wykazane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej obejmują w szczególności środki pieniężne w banku i w kasie oraz lokaty krótkoterminowe o pierwotnym okresie zapadalności nieprzekraczającym trzech miesięcy.

Saldo środków pieniężnych i ich ekwiwalentów wykazane w rachunku przepływów pieniężnych składa się z określonych powyżej środków pieniężnych i ich ekwiwalentów. W przypadku występowania kredytów w rachunkach bieżących stanowiących element zarządzania gotówką, z uwzględnieniem zapisów MSR 7, saldo środków pieniężnych prezentuje się w rachunku przepływów pieniężnych po pomniejszeniu o niespłacone kredyty w rachunkach bieżących.

8.18. Kapitał podstawowy

Kapitał podstawowy w sprawozdaniu finansowym wykazuje się w wysokości określonej w statucie i wpisanej w rejestrze sądowym Spółki. Zadeklarowane, lecz nie wniesione wkłady kapitałowe ujmuje się jako należne wkłady na poczet kapitału – jako wielkość ujemną. Akcje własne ujmuje się jako odrębną kategorię kapitału własnego ze znakiem ujemnym.

8.19. Rezerwy

Spółka tworzy rezerwy wówczas, gdy na Spółce ciąży istniejący obowiązek (prawny lub zwyczajowo oczekiwany) wynikający ze zdarzeń przeszłych i gdy prawdopodobne jest, że wypełnienie tego obowiązku spowoduje konieczność wypływu korzyści ekonomicznych oraz można dokonać wiarygodnego oszacowania kwoty tego zobowiązania. Jeżeli Spółka spodziewa się, że koszty objęte rezerwą zostaną zwrócone, na przykład na mocy umowy ubezpieczenia, wówczas zwrot ten jest ujmowany jako odrębny składnik aktywów, ale tylko wtedy, gdy jest rzeczą praktycznie pewną, że zwrot ten rzeczywiście nastąpi. Koszty dotyczące danej rezerwy są wykazane w zysku lub stracie po pomniejszeniu o wszelkie zwroty.

Utworzone rezerwy zalicza się odpowiednio do kosztów operacyjnych, pozostałych kosztów operacyjnych, kosztów finansowych, zależnie od okoliczności, z którymi przyszłe zobowiązania się wiążą.

Jeżeli skutek zmiany wartości pieniądza w czasie jest istotny, kwota rezerwy odpowiada bieżącej wartości nakładów, które jak się oczekuje będą niezbędne do wypełnienia tego obowiązku.

Stopę dyskontową ustala się przed opodatkowaniem, czyli odzwierciedla ona bieżącą ocenę rynku odnośnie wartości pieniądza w czasie oraz ryzyko związane konkretnie z danym składnikiem zobowiązań. Stopy dyskontowej nie obciąża ryzyko, o które skorygowano szacunki przyszłych przepływów pieniężnych. Jeżeli zastosowana została metoda polegająca na dyskontowaniu, zwiększenie rezerwy w związku z upływem czasu jest ujmowane jako koszty finansowe.

8.20. Oprocentowane kredyty bankowe, pożyczki i papiery dłużne

W momencie początkowego ujęcia, wszystkie kredyty bankowe, pożyczki i papiery dłużne są ujmowane według ceny nabycia odpowiadającej wartości godziwej, pomniejszonej o koszty związane z uzyskaniem kredytu lub pożyczki.

Po początkowym ujęciu oprocentowane kredyty, pożyczki i papiery dłużne są następnie wyceniane według zamortyzowanego kosztu, przy zastosowaniu metody efektywnej stopy procentowej. Przy ustalaniu zamortyzowanego kosztu uwzględnia się koszty związane z uzyskaniem kredytu lub pożyczki oraz dyskonta lub premie uzyskane przy rozliczeniu zobowiązania.

Przychody i koszty są ujmowane w sprawozdaniu z całkowitych dochodów z chwilą usunięcia zobowiązania ze sprawozdania z sytuacji finansowej, a także w wyniku naliczania odpisu oraz w wyniku rozliczania metodą efektywnej stopy procentowej.

8.21. Zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe zobowiązania

Zobowiązania krótkoterminowe z tytułu dostaw i usług wykazywane są w kwocie wymagającej zapłaty.

Zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy obejmują zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu oraz zobowiązania finansowe pierwotnie zakwalifikowane, ze względu na spełnienie określonych warunków, do kategorii wycenianych do wartości godziwej przez wynik finansowy.

Zobowiązania finansowe są klasyfikowane jako przeznaczone do obrotu, jeżeli zostały nabyte dla celów sprzedaży w niedalekiej przyszłości. Instrumenty pochodne, włączając wydzielone instrumenty wbudowane, są również klasyfikowane jako przeznaczone do obrotu, chyba że są uznane za efektywne instrumenty zabezpieczające. Zobowiązania finansowe mogą być przy pierwotnym ujęciu zakwalifikowane do kategorii wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy, jeżeli poniższe kryteria są spełnione: (i) taka kwalifikacja eliminuje lub znacząco obniża niespójność traktowania, gdy zarówno wycena jak i zasady rozpoznawania strat lub zysków podlegają innym regulacjom; lub (ii) zobowiązania są częścią grupy zobowiązań finansowych, które są zarządzane i oceniane w oparciu o wartość godziwą, zgodnie z udokumentowaną strategią zarządzania ryzykiem; lub (iii) zobowiązania finansowe zawierają wbudowane instrumenty pochodne, które powinny być oddzielnie ujmowane.

Zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy są wyceniane w wartości godziwej, uwzględniając ich wartość rynkową na dzień bilansowy bez uwzględnienia kosztów transakcji sprzedaży. Zmiany w wartości godziwej tych instrumentów są ujmowane w wyniku okresu jako koszty lub przychody finansowe.

Inne zobowiązania finansowe, niebędące instrumentami finansowymi wycenianymi w wartości godziwej przez wynik finansowy, są wyceniane według zamortyzowanego kosztu przy użyciu metody efektywnej stopy procentowej.

Spółka wyłącza ze swojego sprawozdania z sytuacji finansowej zobowiązanie finansowe, gdy zobowiązanie wygaśnie – to znaczy, kiedy obowiązek określony w umowie został wypełniony, umorzony lub wygaś. Zastąpienie dotychczasowego instrumentu dłużnego przez instrument o zasadniczo różnych warunkach dokonywane pomiędzy tymi samymi podmiotami Spółka ujmuje jako wygaśnięcie pierwotnego zobowiązania finansowego i ujęcie nowego zobowiązania finansowego. Podobnie znaczące modyfikacje warunków umowy dotyczącej istniejącego zobowiązania finansowego Spółka ujmuje jako wygaśnięcie pierwotnego i ujęcie nowego zobowiązania finansowego. Powstające z tytułu zamiany różnice odnośnych wartości bilansowych wykazuje się w zysku lub stracie.

Pozostałe zobowiązania obejmują w szczególności zobowiązania z tytułów publiczno-prawnych oraz wynagrodzeń. Pozostałe zobowiązania ujmowane są w kwocie wymagającej zapłaty.

8.22. Świadczenia pracownicze

Zgodnie z zakładowymi systemami wynagradzania, pracownicy Spółki mają prawo do nagród jubileuszowych po przepracowaniu określonej liczby lat oraz do odpraw emerytalnych/ rentowych w momencie przechodzenia na emeryturę/rentę.

Zgodnie z wewnętrznymi regulacjami jednostki dokonują również odpisów na ZFŚS dla wywodzących się z nich emerytów. Spółka uznaje koszty z tych tytułów na bazie memoriałowej.

Wysokość nagrody uzależniona jest od stażu pracy i przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia. Pracownicy otrzymują również jednorazowe wypłaty z tytułu przejścia na emeryturę. Odprawy rentowe przysługują pracownikom, którzy nabyli trwałą niezdolność do pracy. Wielkość wypłat zależy od stażu pracy oraz przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia.

Spółka ujmuje rezerwę z tytułu odpraw emerytalnych, odpraw rentowych, odpisów na ZFŚS i nagród jubileuszowych w celu przyporządkowania kosztów do okresów, których dotyczą. Według MSR 19 nagrody jubileuszowe są innymi długoterminowymi świadczeniami pracowniczymi, natomiast odprawy emerytalne, odprawy rentowe oraz odpisy na ZFŚS są programami określonych świadczeń po okresie zatrudnienia. Wartość bieżąca tych zobowiązań na koniec każdego okresu sprawozdawczego jest obliczona przez niezależnego aktuarusza. Naliczone zobowiązania są równe zdyskontowanym płatnościom, które w przyszłości zostaną dokonane, z uwzględnieniem rotacji zatrudnienia i dotyczą okresu do końca okresu sprawozdawczego. Informacje demograficzne oraz informacje o rotacji zatrudnienia oparte są o dane historyczne.

Wycena aktuarialna świadczeń długo- i krótkoterminowych dokonywana jest nie rzadziej niż na koniec każdego roku obrotowego.

Ponowna wycena zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych dotyczących programów określonych świadczeń obejmująca zyski i straty aktuarialne ujmowana jest w innych całkowitych dochodach i nie podlega późniejszej reklasyfikacji do zysku lub straty.

8.23. Przychody

Przychody są ujmowane w takiej wysokości, w jakiej jest prawdopodobne, że Spółka uzyska korzyści ekonomiczne związane z daną transakcją oraz gdy kwotę przychodów można wycenić w wiarygodny sposób. Przychody są rozpoznawane w wartości godziwej zapłaty otrzymanej lub należnej, po pomniejszeniu o podatek od towarów i usług (VAT) oraz rabaty. Przy ujmowaniu przychodów obowiązują również kryteria przedstawione poniżej.

8.23.1. Sprzedaż towarów i produktów

Przychody są ujmowane, jeżeli znaczące ryzyko i korzyści wynikające z prawa własności do towarów i produktów zostały przekazane nabywcy oraz gdy kwotę przychodów można wycenić w wiarygodny sposób a koszty poniesione można wiarygodnie oszacować.

Do przychodów zalicza się kwoty należne za sprzedane wyroby gotowe, towary, materiały oraz pozostałe usługi dotyczące działalności podstawowej ustalone w oparciu o cenę netto, po skorygowaniu o udzielone rabaty i upusty oraz o podatek akcyzowy.

8.23.2. Świadczenie usług

Przychody z wykonania niezakończonych usług długoterminowej w okresie od dnia zawarcia umowy do dnia bilansowego – po odliczeniu przychodów, które wpłynęły na wynik finansowy w ubiegłych okresach sprawozdawczych – ustala się proporcjonalnie do stopnia jej realizacji, jeżeli stopień ten można ustalić w sposób wiarygodny. W zależności od rodzaju transakcji stopień zaawansowania realizacji usługi można ustalić w oparciu o następujące metody:

- pomiary wykonanych prac,
- procentowe ujęcie wykonanych prac na dany dzień w stosunku do całości prac, które mają być wykonane lub
- stosunek kosztów poniesionych na dany dzień do całkowitych szacowanych kosztów niezbędnych do zrealizowania zlecenia.

Do kosztów poniesionych na dany dzień zalicza się jedynie te koszty, które dotyczą usług wykonanych do tego dnia. Jedynie koszty dotyczące usług już wykonanych lub usług, które mają być wykonane, zalicza się do całkowitych szacowanych kosztów transakcji.

Jeżeli wyniku kontraktu nie można wiarygodnie oszacować, wówczas przychody uzyskiwane z tytułu tego kontraktu są ujmowane tylko do wysokości poniesionych kosztów, które jednostka spodziewa się odzyskać.

8.23.3. Odsetki

Przychody z tytułu odsetek są ujmowane sukcesywnie w miarę ich narastania (z uwzględnieniem metody efektywnej stopy procentowej, stanowiącej stopę dyskontującą przyszłe wpływy gotówkowe przez szacowany okres użytkowania instrumentów finansowych) w stosunku do wartości bilansowej netto danego składnika aktywów finansowych.

8.23.4. Dywidendy

Dywidendy są ujmowane w momencie ustalenia praw akcjonariuszy do ich otrzymania.

8.23.5. Przychody z tytułu wynajmu

Przychody z tytułu wynajmu nieruchomości inwestycyjnych ujmowane są metodą liniową przez okres wynajmu w stosunku do otwartych umów.

8.23.6. Umowy o usługi budowlane

Umowy o usługi budowlane to kontrakty handlowe związane z podstawową działalnością operacyjną Spółki, których przedmiotem jest budowa składnika aktywów lub zespołu aktywów, które są ze sobą ściśle powiązane lub wzajemnie zależne pod względem projektowym, technologicznym lub ze względu na ich funkcję użytkową czy ostateczne przeznaczenie lub sposób użytkowania. Większość umów zawieranych jest w cenach stałych i jest rozliczanych zgodnie z metodą stopnia zaawansowania kontraktu.

Przychody całkowite z umowy zawierają początkową kwotę przychodów ustaloną w umowie oraz zmiany dokonywane w trakcie wykonywania umowy, rozszczenia oraz premie.

Zmiany w przychodach z umowy są uwzględniane, jeżeli istnieje prawdopodobieństwo, że odbiorca zaakceptuje zmiany i kwoty przychodów wynikające z tych zmian, oraz wartość tych przychodów może być wiarygodnie wyceniona. Przychody z umowy wycenia się w wartości godziwej otrzymanej lub należnej zapłaty.

Na całkowity koszt umowy składają się koszty, które bezpośrednio lub z wykorzystaniem racjonalnych metod alokacji można przyporządkować do konkretnej umowy oraz inne koszty, którymi, zgodnie z warunkami umowy, można obciążyć zamawiającego.

Skutki zmian szacunków przychodów lub kosztów związanych z umową oraz skutki zmian szacunków wyników umowy ujmuję się jako zmianę wartości szacunkowej zgodnie z MSR 8 (Zasady (polityka) rachunkowości, zmiany wartości szacunkowych i korygowanie błędów). Zmienione szacunki stosuje się do określenia wysokości przychodów i kosztów ujętych w sprawozdaniu z całkowitych dochodów w okresie sprawozdawczym, w którym nastąpiły zmiany, oraz w okresach następnych.

Przychód na koniec okresu sprawozdawczego ustala się proporcjonalnie do stopnia zaawansowania realizacji umowy, po odliczeniu przychodów, które wpłynęły na wynik finansowy w poprzednich okresach sprawozdawczych.

8.23.7. Dotacje rządowe

Jeżeli istnieje uzasadniona pewność, że dotacja zostanie uzyskana oraz spełnione zostaną wszystkie związane z nią warunki, wówczas dotacje rządowe są ujmowane według ich wartości godziwej.

Jeżeli dotacja dotyczy danej pozycji kosztowej, wówczas jest ona ujmowana jako przychód w sposób współmierny do kosztów, które dotacja ta ma w zamierzeniu kompensować. Jeżeli dotacja dotyczy składnika aktywów, wówczas jej wartość godziwa jest ujmowana na koncie przychodów przyszłych okresów, a następnie stopniowo, drogą równych odpisów rocznych, odpisywana do rachunku zysków i strat przez szacowany okres użytkowania związanego z nią składnika aktywów.

8.24. Podatki

8.24.1. Podatek dochodowy

Podatek dochodowy wykazany w wyniku okresu obejmuje rzeczywiste obciążenie podatkowe za dany okres sprawozdawczy, ustalone przez Spółkę zgodnie z obowiązującymi przepisami ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych ewentualne korekty rozliczeń podatkowych za lata ubiegłe oraz zmianę stanu aktywa z tytułu podatku odroczonego oraz rezerwy na podatek odroczonej nierozliczaną z kapitałem własnym.

8.24.1.1. Podatek bieżący

Zobowiązania i należności z tytułu bieżącego podatku za okres bieżący i okresy poprzednie wycenia się w wysokości kwot przewidywanej zapłaty na rzecz organów podatkowych (podlegających zwrotowi od organów podatkowych) z zastosowaniem stawek podatkowych i przepisów podatkowych, które prawnie lub faktycznie już obowiązywały na dzień bilansowy.

8.24.1.2. Podatek odroczonej

Na potrzeby sprawozdawczości finansowej podatek odroczonej jest tworzony w stosunku do wszystkich różnic przejściowych występujących na koniec okresu sprawozdawczego między wartością podatkową aktywów i zobowiązań a ich wartością bilansową wykazaną w sprawozdaniu finansowym.

Rezerwa na podatek odroczonej ujmowana jest w odniesieniu do wszystkich dodatnich różnic przejściowych:

- z wyjątkiem sytuacji, gdy rezerwa na podatek odroczonej powstaje w wyniku początkowego ujęcia wartości firmy lub początkowego ujęcia składnika aktywów bądź zobowiązania przy transakcji niestanowiącej połączenia jednostek gospodarczych i w chwili jej zawierania niemającej wpływu ani na wynik finansowy brutto, ani na dochód do opodatkowania czy stratę podatkową oraz
- w przypadku dodatnich różnic przejściowych wynikających z inwestycji w jednostkach zależnych lub stowarzyszonych i udziałów we wspólnych przedsięwzięciach – z wyjątkiem sytuacji, gdy terminy odwracania się różnic przejściowych podlegają kontroli inwestora i gdy prawdopodobne jest, iż w dającej się przewidzieć przyszłości różnice przejściowe nie ulegną odwróceniu.

Aktywa z tytułu podatku odroczonego ujmowane są w odniesieniu do wszystkich ujemnych różnic przejściowych, w takiej wysokości, w jakiej jest prawdopodobne, że zostanie osiągnięty dochód do opodatkowania, który pozwoli wykorzystać ww. różnice, aktywa i straty:

- z wyjątkiem sytuacji, gdy aktywa z tytułu odroczonego podatku dotyczące ujemnych różnic przejściowych powstają w wyniku początkowego ujęcia składnika aktywów bądź zobowiązania przy transakcji niestanowiącej połączenia jednostek gospodarczych i w chwili jej zawierania nie mają wpływu ani na wynik finansowy brutto, ani na dochód do opodatkowania czy stratę podatkową oraz
- w przypadku ujemnych różnic przejściowych z tytułu inwestycji w jednostkach zależnych lub stowarzyszonych oraz udziałów we wspólnych przedsięwzięciach, składnik aktywów z tytułu odroczonego podatku jest ujmowany w sprawozdaniu z sytuacji finansowej jedynie w takiej wysokości, w jakiej jest prawdopodobne, iż w dającej się przewidzieć przyszłości ww. różnice przejściowe ulegną odwróceniu i osiągnięty zostanie dochód do opodatkowania, który pozwoli na potrącenie ujemnych różnic przejściowych.

Wartość bilansową składnika aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego weryfikuje się na każdy dzień bilansowy. Spółka obniża wartość bilansową składnika aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego w zakresie, w jakim nie jest prawdopodobne osiągnięcie dochodu do opodatkowania wystarczającego do częściowego lub całkowitego zrealizowania składnika aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego. Nieujęte aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego podlegają weryfikacji na każdy dzień bilansowy i ujmowane są w takim zakresie, w jakim prawdopodobne staje się, że przyszły dochód do opodatkowania pozwoli na ich zrealizowanie.

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego ustala się w wysokości kwoty przewidzianej w przyszłości do odliczenia od podatku dochodowego, w związku z ujemnymi różnicami przejściowymi, które spowodują w przyszłości zmniejszenie podstawy obliczenia podatku dochodowego oraz straty podatkowej możliwej do odliczenia, ustalonej przy uwzględnieniu zasady ostrożności. Aktywa z tytułu podatku dochodowego wykazywane są tylko wtedy, gdy ich realizacja jest prawdopodobna.

Rezerwę z tytułu odroczonego podatku dochodowego tworzy się w wysokości kwoty podatku dochodowego, wymagającej w przyszłości zapłaty, w związku z występowaniem dodatnich różnic przejściowych, to jest różnic, które spowodują zwiększenie podstawy obliczenia podatku dochodowego w przyszłości.

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego i rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego wycenia się z zastosowaniem stawek podatkowych, które według przewidywań będą stosowane, gdy składnik aktywów zostanie zrealizowany lub rezerwa rozwiązana, przyjmując stawki podatkowe (i przepisy podatkowe), które obowiązywały prawnie lub co do których proces legislacyjny zasadniczo się zakończył na dzień bilansowy.

Podatek dochodowy dotyczący pozycji ujmowanych poza zyskiem lub stratą jest ujmowany poza zyskiem lub stratą; w innych całkowitych dochodach dotyczący pozycji ujętych w innych całkowitych dochodach lub bezpośrednio w kapitale własnym dotyczący pozycji ujętych bezpośrednio w kapitale własnym.

Spółka kompensuje ze sobą aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego z rezerwami z tytułu odroczonego podatku dochodowego wtedy i tylko wtedy, gdy posiada możliwy do wyegzekwowania tytuł prawny do przeprowadzenia kompensat należności ze zobowiązaniami z tytułu bieżącego podatku i odroczonego podatku dochodowego ma związek z tym samym podatnikiem i tym samym organem podatkowym.

8.24.1.3. Podatek od towarów i usług

Przychody, koszty, aktywa i zobowiązania są ujmowane po pomniejszeniu o wartość podatku od towarów i usług, z wyjątkiem:

- gdy podatek od towarów i usług zapłacony przy zakupie aktywów lub usług nie jest możliwy do odzyskania od organów podatkowych; wtedy jest on ujmowany odpowiednio jako część ceny nabycia składnika aktywów lub jako część pozycji kosztowej oraz
- należności i zobowiązań, które są wykazywane z uwzględnieniem kwoty podatku od towarów i usług.

Kwota netto podatku od towarów i usług możliwa do odzyskania lub należna do zapłaty na rzecz organów podatkowych jest ujęta w sprawozdaniu z sytuacji finansowej jako część należności lub zobowiązań.

8.24.1.4. Ocena niepewności co do rozliczeń podatkowych

Jeżeli w ocenie Spółki jest prawdopodobne, że podejście do kwestii podatkowej lub grupy kwestii podatkowych będzie zaakceptowane przez organ podatkowy, Spółka określa dochód do opodatkowania (stratę podatkową), podstawę opodatkowania, niewykorzystane straty podatkowe, niewykorzystane ulgi podatkowe i stawki podatkowe z uwzględnieniem podejścia do opodatkowania planowanego lub zastosowanego w swoim zeznaniu podatkowym.

Jeżeli Spółka stwierdzi, że nie jest prawdopodobne, że organ podatkowy zaakceptuje podejście Spółki do kwestii podatkowej lub grupy kwestii podatkowych, wówczas Spółka odzwierciedla wpływ niepewności przy ustalaniu dochodu do opodatkowania (straty podatkowej), niewykorzystanych strat podatkowych, niewykorzystanych ulg podatkowych lub stawek podatkowych. Spółka odzwierciedla ten efekt za pomocą najlepszej z następujących metod:

- Spółka określa najbardziej prawdopodobny scenariusz – jest to pojedyncza kwota spośród możliwych wyników,
- Spółka ujmuje wartość oczekiwaną - jest to suma kwot ważonych prawdopodobieństwem spośród możliwych wyników,
- Spółka stosuje podejście „all-or-nothing”.

8.25. Zysk/(strata) netto na jedną akcję

Zysk/(strata) netto na akcję dla każdego okresu jest obliczony poprzez podzielenie zysku/(straty) netto za dany okres przez średnią ważoną liczbę akcji Spółki w danym okresie sprawozdawczym.

9. Zmiany stosowanych zasad rachunkowości (istotne zasady (polityka) rachunkowości)

Zasady (polityka) rachunkowości zastosowane do sporządzenia sprawozdania finansowego są spójne z tymi, które zastosowano przy sporządzaniu rocznego sprawozdania finansowego Spółki za rok zakończony 31 grudnia 2016 roku, z wyjątkiem zastosowania następujących nowych lub zmienionych standardów oraz interpretacji obowiązujących dla okresów rocznych rozpoczynających się w dniu lub po 1 stycznia 2017 roku.

- Zmiany do MSR 12 *Ujmowanie aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego w odniesieniu do niezrealizowanych strat*

Zmiany doprecyzowują kwestie związane z powstawaniem ujemnych różnic przejściowych w przypadku instrumentów dłużnych wycenianych według wartości godziwej, oszacowaniem prawdopodobnego przyszłego dochodu do opodatkowania oraz oceną, czy wypracowany dochód pozwoli na zrealizowanie ujemnych różnic przejściowych. Zmiany mają zastosowanie retrospektywne.

- Zmiany do MSR 7 *Inicjatywa dotycząca ujawniania informacji*

Zmiany zobowiązują jednostkę do ujawnienia informacji, które umożliwiają użytkownikom sprawozdań finansowych ocenę zmian zobowiązań wynikających z działalności finansowej. Nie jest wymagane przedstawienie informacji porównawczych za poprzednie okresy.

Spółka nie zdecydowała się na wcześniejsze zastosowanie żadnego innego standardu, interpretacji lub zmiany, które zostały opublikowane, lecz dotychczas nie weszły w życie w świetle przepisów Unii Europejskiej.

10. Nowe standardy i interpretacje, które zostały opublikowane, a nie weszły jeszcze w życie

Następujące standardy i interpretacje zostały opublikowane przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości, jednak nie weszły jeszcze w życie:

- MSSF 9 Instrumenty Finansowe (opublikowano dnia 24 lipca 2014 roku) – mający zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2018 roku lub później,
- MSSF 14 Regulacyjne rozliczenia międzyokresowe (opublikowano dnia 30 stycznia 2014 roku) – zgodnie z decyzją Komisji Europejskiej proces zatwierdzania standardu w wersji wstępnej nie zostanie zainicjowany przed ukazaniem się standardu w wersji ostatecznej - do dnia zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego niezatwierdzony przez UE – mający zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2016 roku lub później,
- MSSF 15 Przychody z umów z klientami (opublikowano dnia 28 maja 2014 roku), obejmujący zmiany do MSSF 15 Data wejścia w życie MSSF 15 (opublikowano dnia 11 września 2015 roku) – mający zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2018 roku lub później,

- Zmiany do MSSF 10 i MSR 28 Transakcje sprzedaży lub wniesienia aktywów pomiędzy inwestorem a jego jednostką stowarzyszoną lub wspólnym przedsięwzięciem (opublikowano dnia 11 września 2014 roku) – prace prowadzące do zatwierdzenia niniejszych zmian zostały przez UE odłożone bezterminowo - termin wejścia w życie został odroczony przez RMSR na czas nieokreślony,
- MSSF 16 Leasing (opublikowano dnia 13 stycznia 2016 roku) - mający zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2019 roku lub później,
- Zmiany do MSSF 4 Stosowanie MSSF 9 Instrumenty finansowe łącznie z MSSF 4 Umowy ubezpieczeniowe (opublikowano 12 września 2016 roku) - mające zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2018 roku lub później,
- Wyjaśnienia do MSSF 15 Przychody z umów z klientami (opublikowano dnia 12 kwietnia 2016 roku) – mające zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2018 roku lub później,
- Zmiany do MSSF 2 Klasyfikacja i wycena transakcji płatności na bazie akcji (opublikowano dnia 20 czerwca 2016 roku) – mające zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2018 roku lub później,
- Zmiany do MSR 28 Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach będące częścią Zmian wynikających z przeglądu MSSF 2014-2016 (opublikowano dnia 8 grudnia 2016 roku) – mające zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2018 roku lub później,
- Zmiany do MSSF 1 Zastosowanie Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej po raz pierwszy będące częścią Zmian wynikających z przeglądu MSSF 2014-2016 (opublikowano dnia 8 grudnia 2016 roku) – mające zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2018 roku lub później,
- KIMSF 22 Transakcje w walucie obcej i zaliczki (opublikowano dnia 8 grudnia 2016 roku) – do dnia zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego niezatwierdzone przez UE – mająca zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2018 roku lub później,
- Zmiany do MSR 40: Przeniesienie nieruchomości inwestycyjnej (opublikowano dnia 8 grudnia 2016 roku) – mające zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2018 roku lub później,
- MSSF 17 Umowy ubezpieczeniowe (opublikowano dnia 18 maja 2017 roku) - do dnia zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego niezatwierdzone przez UE - mający zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2021 roku lub później,
- KIMSF 23 Niepewność związana z ujmowaniem podatku dochodowego (opublikowano dnia 7 czerwca 2017 roku) - do dnia zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego niezatwierdzone przez UE - mający zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2019 roku lub później,
- Zmiany do MSSF 9 Wcześniejsze spłaty z ujemną rekompensatą (opublikowano dnia 12 października 2017 roku) – mające zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2019 roku lub później,
- Zmiany do MSR 28 Udziały długoterminowe w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach (opublikowano dnia 12 października 2017 roku) – do dnia zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego niezatwierdzone przez UE – mające zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2019 roku lub później,
- Zmiany wynikające z przeglądu MSSF 2015-2017 (opublikowano dnia 12 grudnia 2017 roku) – do dnia zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego niezatwierdzone przez UE – mające zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2019 roku lub później,
- Zmiany do MSR 19 Zmiana, ograniczenie lub rozliczenie programu (opublikowano dnia 7 lutego 2018 roku) – do dnia zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego niezatwierdzone przez UE – mające zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2019 roku lub później,
- Zmiany do Odniesień do Założeń Konceptyjnych zawartych w Międzynarodowych Standardach Sprawozdawczości Finansowej (opublikowano dnia 29 marca 2018 roku) – do dnia zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego niezatwierdzone przez UE – mające zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2020 roku lub później.

Daty wejścia w życie są datami wynikającymi z treści standardów ogłoszonych przez Radę ds. Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej. Daty stosowania standardów w Unii Europejskiej mogą różnić się od dat stosowania wynikających z treści standardów i są ogłaszane w momencie zatwierdzenia do stosowania przez Unię Europejską.

10.1. Wdrożenie MSSF 15

Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej 15 Przychody z umów z klientami („MSSF 15”), który został wydany w maju 2014 roku, a następnie zmieniony w kwietniu 2016 roku ustanawia tzw. Model Pięciu Kroków rozpoznawania przychodów wynikających z umów z klientami. Zgodnie z MSSF 15 przychody ujmują się w kwocie wynagrodzenia, które – zgodnie z oczekiwaniem jednostki – przysługują jej w zamian za przekazanie przyrzeczonych dóbr lub usług klientowi.

Nowy standard zastąpi wszystkie dotychczasowe wymogi dotyczące ujmowania przychodów zgodnie z MSSF. Standard ma zastosowanie w odniesieniu do rocznych okresów sprawozdawczych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2018 roku i później. Wcześniejsze stosowanie jest dozwolone.

Spółka ma prawo wyboru pełnego bądź zmodyfikowanego podejścia retrospektywnego, a przepisy przejściowe przewidują pewne praktyczne rozwiązania.

Spółka planuje zastosować MSSF 15 od dnia wejścia w życie standardu, z zastosowaniem zmodyfikowanej metody retrospektywnej, tj. z łącznym efektem pierwszego zastosowania standardu ujętym w dniu pierwszego zastosowania, tj. na dzień 1 stycznia 2018 roku.

Spółka prowadzi działalność w obszarze generalnego wykonawstwa kompletnych obiektów realizowanych „pod klucz”, a także podwykonawstwa w zakresie bloków energetycznych, kotłowni, instalacji ochrony powietrza, a także zespołów, części maszyn i urządzeń energetycznych i konstrukcji.

a) Sprzedaż towarów

Przedmiotem umów z klientami jest projektowanie, produkcja, dostawa, budowa, montaż, rozruch i serwis urządzeń i obiektów energetycznych. Jeżeli umowa zawiera tylko jedno zobowiązanie do wykonania świadczenia – sprzedaż towaru, Spółka ocenia, że wpływ przyjęcia MSSF 15 na ujmowanie przychodów oraz wyniki finansowe Spółki z tytułu takich umów nie będzie istotny. Przychód będzie rozpoznawany w określonym momencie, tj. gdy klient uzyska kontrolę nad towarem.

W ramach oceny wpływu wprowadzenia MSSF 15, Spółka rozważyła m.in. następujące aspekty:

i. Wynagrodzenie zmienne

Niektóre umowy z klientami zawierają kwoty zmienne wynagrodzenia w związku z indeksacją cen o wskaźnik inflacji, powykonawczym rozliczeniem ceny w zależności od ostatecznego ciężaru wykonywanych elementów lub nakładaniem kar.

Zgodnie z MSSF 15, jeśli wynagrodzenie określone w umowie obejmuje kwotę zmienną, jednostka oszacowuje kwotę wynagrodzenia, do którego będzie uprawniona w zamian za przekazanie przyrzeczonych dóbr lub usług na rzecz klienta i zalicza do ceny transakcyjnej część lub całość kwoty wynagrodzenia zmiennego wyłącznie w takim zakresie, w jakim istnieje wysokie prawdopodobieństwo, że nie nastąpi odwrócenie znaczącej części kwoty wcześniej ujętych skumulowanych przychodów w momencie, kiedy ustanie niepewność co do wysokości wynagrodzenia zmiennego.

- **Prawo do zwrotu**
Spółka realizuje kontrakty polegające głównie na dostawie wyrobów montowanych na budowie u kontrahenta lub budowie całych składników aktywów kontrahenta, w związku z czym nie rozpoznaje prawa do zwrotu.
- **Indeksacja cen**
Spółka realizuje umowy zawierające klauzule indeksacji ceny o wskaźnik inflacji.
- **Rozliczenie powykonawcze uzależnione od ciężaru dostaw**
Spółka realizuje kontrakty, w których finalna wartość wynagrodzenia zależna jest od ciężaru dostarczanych elementów. Rozliczenie wynagrodzenia zazwyczaj ma miejsce po zakończeniu dostaw.
- **Kary umowne**
Kary umowne naliczone Spółce przez klientów ujmowane są jako pomniejszenie przychodów ze sprzedaży. Spółka nie zidentyfikowała strat na kontraktach skutkujących koniecznością utworzenia dodatkowych rezerw.

ii. Gwarancje

Spółka udziela gwarancji na sprzedawane towary. Zazwyczaj gwarancje stanowią zapewnienie klienta, że dany produkt jest zgodny z ustaloną przez strony specyfikacją i nie stanowią dodatkowej usługi. W konsekwencji, większość istniejących gwarancji będzie dalej ujmowana zgodnie z MSR 37 *Rezerwy, zobowiązania warunkowe i aktywa warunkowe*. Spółka nie zidentyfikowała w realizowanych umowach z klientami niestandardowych gwarancji rozszerzonych, w związku z czym nie rozpoznaje takich gwarancji jako oddzielnej usługi – ujmowanej jako zobowiązanie do wykonania świadczenia, do której przypisuje się część ceny transakcyjnej.

b) Sprzedaż pakietu dóbr i usług lub pakietu kilku usług, świadczonych w różnym okresie

Spółka realizuje kontrakty, na które składają się pakiety kilku dóbr lub usług świadczonych w różnym okresie, polegające na dostarczaniu kilku podobnych instalacji, z których klient uzyskuje ekonomiczne korzyści w różnych okresach.

Obecnie Spółka łączy takie umowy w jeden pakiet i przypisuje im całkowitą cenę sprzedaży.

Zgodnie z MSSF 15, cenę transakcyjną przypisuje się do każdego zobowiązania do wykonania świadczenia na podstawie proporcjonalnej indywidualnej ceny sprzedaży. Spółka ocenia, że w wyniku przyjęcia MSSF 15 przypisanie ceny transakcyjnej do dóbr i usług w ramach pakietu, a w konsekwencji ujęcie przychodu, może ulec zmianie. Spółka uważa, że klient jednocześnie otrzymuje i czerpie korzyści płynące ze świadczonej usługi, w miarę wykonywania przez jednostkę tej usługi. W konsekwencji Spółka przenosi kontrolę i tym samym spełnia zobowiązanie do wykonania świadczenia w miarę upływu czasu. A zatem zgodnie z MSSF 15, Spółka będzie kontynuowała ujmowanie przychodów ze sprzedaży usług w miarę upływu czasu.

Spółka rozpoznaje przychody zgodnie z metodą stopnia zaawansowania, w korespondencji z pozycją „Należności z tytułu wyceny umów o usługę budowlaną i związane z wyceną kontraktów rozliczenia międzyokresowe”. Zgodnie z MSSF 15, jeśli jednostka spełnia zobowiązanie, dokonując przekazania dóbr lub usług klientowi, zanim klient zapłaci wynagrodzenie lub przed terminem jego wymagalności, jednostka przedstawia umowę jako składnik aktywów z tytułu umowy, z wyłączeniem wszelkich kwot przedstawianych jako należności.

c) Zaliczki otrzymane od klientów

Spółka prezentuje zaliczki otrzymane od klientów w pozycji „Zobowiązania z tytułu umów o usługę budowlaną”. Zgodnie z obecną polityką (zasadami) rachunkowości Spółka nie ujmuje kosztów z tytułu odsetek od otrzymanych zaliczek, w tym długoterminowych.

Zgodnie z MSSF 15, Spółka ocenia czy umowa zawiera istotny element finansowania. Spółka zdecydowała się skorzystać z praktycznego rozwiązania, zgodne z którym nie koryguje przyrzeczonej kwoty wynagrodzenia o wpływ istotnego elementu finansowania, jeśli w momencie zawarcia umowy oczekuje, że okres od momentu przekazania przyrzeczonego dobra lub usługi klientowi do momentu zapłaty za dobro lub usługę przez klienta wyniesie nie więcej niż jeden rok. Dlatego też, dla krótkoterminowych zaliczek Spółka nie będzie wydzielała istotnego elementu finansowania.

Spółka nie zidentyfikowała umów z klientami, dla których okres pomiędzy przekazaniem przyrzeczonego dobra lub usługi klientowi a momentem zapłaty za dobro lub usługę przekracza jeden rok.

d) Wymogi w zakresie prezentacji i ujawniania informacji

MSSF 15 wprowadza nowe wymogi w zakresie prezentacji i ujawnień. Spółka ocenia, że wpływ tych ujawnień nie będzie istotny.

e) Inne korekty

Poza korektami opisanymi powyżej, zmianie ulegną inne pozycje sprawozdania z sytuacji finansowej, w tym aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego.

Spółka oczekuje, że w wyniku zastosowania MSSF 15 na dzień 31 grudnia 2017 roku, zyski zatrzymane Spółki na dzień 31 grudnia 2017 roku zmniejszą się o 6,9 miliona złotych.

Wymogi dotyczące ujmowania i wyceny zgodnie z MSSF 15 mają również zastosowanie do ujmowania i wyceny zysku/ straty ze sprzedaży aktywów niefinansowych (takich jak rzeczowe aktywa trwałe oraz aktywa niematerialne), w sytuacji gdy taka sprzedaż nie odbywa się w normalnym toku prowadzenia działalności gospodarczej. W ocenie Spółki wpływ przyjęcia MSSF 15 nie powinien być jednak istotny.

10.2. Wdrożenie MSSF 9

W lipcu 2014 roku Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości opublikowała Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej 9 Instrumenty finansowe („MSSF 9”). MSSF 9 obejmuje trzy aspekty związane z instrumentami finansowymi: klasyfikację i wycenę, utratę wartości oraz rachunkowość zabezpieczeń. MSSF 9 obowiązuje dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku i później, z możliwością wcześniejszego zastosowania.

Spółka planuje zastosować MSSF 9 od dnia wejścia w życie standardu, bez przekształcania danych porównawczych.

W 2017 roku Spółka przeprowadziła szczegółową ocenę wpływu wprowadzenia MSSF 9 na stosowane przez Spółkę zasady (politykę) rachunkowości w odniesieniu do działalności Spółki lub jej wyników finansowych. Niniejsza ocena jest oparta na aktualnie dostępnych informacjach i może podlegać zmianom wynikającym z pozyskania racjonalnych i możliwych do udokumentowania dodatkowych informacji w okresie, kiedy Spółka zastosuje MSSF 9 po raz pierwszy.

Spółka nie spodziewa się istotnego wpływu wprowadzenia MSSF 9 na sprawozdanie z sytuacji finansowej oraz kapitał własny, z wyjątkiem skutków zastosowania MSSF 9 w zakresie utraty wartości. Spółka spodziewa się wzrostu odpisów z tytułu utraty wartości, z negatywnym wpływem na kapitał własny, jak omówiono poniżej. Ponadto, w wyniku zastosowania MSSF 9, zmieni się klasyfikacja niektórych instrumentów finansowych.

a) Klasyfikacja i wycena

Spółka nie spodziewa się istotnego wpływu na sprawozdanie z sytuacji finansowej oraz kapitały własne, w związku z zastosowaniem MSSF 9 w obszarze klasyfikacji i wyceny. Oczekuje się, że wszystkie aktywa finansowe wyceniane dotychczas w wartości godziwej, dalej pozostaną wyceniane w wartości godziwej.

Spółka skorzysta z możliwości wyboru i w przypadku akcji/ udziałów w spółkach nienotowanych, będzie ujmować ich późniejsze zmiany wartości godziwej przez inne całkowite dochody, w związku z czym zastosowanie MSSF 9 nie będzie miało istotnego wpływu na wyniki finansowe Spółki.

Posiadane przez Spółkę dłużne papiery wartościowe (obligacje korporacyjne) będą wyceniane w zamortyzowanym koszcie przez wynik finansowy, ponieważ celem biznesowym Spółki jest otrzymywanie przepływów pieniężnych w postaci spłaty kapitału.

Należności handlowe są utrzymywane dla uzyskania przepływów pieniężnych wynikających z umowy, a Spółka nie sprzedaje należności handlowych w ramach faktoringu – będą one nadal wyceniane w zamortyzowanym koszcie przez wynik finansowy. Spółka korzysta z praktycznego zwolnienia i dla należności handlowych poniżej 12 miesięcy nie identyfikuje istotnych elementów finansowania.

b) Utrata wartości

Zgodnie z MSSF 9 jednostka wycenia odpis na oczekiwane straty kredytowe w kwocie równej 12-miesięcznym oczekiwanym stratom kredytowym bądź oczekiwanym stratom kredytowym w okresie życia instrumentu finansowego. W przypadku należności z tytułu dostaw i usług, Spółka zastosuje uproszczone podejście i wyceni odpis na oczekiwane straty kredytowe w kwocie równej oczekiwanym stratom kredytowym w całym okresie życia.

Spółka ocenia, że w związku z powyższym, nastąpi wzrost odpisu z tytułu utraty wartości:

- należności handlowych i spornych o ok. 10,8 miliona złotych,
- obligacji o ok. 5,7 miliona złotych,
- aktywów z tytułu wyceny umów o usługę budowlaną o ok. 1,4 miliona złotych,
- pozostałych instrumentów o ok. 1,9 miliona złotych.

Powyższe korekty spowodują wzrost aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego o 3,8 miliona złotych. Korekty powyższe spowodują zmniejszenie kapitałów własnych Spółki o kwotę 16 milionów złotych.

c) Rachunkowość zabezpieczeń

Ponieważ MSSF 9 nie zmienia ogólnych zasad funkcjonowania rachunkowości zabezpieczeń Spółki, zastosowanie MSSF 9 nie będzie miało istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe Spółki.

d) Inne korekty

Do oceny ryzyka kredytowego użyto zewnętrzne ratingi banków oraz publicznie dostępne informacje ze stron agencji ratingowych.

10.3. Wdrożenie MSSF 16

W styczniu 2016 roku Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości wydała Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej 16 Leasing („MSSF 16”), który zastąpił MSR 17 Leasing, KIMSF 4 Ustalenie, czy umowa zawiera leasing, SKI 15 Leasing operacyjny – specjalne oferty promocyjne oraz SKI 27 Ocena istoty transakcji wykorzystujących formę leasingu. MSSF 16 określa zasady ujmowania dotyczące leasingu w zakresie wyceny, prezentacji i ujawniania informacji.

MSSF 16 wprowadza jednolity model rachunkowości leasingobiorcy i wymaga, aby leasingobiorca ujmował aktywa i zobowiązania wynikające z każdego leasingu z okresem przekraczającym 12 miesięcy, chyba że bazowy składnik aktywów ma niską wartość. W dacie rozpoczęcia leasingobiorca ujmuje składnik aktywów z tytułu prawa do użytkowania bazowego składnika aktywów oraz zobowiązanie z tytułu leasingu, które odzwierciedla jego obowiązek dokonywania opłat leasingowych.

Leasingobiorca odrębnie ujmuje amortyzację składnika aktywów z tytułu prawa do użytkowania i odsetki od zobowiązania z tytułu leasingu.

Leasingobiorca aktualizuje wycenę zobowiązania z tytułu leasingu po wystąpieniu określonych zdarzeń (np. zmiany w odniesieniu do okresu leasingu, zmiany w przyszłych opłatach leasingowych wynikającej ze zmiany w indeksie lub stawce stosowanej do ustalenia tych opłat). Co do zasady, leasingobiorca ujmuje aktualizację wyceny zobowiązania z tytułu leasingu jako korektę wartości składnika aktywów z tytułu prawa do użytkowania.

Spółka jest leasingobiorcą w przypadku umów najmu powierzchni biurowych, samochodów oraz urządzeń co szerzej opisano w notcie 20.

Rachunkowość leasingodawcy zgodnie z MSSF 16 pozostaje zasadniczo niezmieniona względem obecnej rachunkowości zgodnie z MSR 17. Leasingodawca dalej będzie ujmował wszystkie umowy leasingowe z zastosowaniem tych samych zasad klasyfikacji co w przypadku MSR 17, rozróżniając leasing operacyjny i leasing finansowy.

MSSF 16 wymaga, zarówno od leasingobiorcy jak i od leasingodawcy, dokonywania szerszych ujawnień niż w przypadku MSR 17.

Leasingobiorca ma prawo wyboru pełnego bądź zmodyfikowanego podejścia retrospektywnego, a przepisy przejściowe przewidują pewne praktyczne rozwiązania.

MSSF 16 obowiązuje dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2019 roku i później. Wcześniejsze zastosowanie jest dozwolone w przypadku jednostek, które stosują MSSF 15 od daty lub przed datą pierwszego zastosowania MSSF 16. Grupa nie zdecydowała się na wcześniejsze zastosowanie MSSF 16.

11. Segmenty operacyjne

Spółka działa w jednym segmencie rynku, tj. segmencie „Obiekty energetyczne i ochrony środowiska”. Zarząd Spółki dokonuje oceny działalności Spółki na podstawie jej sprawozdania finansowego.

Spółka rozpoczęła w trakcie roku 2016 roku proces wewnętrznej reorganizacji, który według planu zakończy się w 2018 roku. Na dzień publikacji niniejszego sprawozdania finansowego, nie zostały jeszcze całościowo wdrożone procesy, które pozwoliły Zarządowi oceniać wyniki działalności spółki w podziale na wewnętrzne segmenty - business unity.

12. Informacje dotyczące umów o usługę budowlaną

Przychody z tytułu umów o usługę budowlaną są ujmowane na podstawie stopnia zaawansowania ich realizacji. Procentowy stan zaawansowania realizacji usługi ustalany jest jako stosunek kosztów poniesionych do sumy szacowanych kosztów niezbędnych do zrealizowania umowy.

Poniższa tabela przedstawia skutki wyceny umów o usługę budowlaną, w tym przychody oraz koszty realizowanych umów w okresie 12 miesięcy zakończonym dnia 31 grudnia 2017 roku oraz dnia 31 grudnia 2016 roku, jak również kwoty należne zamawiającym oraz kwoty należne od zamawiających z tytułu prac wynikających z realizowanych umów na podane powyżej daty.

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Poniesione koszty umów (narastająco)	3 025 587	2 965 209
Ujęte zyski pomniejszone o ujęte straty (narastająco)	114 770	181 203
Przychody z umowy obliczone wg stopnia zaawansowania wykonania umowy (narastająco)	3 140 357	3 146 412
Przychody z umowy obliczone wg stopnia zaawansowania wykonania umowy (za okres)	605 745	732 509
Należności uwarunkowane wykonaniem umowy (faktury częściowe narastająco)	3 025 811	3 064 402
Kwota brutto należna Zamawiającym z tytułu prac wynikających z umowy (pasywa), w tym:	(33 834)	(76 992)
- zaliczki otrzymane (zobowiązania z tytułu zaliczek)	(31 807)	(27 841)
- korekta wartości zaliczek z tytułu kwot należnych od Zamawiających	19 736	26 048
- kwota brutto należna zamawiającym z tytułu wyceny kontraktów	(21 763)	(75 199)
Rozliczenia międzyokresowe z tytułu wyceny umów o usługę budowlaną, w tym:	158 785	172 387
- kwota brutto należna od Zamawiających z tytułu prac wynikających z umowy (aktywo)	140 485	155 257
- koszty pozyskania kontraktów i pozostałe koszty kontraktów rozliczane w czasie	18 300	17 130
Rezerwa na kary z tytułu nieterminowej realizacji umów lub niedotrzymania gwarantowanych parametrów technicznych	(8 069)	(4 856)
Rezerwa na straty wynikające z umów	(15 844)	(19 239)

Spółka każdorazowo analizuje umowy pod kątem potencjalnych strat, które ujmowane są bezzwłocznie jako koszt zgodnie z MSR 11.36. W ramach wyceny umów o usługę budowlaną, zgodnie z MSR 11.11-15 Spółka uwzględnia odpowiednio szacunki kar z tytułu opóźnień w realizacji umów lub niedotrzymania gwarantowanych parametrów technicznych. Szacunki wielkości kar prowadzone są w oparciu o dokumentację źródłową dotyczącą stwierdzonych opóźnień w realizacji prac lub problemów dotyczących gwarantowanych parametrów technicznych, w oparciu o założenia umowne oraz szacunek kierownictwa dotyczący ryzyka ich wystąpienia. Poziom szacowanego ryzyka uzależniony jest w znacznej części od czynników zewnętrznych będących częściowo poza kontrolą i może ulec zmianie w kolejnych okresach. Realizacja części kontraktów, w odniesieniu do których rozpoznano rezerwę na kary z tytułu nieterminowej realizacji umów lub niedotrzymania gwarantowanych parametrów technicznych, obarczona jest ryzykiem powstania sporu, który w ocenie Spółki rodzi ryzyko o nieokreślonych konsekwencjach.

W pozycji „Koszty pozyskania kontraktów i pozostałe koszty kontraktów rozliczane w czasie” Spółka ujmuje rozliczenia międzyokresowe kosztów pozyskania kontraktów oraz kosztów gwarancji bankowych i ubezpieczeniowych związanych z realizacją kontraktów.

12.1. Informacje dotyczące kluczowych kontraktów realizowanych przez Spółkę

12.1.1. Projekt Jaworzno

Spółka RAFAKO S.A. w Konsorcjum firm: RAFAKO S.A. (Lider Konsorcjum) i MOSTOSTAL WARSZAWA S.A. realizuje kontrakt na „Budowę nowych mocy w technologiach węglowych w TAURON Wytwarzanie S.A. – Budowę bloku energetycznego o mocy 800 – 910 MW na parametry nadkrytyczne w Elektrowni Jaworzno III – Elektrownia II – w zakresie: kocioł parowy, turbozespół, budynek główny, część elektryczna i AKPiA bloku”. Wartość kontraktu wynosi po Aneksie nr 5 około 5,5 miliarda złotych brutto. W dniu 4 sierpnia 2013 roku dokonano zmiany umowy konsorcjum realizującego Projekt Jaworzno – główna zmiana dotyczyła przejścia przez RAFAKO S.A. 99,99% prac w ramach Projektu (Mostostal Warszawa 0,01%) i tym samym zmiany podziału wynagrodzenia należnego każdemu z partnerów konsorcjum odpowiednio do udziału w realizowanych pracach.

Zasady rozliczania Projektu Jaworzno:

Na potrzeby realizacji Projektu została utworzona spółka celowa (E003B7 Sp. z o.o.), której RAFAKO S.A. podzleciła około 88,7% zakresu prac Projektu; pozostałe 11,3% pozostaje w bezpośredniej realizacji RAFAKO S.A. (o wartości około 506 milionów złotych; w tym zaprojektowanie tzw. Wyspy kotłowej oraz dostawa części ciśnieniowych kotła i instalacji odpylania), która głównie planowana była na lata 2015 – 2017.

RAFAKO S.A. oraz E003B7 Sp. z o.o. na potrzeby realizacji Projektu zawarły umowy z podmiotami finansowymi, na mocy których otrzymały gwarancje bankowe/ubezpieczeniowe o łącznej wartości 646 milionów złotych niezbędne do realizacji tego projektu, jednocześnie ustanowione zostały zabezpieczenia na majątku obu podmiotów jako zabezpieczenie dla tych instrumentów. W dniu 1 marca 2017 roku podpisany został z zamawiającym aneks wydłużając termin realizacji projektu oraz podnosząc jego wartość, co zostało szerzej opisane w nocie III.1. sprawozdania z działalności Grupy Kapitałowej RAFAKO za 2017 rok.

W wyniku uzgodnień z instytucjami finansowymi, które udzieliły gwarancji związanych z kontraktem Jaworzno, RAFAKO S.A. nie przewiduje wypłaty dywidendy ze spółki E003B7 Sp. z o.o. do czasu trwania umów gwarancyjnych, tj. do grudnia 2020 roku, ponieważ mogłoby to skutkować negatywnymi konsekwencjami ze strony instytucji gwarantujących.

RAFAKO S.A. w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym kompensuje przychody i koszty oraz rozrachunki dotyczące realizacji Projektu powstałe pomiędzy RAFAKO S.A. a spółką celową. RAFAKO S.A. ujmuje w jednostkowym sprawozdaniu finansowym jedynie przychody i koszty dotyczące jej zakresu prac, czyli 11,3% zakresu prac na Projekcie Jaworzno. W sprawozdaniu jednostkowym nie są ujmovane przychody i koszty dotyczące części realizowanej przez spółkę celową E003B7 Sp. z o.o. – ta część jest prezentowana w jednostkowym sprawozdaniu E003B7 Sp. z o.o. oraz w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy Kapitałowej RAFAKO.

RAFAKO S.A. jako lider Konsorcjum wystawia faktury na pełny zakres prac na rzecz Zamawiającego; płatności z tytułu realizacji kontraktu są przekazywane bezpośrednio na rzecz Spółki celowej oraz kluczowych podwykonawców i poddostawców. Zapłata za zakres prac zrealizowany przez RAFAKO S.A. jest dokonywana przez spółkę celową.

12.1.2. Projekt Opole

W lutym 2012 roku Spółka jako lider Konsorcjum (RAFAKO S.A., Polimex-Mostostal S.A., Mostostal Warszawa S.A.) podpisała umowę z firmą PGE Elektrownia Opole S.A. (obecnie PGE Górnictwo i Energetyka Konwencjonalna S.A. – „Zamawiający”), o wartości 9,4 mld złotych, której przedmiotem jest zaprojektowanie, dostawa, wykonanie prac budowlanych, montaż, uruchomienie i wszystkie związane z tym procesem usługi, wykonane na zasadzie „pod klucz”, obiektu składającego się z bloku energetycznego nr 5 oraz nr 6 w Elektrowni Opole wraz z urządzeniami i wyposażeniem, jak również związanymi z nimi budynkami oraz budowlami.

RAFAKO S.A. zleciło swojej spółce zależnej tj. E001RK Sp. z o.o. („SPV-Rafako”) jako podwykonawcy realizację 100% zakresu prac i usług związanych z budową bloków w Elektrowni Opole. Wynagrodzenie SPV-Rafako za realizację prac i usług zostało określone na poziomie 3,96 miliarda złotych.

SPV-Rafako zawarła z GE Power Sp. z o.o. (dawniej Alstom Power Sp. z o.o.) umowę podwykonawczą, na mocy której SPV-Rafako powierzyła GE Power 100% zakresu prac i usług wchodzących w zakres prac Spółki w ramach Projektu Opole. GE Power przejął wszelką odpowiedzialność za realizację kontraktu wobec Zamawiającego.

Zasady rozliczania kontraktu Opole:

Prezentacja przychodów i kosztów wynikających z tego kontraktu nie ma wpływu na wartości wykazane w sprawozdaniu z całkowitych dochodów Spółki.

Wartość rozrachunków wynikających z tego kontraktu nie ma wpływu na wartości zaprezentowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej Spółki.

Płatności wynikające z kontraktu, po spełnieniu warunków płatności są dokonywane przez Klienta bezpośrednio na rzecz GE Power.

12.2. Rezerwa na straty wynikające z umów o usługę budowlaną

Spółka tworzy rezerwy na przewidywane straty na kontraktach zgodnie z metodologią opisaną w nocie 8.23.6. Jeśli na podstawie analizy wynika, iż szacunkowe koszty całkowite kontraktu przewyższą wiarygodne przychody z kontraktu (tzn. całkowity wynik na kontrakcie będzie stratą), wtedy cała strata na kontrakcie rozpoznawana jest w danym okresie sprawozdawczym.

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Początek okresu	19 239	29 807
Utworzenie rezerwy na zobowiązanie	22 391	10 650
Rozwiązanie rezerwy na zobowiązanie	-	-
Wykorzystanie rezerwy na zobowiązanie	(25 786)	(21 218)
	15 844	19 239
Koniec okresu	15 844	19 239
Krótkoterminowe na dzień	15 844	19 239
Długoterminowe na dzień	-	-
	15 844	19 239
	15 844	19 239

12.3. Rezerwa na koszty kar z tytułu nieterminowej realizacji lub niedotrzymania gwarantowanych parametrów technicznych umów o usługę budowlaną

Spółka tworzy rezerwę na karę umowną, jeżeli występuje istotne prawdopodobieństwo naliczenia kary za niedotrzymanie zapisanych w umowie i objętych karą parametrów technicznych lub jeśli w związku z realizacją danej umowy zostały naruszone dobra osób trzecich. Wysokość rezerwy wynika z zapisanej w danej umowie wartości kary za niedotrzymanie parametrów technicznych lub z możliwej do oszacowania wartości zobowiązania wobec osób trzecich.

W okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2017 roku Spółka dokonała weryfikacji stanu rezerw na koszty z tytułu nieterminowej realizacji umów (w tym zrealizowanych opóźnień w odniesieniu do zobowiązań umownych i warunków ustalania kar) na kilku realizowanych kontraktach. Korzystając z najbardziej aktualnej wiedzy na temat realizowanych umów oraz na bazie rozliczenia zakończonych umów, Zarząd Spółki podjął decyzję o utworzeniu rezerwy na koszty z tytułu nieterminowej realizacji umów w kwocie 9 027 tysięcy złotych. Ponadto Spółka dokonała rozwiązania rezerwy z tytułu nieterminowej realizacji umów w kwocie 5 814 tysięcy złotych, co związane było przede wszystkim z podpisaniem ugody pozasądowej z jednym ze znaczących kontrahentów.

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Początek okresu	4 856	–
Utworzenie rezerwy na zobowiązanie	9 027	13 509
Wykorzystanie rezerwy na zobowiązanie	(4 205)	–
Rozwiązanie rezerwy na zobowiązanie	(1 609)	(8 653)
Koniec okresu	8 069	4 856
Krótkoterminowe na dzień	8 069	4 856
Długoterminowe na dzień	–	–
	8 069	4 856

13. Przychody i koszty

13.1. Przychody ze sprzedaży produktów i usług

	Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2017	Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2016
Przychody netto ze sprzedaży produktów	553 615	686 869
- w tym od jednostek powiązanych	4 039	695
Przychody netto ze sprzedaży usług	66 671	44 111
- w tym od jednostek powiązanych	2 660	2 336
Przychody ze sprzedaży pozostałych produktów	4 352	3 368
Inne przychody	839	–
Kary umowne*	(9 308)	–
Różnice kursowe dotyczące należności z tytułu dostaw i usług	(2 098)	1 410
Przychody netto ze sprzedaży produktów i usług, razem	614 071	735 758
- w tym od jednostek powiązanych	6 699	3 031

* szczegółowy opis rezerwy z tytułu kar umownych, mający wpływ na wartość wykazywanych przez Spółkę przychodów ze sprzedaży został zamieszczony w notcie 12.3

Spadek wartości przychodów ze sprzedaży w 2017 roku jest głównie następstwem niższej sprzedaży na kontraktach przy jednoczesnym niewielkim zaawansowaniu dwóch istotnych kontraktów zdobytych w drugiej połowie 2016 roku (na budowę bloku kogeneracyjnego opalanego biopaliwem oraz na dostawę i montaż instalacji katalitycznego odazotowania spalin wraz z modernizacją elektrofiltrów) oraz spadku wartości portfela zamówień.

Istotny wpływ na poziom sprzedaży oraz wartości jednostkowego wyniku netto RAFAKO S.A. ma fakt, że RAFAKO S.A. samodzielnie realizuje i wykazuje w swoim jednostkowym sprawozdaniu jedynie ok. 11,3% wartości kontraktu na budowę bloku energetycznego o mocy 910 MW na parametry nadkrytyczne w Elektrowni Jaworzno III. Pozostałe ok. 88,7% wartości kontraktu realizuje spółka celowa E003B7 Sp. z o.o. Sumaryczna wartość przychodów i zysku z realizacji kontraktu Jaworzno jest wykazywana tylko na poziomie skonsolidowanym.

13.2. Przychody ze sprzedaży materiałów

	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2017</i>	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2016</i>
Przychody ze sprzedaży materiałów	2 560	2 469
- w tym od jednostek powiązanych	1	-
Przychody netto ze sprzedaży towarów i materiałów, razem	2 560	2 469
- w tym od jednostek powiązanych	1	-

Przychody ze sprzedaży od jednostek powiązanych szczegółowo przedstawia nota 44 niniejszego sprawozdania finansowego.

Asortyment sprzedaży w podziale na rynki zbytu został zaprezentowany w sprawozdaniu Zarządu z działalności RAFAKO S.A. w 2017 roku w punkcie II.3.2.

13.3. Geograficzne obszary działalności

	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2017</i>	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2016</i>
Przychody ze sprzedaży od klientów krajowych	466 877	574 478
- w tym od jednostek powiązanych	3 376	2 703
Przychody ze sprzedaży od klientów zagranicznych	149 754	163 749
- w tym od jednostek powiązanych	3 324	328
Przychody netto ze sprzedaży, razem	616 631	738 227
- w tym od jednostek powiązanych	6 700	3 031

Głównymi odbiorcami wyrobów i usług Spółki są przede wszystkim zagraniczni i krajowi dostawcy obiektów energetycznych oraz krajowa i zagraniczna energetyka zawodowa i przemysłowa.

Podział przychodów ze sprzedaży na kontrahentów, z którymi koncentracja sprzedaży przekracza 10% całości przychodów na rynki przedstawia poniższa tabela:

<i>Nazwa kontrahenta</i>	<i>Udział procentowy w sprzedaży ogółem</i>	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2017</i>
Enea Wytwarzanie Sp. z o.o.	27%	165 908
Tauron Wytwarzanie S.A.	18%	109 356
Klient krajowy	11%	69 846
CNIM (Constructions Industrielles De La Mediterranee)	8%	52 349
Pozostali kontrahenci	36%	219 172
Razem	100%	616 631

13.4. Koszty według rodzajów

	Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2017	Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2016
Amortyzacja	10 674	11 674
Zużycie materiałów i energii	282 528	425 660
Usługi obce	180 701	218 025
Podatki i opłaty	6 769	6 504
Wynagrodzenia	114 764	129 788
Ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia	26 974	30 137
Podróże służbowe	5 801	6 842
Koszty reklamy	3 552	3 535
Różnice kursowe	(1 270)	1 140
Koszty z tytułu ubezpieczeń	798	997
Utworzenie odpisu aktualizującego wartość zapasów	796	3 409
Pozostałe koszty rodzajowe	1 251	1 023
Koszty według rodzaju, razem	633 338	838 734
Zmiana stanu zapasów, rezerw i rozliczeń międzyokresowych (w tym korekta wynikająca z MSR 11)	17 932	(45 227)
Koszty wytworzenia produktów na własne potrzeby jednostki	(1 777)	(403)
Koszty sprzedaży (wielkość ujemna)	(35 383)	(31 578)
Koszty ogólnego zarządu (wielkość ujemna)	(42 893)	(44 285)
Koszt wytworzenia sprzedanych produktów	571 217	717 241
Wartość sprzedanych materiałów	1 427	2 463
Koszty sprzedanych produktów i materiałów	572 644	719 704

Przyczyną spadku wartości kosztów sprzedanych produktów i materiałów w porównaniu do 2016 roku jest przede wszystkim niższa wartość przychodów ze sprzedaży.

Koszty sprzedaży prezentowane przez Spółkę zawierają głównie koszty pozyskiwania nowych kontraktów oraz koszty promocji i reklamy. Ponadto, do kosztów sprzedaży Spółka zalicza odpisy aktualizujące wartość należności handlowych. Na koszty sprzedaży wykazane w całkowitych dochodach Spółki za okres 12 miesięcy 2017 roku w kwocie 35 383 tysiące złotych największy wpływ miały koszty pozyskania nowych kontraktów w kwocie 12 186 tysięcy złotych, koszty komórek organizacyjnych związanych z procesem zdobywania i realizacji kontraktów w kwocie 15 104 tysiące złotych oraz koszty promocji i reklamy w kwocie 4 952 tysiące złotych.

Koszty ogólnego zarządu za okres 12 miesięcy 2017 roku wynosiły 42 893 tysiące złotych (spadek o kwotę 1 392 tysiące złotych w porównaniu z analogicznym okresem 2016 roku). Spadek kosztów jest spowodowany przede wszystkim rozwiązaniem niewykorzystanej rezerwy na premie.

13.5. Koszty amortyzacji, odpisów aktualizujących, różnic kursowych oraz zapasów ujęte w zysku lub stracie

	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2017</i>	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2016</i>
Pozycje ujęte w koszcie własnym sprzedaży (koszcie sprzedanych towarów i produktów)		
Amortyzacja środków trwałych	7 135	7 677
Amortyzacja wartości niematerialnych	1 123	1 398
Koszty rezerw na gwarancje	13 488	7 728
Różnice kursowe netto	(1 270)	1 140
Odpisy aktualizujące wartość zapasów	(874)	1 625
	19 602	19 568
Pozycje ujęte w kosztach sprzedaży		
Amortyzacja środków trwałych	461	499
Amortyzacja wartości niematerialnych	72	87
Odpisy aktualizujące wartość należności handlowych	3 141	217
	3 674	803
Pozycje ujęte w kosztach ogólnego zarządu		
Amortyzacja środków trwałych	1 768	1 878
Amortyzacja wartości niematerialnych	115	135
	1 883	2 013

13.6. Koszty świadczeń pracowniczych

	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2017</i>	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2016</i>
Wynagrodzenia, w tym:	109 356	130 967
- koszty bieżących wynagrodzeń	114 764	129 788
- koszty świadczeń pracowniczych po okresie zatrudnienia	449	501
- koszty rezerwy na premie*	(6 179)	201
- koszty rezerwy na urlopy	322	477
Koszty ubezpieczeń społecznych	26 974	30 137
	136 330	161 104
Pozycje ujęte w koszcie własnym sprzedaży (koszcie sprzedanych towarów i produktów)	104 526	121 987
Pozycje ujęte w kosztach sprzedaży	10 962	11 183
Pozycje ujęte w kosztach ogólnego zarządu	20 842	27 934
	136 330	161 104

* w 2017 roku Spółka dokonała rozwiązania rezerwy na premie, co zostało szerzej opisane w notce 35.6

13.7. Pozostałe przychody operacyjne

	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2017</i>	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2016</i>
Przychody z tytułu kar umownych	141	67
Rozwiązanie odpisu aktualizującego wartość aktywów niefinansowych	12	13
Zysk na sprzedaży rzeczowych aktywów trwałych	58	65
Dotacje	897	486
Przychody z tytułu udzielonych poręczeń*	5 272	4 964
Rozwiązanie rezerwy na pozostałe koszty**	1 237	–
Rozwiązanie odpisu aktualizującego wartość pozostałych należności	313	220
Przychody z tytułu zbycia potencjału zysków	–	355
Odzyskane materiały z likwidacji środków trwałych	–	461
Inne	214	605
	8 144	7 236

* w 2015 roku Spółka zawarła umowę poręczenia, na mocy której nieodwołanie i bezwarunkowo poręczyła za należyte wykonanie wszelkich zobowiązań jednostki zależnej związanych z realizacją kontraktu; przychody z tytułu wynagrodzenia za udzielone poręczenie pomniejszone o wartość dyskonta wyniosły w 2017 roku 5 272 tysiące złotych (rok 2016: 4 964 tysiące złotych)

** w 2017 roku Spółka dokonała częściowego rozwiązania rezerwy na pozostałe koszty z tytułu przedawnienia roszczenia jednego z kontrahentów Spółki

13.8. Pozostałe koszty operacyjne

	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2017</i>	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2016</i>
Darowizny	1 930	895
Koszty złomowania rzeczowych aktywów trwałych	148	295
Koszty złomowania materiałów	377	536
Naprawa środków trwałych	225	180
Koszty sądowe	121	263
Koszt organizacji Dnia Energetyka	–	509
Utworzenie rezerwy na Program Dobrowolnych Odejść	–	7 622
Utworzenie rezerw na koszty reorganizacji*	8 368	–
Utworzenie rezerw na pozostałe koszty	403	–
Utworzenie rezerwy na koszty spraw i roszczeń spornych	–	1 066
Koszty związków zawodowych	–	391
Utworzenie odpisu aktualizującego wartość pozostałych należności	538	114
Utworzenie odpisu aktualizującego wartość środków trwałych	53	–
Koszty składek członkowskich	268	–
Inne	934	998
	13 365	12 869

* w 2017 roku Spółka utworzyła rezerwę na koszty reorganizacji, co zostało szerzej opisane w notcie 35.9.

13.9. Przychody finansowe

	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2017</i>	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2016</i>
Odsetki z tytułu instrumentów finansowych, w tym: odsetki od pożyczek, należności przeterminowanych, lokat oraz rachunków bankowych	260	33
Odsetki od udzielonych kaucji	524	782
Dodatnie różnice kursowe	–	1 232
Przychody z tytułu wyceny instrumentów finansowych	15	–
Przychody z tytułu wyceny rozrachunków długoterminowych	354	567
Pozostałe przychody finansowe	3	2
	1 156	2 616

Szczegółowe dane dotyczące przychodów i kosztów finansowych związanych z instrumentami finansowymi przedstawia nota 49.2.

13.10. Koszty finansowe

	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2017</i>	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2016</i>
Odsetki z tytułu instrumentów finansowych, w tym: odsetki od kredytów, pożyczek, leasingu oraz przeterminowanych zobowiązań, prowizje bankowe od otrzymanych kredytów	3 736	4 406
Odsetki z tytułu świadczeń pracowniczych	769	713
Pozostałe odsetki	234	38
Ujemne różnice kursowe	5 397	–
Koszty z tytułu wyceny rozrachunków długoterminowych	–	1 476
Koszty z tytułu wyceny instrumentów finansowych	–	2
Utworzenie rezerw na koszty z tytułu odsetek	662	522
Pozostałe koszty finansowe	57	4
	10 855	7 161

Szczegółowe dane dotyczące przychodów i kosztów finansowych związanych z instrumentami finansowymi przedstawia nota 49.2.

14. Podatek dochodowy

14.1. Obciążenie podatkowe

Główne składniki obciążenia podatkowego w sprawozdaniu z całkowitych dochodów przedstawiają się następująco

	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2017</i>	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2016</i>
Rachunek zysków i strat		
<i>Bieżący podatek dochodowy</i>	135	–
Bieżące obciążenie z tytułu podatku dochodowego	–	–
Korekty dotyczące bieżącego podatku dochodowego z lat ubiegłych	135	–
<i>Odroczony podatek dochodowy</i>	(16 974)	5 277
Związany z powstaniem i odwróceniem się różnic przejściowych	(16 974)	5 277
Korekty dotyczące odroczonego podatku dochodowego z lat ubiegłych	–	–
Obciążenie podatkowe wykazane w rachunku zysków i strat	<u>(16 839)</u>	<u>5 277</u>
<i>Odroczony podatek dochodowy dotyczący innych całkowitych dochodów</i>	(62)	162
Związany z powstaniem i odwróceniem się różnic przejściowych	(62)	162
Obciążenie podatkowe wykazane innych całkowitych dochodach	<u>(62)</u>	<u>162</u>

W okresie objętym sprawozdaniem za 2017 rok Spółka złożyła do organów skarbowych korekty deklaracji podatkowych CIT-8 za rok 2015 oraz 2016. W obu przypadkach została zwiększona strata podatkowa. Przyczyną złożenia korekt była korekta zarówno osiągniętych przychodów jak i kosztów podatkowych.

14.2. Uzgodnienie efektywnej stawki podatkowej

Uzgodnienie podatku dochodowego od wyniku finansowego brutto przed opodatkowaniem według ustawowej stawki podatkowej, z podatkiem dochodowym liczonym według efektywnej stawki podatkowej Spółki za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2017 roku przedstawia się następująco:

	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2017</i>	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2016</i>
Zysk brutto przed opodatkowaniem z działalności kontynuowanej	(49 209)	(67 518)
	<u>(49 209)</u>	<u>(67 518)</u>
Podatek według ustawowej stawki podatkowej obowiązującej w Polsce, wynoszącej 19%	(9 350)	(12 828)
Koszty niestanowiące kosztów uzyskania przychodów (trwałe różnice), w tym:	4 586	1 455
z tytułu utworzenia rezerwy na kary umowne	2 974	186
z tytułu spisania wartości należności zakwalifikowane jako niepodatkowe	23	11
z tytułu darowizn	367	170
z tytułu kosztów reprezentacji	138	–
z tytułu kosztów wytworzenia dotyczących oddziału zagranicznego	29	50
z tytułu zrealizowanych ujemnych różnic kursowych nie stanowiących kosztów uzyskania przychodu	22	–
pozostałe	1 033	1 038
Przychody niebędące podstawą do opodatkowania (trwałe różnice)	(319)	(390)
rozwiązanie odpisu aktualizującego wartość należności od podmiotów powiązanych	–	(137)
z tytułu kar umownych	(177)	(103)
z tytułu wykorzystania rezerw niepodatkowych	(39)	–
pozostałe	(103)	(150)
Pozostałe	51	(86)
Nieaktywowana strata podatkowa	22 006	6 572
Korekta podatku dotyczącego lat ubiegłych	(135)	–
Podatek według efektywnej stawki podatkowej wynoszącej -34,22% (2016:7,62%)	<u>16 839</u>	<u>(5 277)</u>
Podatek dochodowy (obciążenie) wykazany w sprawozdaniu z całkowitych dochodów	16 839	(5 277)
	<u>16 839</u>	<u>(5 277)</u>

14.3. Odroczonego podatek dochodowy wyliczony na dzień 31 grudnia 2017 roku

Odroczonego podatek dochodowy wyliczony na dzień 31 grudnia 2017 roku wynika z następujących pozycji:

	<i>Sprawozdanie z sytuacji finansowej</i>		<i>Sprawozdanie z całkowitych dochodów</i>	
	<i>31 grudnia 2017</i>	<i>31 grudnia 2016</i>	<i>31 grudnia 2017</i>	<i>31 grudnia 2016</i>
- od ulg inwestycyjnych	(2)	(2)	-	1
- od różnicy pomiędzy podatkową a bilansową wartością środków trwałych oraz wartości niematerialnych	(15 742)	(15 688)	(54)	(474)
- od różnicy pomiędzy podatkową a bilansową wartością aktywów wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy	1 557	1 512	45	79
- od różnicy pomiędzy podatkową a bilansową wartością pożyczek i należności	1 469	1 125	344	521
- od różnicy pomiędzy podatkową a bilansową wartością należności i rozliczeń międzyokresowych z tytułu wyceny umów o usługę budowlaną	(26 745)	(20 504)	(6 241)	22 169
- od różnicy pomiędzy podatkową a bilansową wartością zapasów	2 110	2 276	(166)	309
- od rezerw bilansowych	14 401	17 504	(3 103)	993
- od różnicy pomiędzy podatkową a bilansową wartością zobowiązań finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu	28	34	(6)	13
- od różnicy pomiędzy podatkową a bilansową wartością zobowiązań z tytułu gwarancji, factoringu i wyłączone z zakresu MSR 39	-	-	-	(6)
- od różnicy pomiędzy podatkową a bilansową wartością zobowiązań, rezerw i rozliczeń międzyokresowych z tytułu wyceny umów o usługę budowlaną	31 621	37 064	(5 443)	(23 545)
- z tytułu straty podatkowej	17 418	17 083	335	16 481
- z tytułu korekty kosztów dotyczącej niezapłaconych faktur	4 465	7 763	(3 298)	(10 656)
- pozostałe	561	10	551	(446)
Obciążenie/korzyść z tytułu odroczonego podatku dochodowego			<u>(17 036)</u>	<u>5 439</u>
Aktywa/rezerwa netto z tytułu podatku odroczonego, w tym:	<u>31 141</u>	<u>48 177</u>		
Aktywa z tytułu podatku odroczonego	31 141	48 177		
Rezerwa z tytułu podatku odroczonego	-	-		

Na dzień 31 grudnia 2017 roku Spółka rozpoznała aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego od wartości straty podatkowej wykazanej w kwocie 91 673 tysiące złotych, która zostanie rozliczona w przyszłych okresach sprawozdawczych.

W okresie 12 miesięcy 2017 roku Spółka zanotowała stratę podatkową w wysokości 118 297 tysięcy złotych. Spółka przeprowadziła analizę realizowalności aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego od wartości straty podatkowej na podstawie prognoz podatkowych. Działając zgodnie z zasadą ostrożnej wyceny, Zarząd Spółki podjął decyzję o rozpoznananiu aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego od wartości straty podatkowej zanotowanej w okresie 12 miesięcy 2017 roku w wysokości 1 762 tysiące złotych. Całkowita wartość straty podatkowej za lata 2015, 2016 oraz 2017, która nie została rozpoznana w podatku odroczonego wynosi 151 124 tysiące złotych.

W 2016 roku Spółka zanotowała stratę podatkową w wysokości 121 331 tysięcy złotych. Spółka przeprowadziła analizę realizowalności aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego od wartości straty podatkowej na podstawie prognoz podatkowych. Działając zgodnie z zasadą ostrożnej wyceny, Zarząd Spółki podjął decyzję o rozpoznaniu aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego od wartości straty podatkowej w kwocie 86 742 tysiące złotych. Aktywo od straty podatkowej za 2016 rok w kwocie 34 589 tysięcy złotych nie zostało rozpoznane.

15. Propozycja pokrycia straty za 2017 rok

Zarząd Spółki rekomenduje pokrycie straty netto w kwocie 66 048 tysiące złotych z kapitału zapasowego Spółki.

16. Zysk/(strata) przypadający na jedną akcję

Wynik podstawowy przypadający na jedną akcję oblicza się poprzez podzielenie wyniku netto za okres przypadającego na zwykłych akcjonariuszy Spółki przez średnią ważoną liczbę wyemitowanych akcji zwykłych Spółki występujących w ciągu okresu.

Poniżej przedstawione zostały dane dotyczące wyniku oraz akcji, które posłużyły do wyliczenia wyniku na jedną akcję:

	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2017</i>	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2016</i>
Zysk/(strata) netto z działalności kontynuowanej	(66 048)	(62 241)
Zysk/(strata) z działalności zaniechanej	-	-
Zysk/(strata) netto	(66 048)	(62 241)
Zysk/(strata) netto przypadający na zwykłych akcjonariuszy, zastosowany do obliczenia zysku na jedną akcję	<u>(66 048)</u>	<u>(62 241)</u>
Średnia ważona liczba wyemitowanych akcji zwykłych zastosowana do obliczenia podstawowego zysku/(straty) na jedną akcję	85 397 751	84 931 998
Wpływ rozwodnienia:		
Opcje na akcje	-	-
Umarzalne akcje uprzywilejowane	-	-
Skorygowana średnia ważona liczba akcji zwykłych zastosowana do obliczenia rozwodnionego zysku/(straty) na jedną akcję	<u>85 397 751</u>	<u>84 931 998</u>
Zysk/(strata) na jedną akcję		
– podstawowy z zysku/(straty) za okres	<u>(0,77)</u>	<u>(0,73)</u>

Spółka nie prezentuje zysku/(straty) rozwodnionego na jedną akcję za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2017 roku, ponieważ nie posiada instrumentów finansowych powodujących rozwodnienie akcji.

17. Istotne pozycje wykazane w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych

Zwiększenie stanu należności wykazane w rachunku przepływów pieniężnych za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2017 roku w kwocie 32 634 tysiące złotych wynikało przede wszystkim z następujących pozycji:

- ze zwiększenia stanu należności handlowych w kwocie (8 654) tysiące złotych,
- ze zwiększenia stanu należności budżetowych (w tym z tytułu podatku VAT) (2 361) tysiące złotych,
- ze zwiększenia stanu udzielonych zaliczek w kwocie (15 253) tysiące złotych,
- ze zmniejszenia stanu należności z tytułu kaucji w kwocie 5 865 tysięcy złotych,
- ze zwiększenia stanu należności z tytułu poręczeń (5 322) tysiące złotych,
- ze zwiększenia stanu należności spornych w kwocie (6 234) tysiące złotych,
- ze zwiększenia stanu pozostałych należności w kwocie (675) tysięcy złotych.

Dokładny opis zmian wartości kaucji i należności spornych w 2017 roku został zamieszczony w nocie 28.

Zwiększenie stanu zobowiązań wykazane w rachunku przepływów pieniężnych w kwocie 86 990 tysięcy złotych wynikało przede wszystkim z następujących pozycji:

- zwiększenie stanu zobowiązań handlowych w kwocie 67 848 tysięcy złotych,
- zwiększenie stanu zobowiązań z tytułu podatku od towarów i usług 12 460 tysięcy złotych,
- zmniejszenia stanu rezerw na świadczenia emerytalne (z wyłączeniem zysków/(strat) aktuarialnych) w kwocie (258) tysięcy złotych,
- zmniejszenia stanu rezerw na premie w kwocie (6 178) tysięcy złotych,
- zwiększenia stanu rezerw na koszty niezafakturowanych usług i dostaw w kwocie 4 446 tysięcy złotych,
- zmniejszenia stanu rezerw na naprawy gwarancyjne w kwocie (2 164) tysięcy złotych,
- zwiększenia stanu rezerw na urlopy w kwocie 321 tysięcy złotych,
- zmniejszenia stanu rezerw na Program Dobrowolnych Odejść w kwocie (5 498) tysięcy złotych,
- zwiększenia stanu rezerwy na koszty reorganizacji w kwocie 8 368 tysięcy złotych,
- zwiększenia stanu pozostałych zobowiązań w kwocie 7 645 tysięcy złotych.

Zmiana stanu rozliczeń międzyokresowych wykazana w rachunku przepływów pieniężnych w kwocie (29 738) tysięcy złotych wynikała przede wszystkim z następujących pozycji:

- zmniejszenie stanu należności z tytułu wyceny umów o usługę budowlaną i związanych z wyceną kontraktów rozliczeń międzyokresowych w kwocie 13 602 tysiące złotych,
- zmniejszenie stanu zobowiązań z tytułu wyceny umów o usługę budowlaną w kwocie (43 158) tysięcy złotych, w tym:
  - zwiększenie stanu zaliczek w kwocie 10 278 tysięcy złotych,
- zmniejszenie stanu rezerw z tytułu wyceny umów o usługę budowlaną (182) tysiące złotych,

Zmniejszenie stanu rezerw zostało opisane szerzej w notach 12.2 i 12.3.

Zmiana wartości zaliczek w 2017 roku w kwocie 10 278 tysięcy złotych wynikała przede wszystkim z rozpoznania części zaliczek w przychodach zgodnie z metodologią rozliczania umów o usługę budowlaną (MSR 11).

Wartość nabycia rzeczowych aktywów trwałych oraz wartości niematerialnych wykazana w kwocie 3 359 tysięcy złotych wynikała z poniesionych nakładów inwestycyjnych na zakup rzeczowych aktywów trwałych w kwocie 2 594 tysięcy złotych oraz na zakup wartości niematerialnych w kwocie 765 tysięcy złotych. Nakłady poniesione na zakup środków trwałych dotyczyły przede wszystkim modernizacji budynków i budowli Spółki oraz zakupu i modernizacji sprzętu komputerowego. Nakłady poniesione na zakup wartości niematerialnych związane są przede wszystkim z nabyciem licencji i oprogramowania komputerowego.

Na wartość środków pieniężnych z działalności finansowej Spółki miał wpływ środków pieniężnych z tytułu emisji akcji serii K w kwocie 163 368 tysięcy złotych (wartość otrzymanych środków pieniężnych pomniejszona o koszty poniesione w związku z emisją akcji).

Splata kredytów i pożyczek wykazana w działalności finansowej sprawozdania z przepływów pieniężnych w kwocie 50 331 tysięcy złotych wynikała ze spadku zadłużenia z tytułu kredytu z PKO BP S.A. w kwocie 48 331 tysięcy złotych oraz ze spłaty pożyczki w kwocie 2 000 tysiące złotych.

Na wartość środków pieniężnych z działalności finansowej Spółki miały także wpływ zapłacone odsetki od otrzymanego kredytu bankowego z PKO BP S.A. w kwocie 2 578 tysięcy złotych (31 grudnia 2016 roku: 3 063 tysiące złotych) oraz z tytułu otrzymanej pożyczki w kwocie 33 tysięcy złotych.

18. Majątek socjalny oraz zobowiązania ZFŚS

Ustawa z dnia 4 marca 1994 roku o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych z późniejszymi zmianami stanowi, że Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych tworzą pracodawcy zatrudniający powyżej 50 pracowników na pełne etaty tworzą takie fundusze i dokonują okresowych odpisów w wysokości odpisu podstawowego oraz odpisu dla emerytów i rencistów. Celem Funduszu jest subsydiowanie działalności socjalnej Spółki, pożyczek udzielonych ich pracownikom oraz pozostałych kosztów socjalnych.

	<i>31 grudnia 2017</i>	<i>31 grudnia 2016</i>
Aktywa Funduszu Spółki:	4 144	4 112
Środki pieniężne ZFŚS	3 764	3 816
Pożyczki udzielone pracownikom spółek z funduszu	380	296
Zobowiązania wobec ZFŚS	(3 869)	(3 875)
Saldo rozrachunków z funduszem	275	237
	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2017</i>	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2016</i>
Odpisy na Fundusz w okresie obrotowym	2 371	2 449
	2 371	2 449

19. Rzeczowe aktywa trwałe

31 grudnia 2017 roku	<i>Grunty</i>	<i>Budynki i budowle</i>	<i>Maszyny i urządzenia</i>	<i>Środki transportu</i>	<i>Pozostałe</i>	<i>Środki trwałe w budowie</i>	<i>Ogółem</i>
Wartość netto na dzień 1 stycznia 2017 roku	9 280	81 093	49 383	6 987	–	1 225	147 968
Nabycia	–	–	–	–	–	2 022	2 022
Zwiększenia z tytułu umów leasingu	–	–	–	110	–	–	110
Likwidacja/sprzedaż	(48)	–	(29)	(150)	–	–	(227)
Transfery ze środków trwałych w budowie	–	821	2 421	–	–	(3 242)	–
Różnice kursowe z przeliczenia oddziału zagranicznego	–	–	(2)	–	–	–	(2)
Odpis amortyzacyjny za okres sprawozdawczy	–	(2 585)	(5 405)	(1 375)	–	–	(9 365)
Odpis aktualizujący wartość środków trwałych za okres sprawozdawczy	–	–	(53)	12	–	–	(41)
Pozostałe, w tym reklasyfikacja środków trwałych na/z aktywa przeznaczone do sprzedaży	–	–	(12)	(89)	–	–	(101)
Wartość netto na dzień 31 grudnia 2017 roku	9 232	79 329	46 303	5 495	–	5	140 364
Na dzień 1 stycznia 2017 roku							
Wartość brutto	9 280	107 521	112 471	11 047	2 471	1 225	244 015
Umorzenie i odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości	–	(26 428)	(63 088)	(4 060)	(2 471)	–	(96 047)
Wartość netto	9 280	81 093	49 383	6 987	–	1 225	147 968
Na dzień 31 grudnia 2017 roku							
Wartość brutto	9 232	108 342	113 797	10 560	2 467	5	244 403
Umorzenie i odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości	–	(29 013)	(67 494)	(5 065)	(2 467)	–	(104 039)
Wartość netto	9 232	79 329	46 303	5 495	–	5	140 364

*środki trwałe stanowiące zabezpieczenie zobowiązań Spółki na dzień bilansowy zostały zaprezentowane w nocie 30.1.

31 grudnia 2016 roku	<i>Grunty</i>	<i>Budynki i budowle</i>	<i>Maszyny i urządzenia</i>	<i>Środki transportu</i>	<i>Pozostałe</i>	<i>Środki trwałe w budowie</i>	<i>Ogółem</i>
Wartość netto na dzień 1 stycznia 2016 roku	9 295	83 125	52 413	7 012	–	1 982	153 827
Nabycia	–	–	–	–	–	3 077	3 077
Zwiększenia z tytułu umów leasingu	–	–	–	1 832	–	–	1 832
Likwidacja/sprzedaż	(15)	–	(349)	(474)	–	–	(838)
Transfery ze środków trwałych w budowie	–	469	3 143	222	–	(3 834)	–
Różnice kursowe z przeliczenia oddziału zagranicznego	–	–	(2)	–	–	–	(2)
Odpis amortyzacyjny za okres sprawozdawczy	–	(2 501)	(5 925)	(1 629)	–	–	(10 055)
Odpis aktualizujący wartość środków trwałych za okres sprawozdawczy	–	–	1	12	–	–	13
Pozostałe, w tym reklasyfikacja środków trwałych na/z aktywa przeznaczone do sprzedaży	–	–	102	12	–	–	114
Wartość netto na dzień 31 grudnia 2016 roku	9 280	81 093	49 383	6 987	–	1 225	147 968
Na dzień 1 stycznia 2016 roku							
Wartość brutto	9 295	107 053	112 848	10 240	2 471	1 982	243 889
Umorzenie i odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości	–	(23 928)	(60 435)	(3 228)	(2 471)	–	(90 062)
Wartość netto	9 295	83 125	52 413	7 012	–	1 982	153 827
Na dzień 31 grudnia 2016 roku							
Wartość brutto	9 280	107 521	112 471	11 047	2 471	1 225	244 015
Umorzenie i odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości	–	(26 428)	(63 088)	(4 060)	(2 471)	–	(96 047)
Wartość netto	9 280	81 093	49 383	6 987	–	1 225	147 968

20. Środki trwałe w leasingu

Na dzień 31 grudnia 2017 roku Spółka posiadała i użytkowała środki transportu na mocy umowy leasingu finansowego w wartości 8 096 tysięcy złotych brutto na dzień nabycia przedmiotu leasingu.

Okres użytkowania tych środków jest zgodny z okresem trwania umów leasingowych i wynosi od 24 do 60 miesięcy. Spółka dokonuje odpisów amortyzacyjnych tych środków metodą liniową.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku Spółka posiadała i użytkowała środki transportu na mocy umowy leasingu finansowego w wartości 8 049 tysięcy złotych brutto na dzień nabycia przedmiotu leasingu.

21. Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży

Na dzień 31 grudnia 2017 roku Spółka wyodrębniła aktywa trwałe o wartości 108 tysięcy złotych (31 grudnia 2016: 7 tysięcy złotych) jako przeznaczone do sprzedaży.

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży, w tym:		
urządzenia techniczne i maszyny	19	7
środki transportu	89	-
	108	7

22. Wartości niematerialne

	Wartość firmy	Patenty i licencje	Wartości niematerialne w trakcie realizacji	Ogółem
31 grudnia 2017 roku				
Wartość netto na dzień 1 stycznia 2017 roku	1 774	8 915	369	11 058
Nabycia	-	-	764	764
Transfery z wartości niematerialnych w trakcie realizacji	-	435	(435)	-
Odpis amortyzacyjny za rok obrotowy	-	(1 309)	-	(1 309)
Na dzień 31 grudnia 2017 roku	1 774	8 041	698	10 513
Na dzień 1 stycznia 2017 roku				
Wartość brutto	1 774	25 213	793	27 780
Umorzenie i odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości	-	(16 298)	(424)	(16 722)
Wartość netto	1 774	8 915	369	11 058
Na dzień 31 grudnia 2017 roku				
Wartość brutto	1 774	25 757	698	28 229
Umorzenie i odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości	-	(17 716)	-	(17 716)
Wartość netto	1 774	8 041	698	10 513

* wartości niematerialne stanowiące zabezpieczenie zobowiązań Spółki na dzień bilansowy zostały zaprezentowane w nocie 30.2

	<i>Wartość firmy</i>	<i>Patenty i licencje</i>	<i>Wartości niematerialne w trakcie realizacji</i>	<i>Ogółem</i>
31 grudnia 2016 roku				
Wartość netto na dzień 1 stycznia 2016 roku	1 774	9 714	–	11 488
Nabycia	–	396	793	1 189
Transfery z wartości niematerialnych w trakcie realizacji	–	424	(424)	–
Odpis amortyzacyjny za rok obrotowy	–	(1 619)	–	(1 619)
Na dzień 31 grudnia 2016 roku	1 774	8 915	369	11 058
Na dzień 1 stycznia 2016 roku				
Wartość brutto	1 774	24 393	1 371	27 538
Umorzenie i odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości	–	(14 679)	(1 371)	(16 050)
Wartość netto	1 774	9 714	–	11 488
Na dzień 31 grudnia 2016 roku				
Wartość brutto	1 774	25 213	793	27 780
Umorzenie i odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości	–	(16 298)	(424)	(16 722)
Wartość netto	1 774	8 915	369	11 058

W skład wartości niematerialnych wchodzi patenty, licencje i oprogramowanie. Największe pozycje stanowią:

- licencja na kotły nadkrytyczne typu BENSON, której wartość bilansowa na dzień 31 grudnia 2017 roku wynosi 2 953 tysiące złotych (31 grudnia 2016: 3 222 tysiące złotych); pozostały od dnia 31 grudnia 2017 roku okres amortyzacji licencji wynosi 11 lat;
- licencja na katalityczne odazotowanie spalin, której wartość bilansowa na dzień 31 grudnia 2017 roku wynosi 365 tysięcy złotych (31 grudnia 2016 roku: 540 tysięcy złotych); pozostały od dnia 31 grudnia 2017 roku okres amortyzacji licencji wynosi 2 lata.

Wartość firmy

Na dzień 31 grudnia 2017 roku Spółka prezentuje wartość firmy w kwocie 1 774 tysiące złotych, wynikającą:

- z przejęcia kontroli nad zorganizowaną częścią przedsiębiorstwa PBG AVATIA sp. z o.o. przez RAFAKO S.A., Spółka prezentuje wartość firmy w kwocie 1 398 tysięcy złotych;
- z rozliczenia przeprowadzonej przez RAFAKO S.A. w 2007 roku transakcji nabycia zorganizowanej części przedsiębiorstwa od Wyrskich Zakładów Urządzeń Przemysłowych „NOMA INDUSTRY” Sp. z o.o. w upadłości w kwocie 376 tysięcy złotych.

Test na utratę wartości firmy

Na koniec okresu sprawozdawczego Spółka przeprowadziła test na utratę wartości wartości firmy z przejęcia kontroli nad zorganizowaną częścią przedsiębiorstwa PBG AVATIA sp. z o.o. przez RAFAKO S.A. Test został przeprowadzony przez niezależnego eksperta w oparciu o bieżącą wartość szacowanych przepływów pieniężnych przypisanych do odrębnego ośrodka wypracowującego środki pieniężne, jakim jest departament informatyczny, na podstawie pięcioletnich prognoz oraz oszacowanej wartości rezydualnej. Do wyliczeń przyjęto średnioważony koszt kapitału (WACC) na poziomie 7,32%. Na podstawie wyników przeprowadzonego testu nie stwierdzono konieczności dokonania odpisu wartości firmy.

Prace rozwojowe

Spółka w okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2017 roku oraz w okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2016 roku nie poniosła kosztów prac rozwojowych.

Połączenia jednostek gospodarczych

W okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2017 roku Spółka nie łączyła się z innymi jednostkami gospodarczymi.

23. Akcje/udziały w jednostkach zależnych oraz pozostałych jednostkach

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Akcje/udziały w spółkach zależnych notowanych na giełdzie	–	–
Akcje/udziały w spółkach zależnych nienotowanych na giełdzie	35 091	29 349
Akcje/udziały w pozostałych spółkach notowanych na giełdzie	223	209
Akcje/udziały w pozostałych spółkach nienotowanych na giełdzie	19	18
	35 333	29 576
	35 333	29 576

* akcje/udziały stanowiące zabezpieczenie zobowiązań Spółki na dzień bilansowy zostały zaprezentowane w nocie 30.3

W okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2017 roku Spółka, w związku z zakupem udziałów w jednostce zależnej, zanotowała wzrost wartości udziałów w kwocie 5 742 tysiące złotych. Szczegółowy opis transakcji został zaprezentowany w nocie 5 niniejszego sprawozdania finansowego.

24. Należności z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe należności i rozliczenia międzyokresowe kosztów - długoterminowe

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Należności z tytułu dostaw i usług, w tym:	5 294	3
Należności z tytułu dostaw i usług od jednostek powiązanych	–	–
Należności z tytułu dostaw i usług od pozostałych jednostek	5 294	3
Pozostałe należności i rozliczenia międzyokresowych kosztów, w tym:	1 784	281
Należności z tytułu sprzedaży środków trwałych i wartości niematerialnych	–	185
Kaucje	95	96
Pozostałe	1 689	–
Należności ogółem (netto)	7 078	284
Odpis aktualizujący należności	–	–
Należności brutto	7 078	284

25. Inne aktywa finansowe długoterminowe

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Inne aktywa finansowe długoterminowe, w tym:	16 245	34 994
Należności od jednostki powiązanej wynikające z zawartego układu	–	24 071
Należność z tytułu udzielonego poręczenia jednostce zależnej	16 245	10 923
	16 245	34 944
	16 245	34 944

W 2017 roku Spółka dokonała konwersji posiadanych należności od jednostki powiązanej wynikających z układu na obligacje, co zostało szerzej opisane w nocie 26 niniejszego sprawozdania finansowego.

26. Obligacje długoterminowe

W dniu 9 listopada 2016 roku PBG S.A. poinformowała o rozpoczęciu procedury emisji obligacji, których nabycie zostało zaoferowane wierzycielom zaspokajającym zgodnie z Układem w Grupach 1, 3, 4, 5 i 6 (należności RAFAKO S.A. mieściły się w Grupie 3 obejmującej wierzycieli będących podmiotami zależnymi PBG S.A.).

W nawiązaniu do powyższego, Spółka RAFAKO S.A. w dniu 20 stycznia 2017 roku złożyła oświadczenie o przyjęciu propozycji nabycia zdematerializowanych zabezpieczonych obligacji zwykłych emitowanych w seriach od B1 do I1 przez PBG S.A., podmiot dominujący wobec Spółki, o wartości nominalnej 100 złotych, tj. łącznie 388 492 sztuki nieoprocentowanych obligacji o łącznej wartości nominalnej w wysokości 38 849 200,00 złotych. Jednocześnie ze złożeniem oświadczenia o przyjęciu propozycji nabycia obligacji, celem opłacenia ceny emisyjnej obligacji, RAFAKO S.A. złożyło oświadczenie o potrąceniu łącznej ceny emisyjnej obligacji w kwocie 38 849 200,00 złotych z wierzytelnością Spółki wobec PBG S.A. wynikającą z układu zawartego przez PBG S.A. w postępowaniu układowym zatwierdzonym postanowieniem Sądu Rejonowego Poznań – Stare Miasto (sygn. XI GUP 29/12) z dnia 8 października 2015 roku, które stało się prawomocne w dniu 13 czerwca 2016 roku, w wyniku którego wierzytelność Spółki wobec PBG S.A. wynikająca z układu uległa umorzeniu. Szczegółowy opis wierzytelności został zaprezentowany w sprawozdaniu finansowym za 2016 rok.

W dniu 10 lutego 2017 roku nastąpił przydział obligacji na rzecz RAFAKO S.A. Poniżej zaprezentowano kluczowe informacje odnoszące się do warunków emisji:

- Obligacje podlegają wykupowi poszczególnymi seriami, co zostało zaprezentowane w poniższej tabeli przy czym wykup ostatniej serii przypada na dzień 30 czerwca 2020 roku.

Nr serii obligacji	Liczba obligacji	Wartość nominalna	Wartość serii (w złotych)	Termin wymagalności
seria B1	1 646	100,00 zł	164 600	2017-03-31
seria C1	35 208	100,00 zł	3 520 800	2017-06-30
seria D1	19 734	100,00 zł	1 973 400	2017-12-31
seria E1	41 386	100,00 zł	4 138 600	2018-06-30
seria F1	12 294	100,00 zł	1 229 400	2018-12-31
seria G1	49 961	100,00 zł	4 996 100	2019-06-30
seria H1	37 813	100,00 zł	3 781 300	2019-12-31
seria I1	190 450	100,00 zł	19 045 000	2020-06-30
	388 492		38 849 200	

Zgodnie z programem emisji obligacji PBG S.A. wyemitowało obligacje w łącznej kwocie 472 447 600,00 złotych, z których kwota 38 849 200,00 złotych została objęta w pierwszym kwartale 2017 roku przez Spółkę.

- Obligacje wyemitowane przez PBG S.A. zgodnie z warunkami emisji są obligacjami zabezpieczonymi w rozumieniu Ustawy z dnia 15 stycznia 2015 roku o obligacjach. Obligacje PBG S.A. są zabezpieczone przede wszystkim zastawem rejestrowym na 42 466 000 sztuk zdematerializowanych akcji RAFAKO S.A. (co stanowi 50% + 1 akcja kapitału RAFAKO S.A.), hipotekami na nieruchomościach Grupy PBG (z czego jedna wybrana hipoteka stanowi zabezpieczenie innego zobowiązania finansowego Grupy PBG S.A.), zastawami rejestrowymi na pozostałych aktywach Grupy PBG, poręczeniami oraz oświadczeniami o poddaniu się egzekucji do łącznej kwoty zabezpieczenia w wysokości 1 065 000 000,00 złotych zgodnie z art. 777 k.p.c.
- PBG S.A. zobowiązała się doprowadzić do dematerializacji obligacji oraz ich notowania na ASO GPW S.A. lub ASO Bondspot S.A. w ciągu 3 miesięcy od ich wyemitowania. Decyzją Zarządu Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie S.A. podjętą w dniu 9 marca 2017 roku, pierwsze notowanie obligacji PBG S.A. na okaziciela serii B, C, D, E, F, G, H oraz I w alternatywnym systemie obrotu na Catalyst odbyło się w dniu 10 marca 2017 roku.

W okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2017 roku jednostka dominująca PBG S.A., zgodnie z harmonogramem, dokonała wykupu serii B1, C1 i D1 obligacji o łącznej wartości 5 658 800 złotych.

Na dzień sporządzenia niniejszego sprawozdania finansowego charakter i wartość zabezpieczeń obligacji wyemitowanych przez PBG S.A. uległy istotnym zmianom wynikającym przede wszystkim z prowadzonego przez PBG S.A. programu dezinwestycji służącego spłacie poszczególnych rat obligacji i realizacji postanowień zawartego układu z wierzycielami.

W związku z powyższym, zgodnie z informacją uzyskaną przez Spółkę od PBG S.A., pozostała do spłaty na dzień 31 grudnia 2017 roku wartość obligacji (404 miliony złotych) zabezpieczona była między innymi nieruchomościami gruntowymi i zabudowanymi, akcjami spółki RAFAKO S.A. posiadanymi przez PBG S.A. (zmniejszenie do 33,32% na 31 grudnia 2017 roku w porównaniu do 50% + 1 akcja na dzień emisji obligacji), udziałami w spółce PBG Oil and Gas sp. z o.o. (100%) oraz zastawem rejestrowym na wierzytelnościach wynikających z projektu deweloperskiego na Ukrainie. W ocenie Zarządu ustanowione zabezpieczenie w korespondencji z łączną kwotą zobowiązań z tytułu ww. obligacji na dzień sporządzenia niniejszego sprawozdania finansowego jest wystarczające, aby uznać że należność jest realizowalna.

Na dzień 31 grudnia 2017 łączna wartość netto obligacji wynosiła 30 137 tysięcy złotych.

27. Zapasy

	<i>31 grudnia 2017</i>	<i>31 grudnia 2016</i>
Materiały (według wartości netto możliwej do uzyskania)	12 057	13 039
Według ceny nabycia	23 162	25 017
Według wartości netto możliwej do uzyskania	12 057	13 039
Zapasy ogółem, według niższej z dwóch wartości: ceny nabycia (kosztu wytworzenia) oraz wartości netto możliwej do uzyskania	12 057	13 039

* zapasy stanowiące zabezpieczenie zobowiązań Spółki na dzień bilansowy zostały zaprezentowane w nocie 30.4

27.1. Odpisy aktualizujące wartość zapasów

	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2017</i>	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2016</i>
Stan na początek okresu	(11 978)	(10 353)
- utworzenie odpisu aktualizującego	(796)	(3 409)
- rozwiązanie odpisu aktualizującego	1 669	1 784
Stan na koniec okresu	(11 105)	(11 978)

28. Należności z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe należności i rozliczenia międzyokresowe kosztów krótkoterminowe

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Należności z tytułu dostaw i usług, w tym:	192 117	188 754
Należności z tytułu dostaw i usług od jednostek powiązanych	517	662
Należności z tytułu dostaw i usług od pozostałych jednostek	191 600	188 092
Należności z tytułu podatku dochodowego	–	10 918
Pozostałe należności i rozliczenia międzyokresowych kosztów, w tym:	111 435	94 472
Zaliczki udzielone podmiotom powiązanim	11 978	–
Zaliczki udzielone pozostałym podmiotom	6 438	3 163
Należności budżetowe	7 553	5 192
Rozliczenie kosztów ubezpieczenia rzeczowego	351	675
Rozliczenia z Zakładowym Funduszem Świadczeń Socjalnych	275	237
Należności sporne	20 178	13 944
Koszty przyszłych okresów	2 022	2 377
Kaucje	62 203	68 068
Należności z tytułu sprzedaży środków trwałych i wartości niematerialnych	192	343
Pozostałe	245	473
Pozostałe należności od podmiotów powiązanych	–	–
Należności ogółem (netto)	303 552	294 144
Odpis aktualizujący należności	33 155	31 834
Należności brutto	336 707	325 978

* należności handlowe stanowiące zabezpieczenie zobowiązań Spółki na dzień bilansowy zostały zaprezentowane w nocie 30.5.

Należności budżetowe obejmują przede wszystkim należności z tytułu podatku VAT zarówno krajowego, jak i zagranicznego.

Należności z tytułu dostaw i usług nie są oprocentowane i mają zazwyczaj 30-dniowy termin płatności. Jednakże, dla niektórych kontrahentów okres spłaty należności ustalany na podstawie indywidualnych umów zawiera się w przedziale od 1 do 3 miesięcy.

Spółka posiada politykę w zakresie dokonywania sprzedaży tylko zweryfikowanym klientom. Dzięki temu, zdaniem kierownictwa, nie istnieje dodatkowe ryzyko kredytowe, ponad poziom określony odpisem na nieściągalne należności właściwym dla należności handlowych.

Należności handlowe krótkoterminowe wykazane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej na dzień 31 grudnia 2017 roku w kwocie 192 117 tysięcy złotych dotyczą kontraktów handlowych z krajowymi oraz zagranicznymi kontrahentami.

Kaucje wykazane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej na dzień 31 grudnia 2017 roku w kwocie 62 203 tysięcy złotych, dotyczą głównie projektów realizowanych w obszarach:

- budowy bloków parowych opalanych węglem w kwocie 21 101 tysięcy złotych,
- wykonania części ciśnieniowych dla dwóch kotłów spalarni odpadów w kwocie 5 601 tysięcy złotych,
- budowy zbiornika biomasy dla kotła w kwocie 2 732 tysiące złotych,
- dostawy części ciśnieniowych kotła w kwocie 2 155 tysięcy złotych.

Zmiana stanu kaucji zanotowana w okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2017 roku wynikała przede wszystkim:

- ze zwrotu kaucji pieniężnej związanej z realizacją umowy na budowę bloku energetycznego w kwocie 14 024 tysiące złotych,
- ze zwrotu kaucji pieniężnej związanej z realizacją umowy na wymianę części prostej komory paleniskowej kotła w kwocie 7 279 tysięcy złotych,
- z przekazania kaucji pieniężnej na poczet budowy kotła fluidalnego w kwocie 4 136 tysięcy złotych.

Istotną pozycją wykazaną w pozostałych należnościach stanowią zaliczki, które na dzień 31 grudnia 2017 roku wynosiły 18 897 tysięcy złotych. Główną pozycję stanowiła zaliczka udzielona na realizację umowy dotyczącej budowy wyspy biomasowej w kwocie 9 015 tysięcy złotych.

28.1. Odpisy aktualizujące wartość należności handlowych oraz pozostałych należności

	<i>31 grudnia 2017</i>	<i>31 grudnia 2016</i>
Stan na początek okresu, w tym:	(31 834)	(31 636)
- należności od podmiotów powiązanych	-	-
Utworzenie odpisu aktualizującego wartość należności handlowych	(4 096)	(539)
Utworzenie odpisu aktualizującego wartość pozostałych należności	(538)	(205)
Rozwiązanie odpisu aktualizującego wartość należności handlowych	428	322
Rozwiązanie odpisu aktualizującego wartość pozostałych należności	453	220
Wykorzystanie odpisu aktualizującego wartość należności handlowych	2 432	4
Stan na koniec okresu	(33 155)	(31 834)
- należności od podmiotów powiązanych	-	-

W 2017 roku Spółka nie tworzyła odpisu aktualizującego wartość naliczonych kar umownych.

W 2016 roku Spółka utworzyła odpis aktualizujący wartość naliczonych kar umownych w kwocie 91 tysięcy złotych.

29. Aktywa finansowe krótkoterminowe

29.1. Udzielone pożyczki

Pożyczki	Zabezpieczenie	Inne	Waluta	Efektywna stopa procentowa	Termin spłaty	Należności z tytułu udzielonych pożyczek	
						31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Pożyczki krótkoterminowe							
Osoby fizyczne*	Oświadczenie o poddaniu się egzekucji, stosownie do art. 777 § 1 pkt 5	pożyczki pieniężne na poczet wkładów na udziały w spółce zależnej	PLN	WIBOR 1R + marża	31-12-2016	–	35
RAFAKO HUNGARY**	Weksel własny in blanco wraz z deklaracją wekslową	pożyczka pieniężna w wysokości 95 tysięcy euro z przeznaczeniem na finansowanie realizacji kontraktu	EUR	LIBOR 1M+marża	20-12-2018	396	423
						396	458

*podmioty powiązane osobowo z RAFAKO S.A.

** jednostka zależna od RAFAKO S.A.

29.2. Inne aktywa finansowe krótkoterminowe

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Inne aktywa finansowe krótkoterminowe, w tym:	–	11 130
Zaliczka na poczet nabycia prawa do pożyczki	10 500	10 500
Odpis aktualizujący wartość zaliczki na poczet nabycia prawa do pożyczki	(10 500)	(10 500)
Należności od jednostki powiązanej wynikające z zawartego układu	–	11 130
	–	11 130
	–	11 130

W 2017 roku Spółka dokonała konwersji posiadanych należności od jednostki powiązanej wynikających z układu na obligacje, co zostało szerzej opisane w nocie 26 niniejszego sprawozdania finansowego.

W dniu 18 kwietnia 2012 roku Spółka zawarła z Olenia Ltd umowę przedwstępną sprzedaży/zakupu 50% udziałów spółki Bioelektrownia Szarlej sp. z o.o. oraz przelewu praw do wierzytelności w postaci pożyczki udzielonej tej spółce. Łączna kwota zaliczki zapłaconej przez Spółkę w związku z zawartą umową wyniosła 16 176 tysięcy złotych (z czego 5 676 tysięcy złotych w odniesieniu do udziałów zaprezentowanych jako pozostałe aktywa niefinansowe, 10 500 tysięcy złotych w odniesieniu do pożyczki zaprezentowanych jako inne aktywa finansowe). Bioelektrownia Szarlej sp. z o.o. to spółka celowa utworzona w celu budowy elektrowni biogazowej finansowanej ze środków własnych, pozyskanych od inwestorów w formie pożyczki, oraz z przyznanej dotacji. W związku z faktem, że Bioelektrownia Szarlej sp. z o.o. wypowiedziała umowę z wykonawcą budowy, co spowodowało opóźnienie w realizacji prac oraz wypowiedzenie umowy o dofinansowanie projektu. Działania podjęte przez spółkę Bioelektrownia Szarlej sp. z o.o. zmierzające do wznowienia inwestycji, nie przyniosły efektów.

Ze względu na status tej inwestycji opisany powyżej, Zarząd Spółki ocenia, że ryzyko nierealizowalności powyższych aktywów jest istotne i utrzymał decyzję o objęciu wartości inwestycji odpisem aktualizującym w pełnej wysokości, tj. 16 176 tysięcy złotych.

29.3. Środki pieniężne i ich ekwiwalenty

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Środki pieniężne w banku i w kasie	158 567	65 075
Lokaty krótkoterminowe do 3 miesięcy, w tym:	354	807
- stanowiące zabezpieczenie zobowiązań warunkowych	–	–
	158 921	65 882
	158 921	65 882

Środki pieniężne w banku są oprocentowane według zmiennych stóp procentowych, których wysokość zależy od stopy oprocentowania jednodniowych lokat bankowych. Lokaty krótkoterminowe, klasyfikowane jako środki pieniężne, są dokonywane na różne okresy, od jednego dnia do jednego miesiąca, w zależności od aktualnego zapotrzebowania Spółki na środki pieniężne i są oprocentowane według ustalonych z bankiem stóp procentowych.

Spółka posiada środki pieniężne o ograniczonej możliwości dysponowania, do których zalicza otrzymane w ramach przyznanych dotacji środki pieniężne ulokowane na wyodrębnionych rachunkach bankowych, które Spółka może wykorzystywać do uregulowania zobowiązań wynikających z realizowanych projektów.

30. Aktywa stanowiące zabezpieczenie zobowiązań Spółki

30.1. Zabezpieczenia ustanowione na środkach trwałych

Na dzień 31 grudnia 2017 roku wartość środków trwałych stanowiących zabezpieczenie zobowiązań wynosiła 135 419 tysięcy złotych. Środki trwałe zabezpieczają zobowiązania z tytułu zawartej z PKO BP S.A. Umowy Limitu Wielocelowego (ustanowiona hipoteka na łączną kwotę do 300 milionów złotych na nieruchomościach, których RAFAKO S.A. jest właścicielem lub użytkownikiem wieczystym z wyłączeniem nieruchomości mieszkalnych) oraz wierzytelności BGK, PKO BP, mBanku i PZU wobec RAFAKO S.A. na podstawie Umowy Poręczenia zawartej w celu zabezpieczenia zobowiązań E003B7 Sp. z o.o. powstałych w związku z Umową o Udzielenie Gwarancji wystawionych na rzecz TAURON Wytwarzanie S.A. w związku z realizacją Projektu Jaworzno III 910 MW (ustanowiony zastaw rejestrowy na zbiorze rzeczy ruchomych i praw).

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Środki trwałe zabezpieczone hipoteką, w tym:	88 384	90 182
grunty	9 208	9 258
budynki i budowle	79 176	80 924
Środki trwałe, na których ustanowiono zastaw rejestrowy, w tym:	47 035	50 259
urządzenia techniczne i maszyny	45 983	48 935
środki transportu	1 052	1 324
	135 419*	140 441*

*wykazane kwoty obejmują środki trwałe zaklasyfikowane jako przeznaczone do sprzedaży w kwocie 108 tysięcy złotych (31 grudnia 2016: 7 tysięcy złotych)

30.2. Zabezpieczenia ustanowione na wartościach niematerialnych

Na dzień 31 grudnia 2017 roku wartości niematerialne o wartości 9 815 tysięcy złotych stanowiły zabezpieczenie zobowiązań Spółki (31 grudnia 2016: 10 688 tysięcy złotych). Wartości niematerialne zabezpieczają zobowiązania z tytułu zawartej z PKO BP S.A. Umowy Limitu Wielocelowego oraz wierzytelności BGK, PKO BP, mBanku i PZU wobec RAFAKO S.A. na podstawie Umowy Poręczenia zawartej w celu zabezpieczenia zobowiązań E003B7 Sp. z o.o. powstałych w związku z Umową o Udzielenie Gwarancji wystawionych na rzecz TAURON Wytwarzanie S.A. w związku z realizacją Projektu Jaworzno III 910 MW (ustanowiony zastaw rejestrowy na zbiorze rzeczy ruchomych i praw).

30.3. Zabezpieczenia ustanowione na akcjach/udziałach

Na dzień 31 grudnia 2017 roku akcje/udziały w spółkach o wartości 35 333 tysiące złotych (31 grudnia 2016: 29 576 tysięcy złotych) zabezpieczają zobowiązania z tytułu zawartej z PKO BP S.A. Umowy Limitu Wielocelowego oraz wierzytelności BGK, PKO BP, mBanku i PZU wobec RAFAKO S.A. na podstawie Umowy Poręczenia zawartej w celu zabezpieczenia zobowiązań E003B7 Sp. z o.o. powstałych w związku z Umową o Udzielenie Gwarancji wystawionych na rzecz TAURON Wytwarzanie S.A. w związku z realizacją Projektu Jaworzno III 910 MW (ustanowiony zastaw rejestrowy na zbiorze rzeczy ruchomych i praw).

30.4. Zabezpieczenia ustanowione na zapasach

Na dzień 31 grudnia 2017 roku zapasy o wartości 12 057 tysięcy złotych stanowiły zabezpieczenie zobowiązań Spółki (31 grudnia 2016: 13 039 tysiące złotych). Zapasy zabezpieczają zobowiązania z tytułu zawartej z PKO BP S.A. Umowy Limitu Wielocelowego oraz wierzytelności BGK, PKO BP, mBanku i PZU wobec RAFAKO S.A. na podstawie Umowy Poręczenia zawartej w celu zabezpieczenia zobowiązań E003B7 Sp. z o.o. powstałych w związku z Umową o Udzielenie Gwarancji wystawionych na rzecz TAURON Wytwarzanie S.A. w związku z realizacją Projektu Jaworzno III 910 MW (ustanowiony zastaw rejestrowy na zbiorze rzeczy ruchomych i praw).

30.5. Zabezpieczenia ustanowione na należnościach handlowych

Na dzień 31 grudnia 2017 roku należności z tytułu dostaw, robót i usług w kwocie 96 482 tysiące złotych stanowiły zabezpieczenie udzielonych gwarancji oraz kredytów i pożyczek.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku należności z tytułu dostaw, robót i usług nie stanowiły zabezpieczenia udzielonych gwarancji oraz kredytów i pożyczek.

31. Kapitał własny

31.1. Kapitał podstawowy

W okresie 12 miesięcy zakończonym dnia 31 grudnia 2017 roku kapitał podstawowy RAFAKO S.A. w związku z przeprowadzoną emisją akcji serii K uległ zmianie i na dzień 31 grudnia 2017 roku jego wartość wynosiła 254 864 tysiące złotych.

<i>Kapitał akcyjny</i>	<i>Liczba akcji w szt.</i>	<i>Wartość akcji w tys. Zł</i>
Akcje serii A	900 000	1 800
Akcje serii B	2 100 000	4 200
Akcje serii C	300 000	600
Akcje serii D	1 200 000	2 400
Akcje serii E	1 500 000	3 000
Akcje serii F	3 000 000	6 000
Akcje serii G	330 000	660
Akcje serii H	8 070 000	16 140
Akcje serii I	52 200 000	104 400
Akcje serii J	15 331 998	30 664
Akcje serii K	42 500 000	85 000
	127 431 998	254 864

Szczegółowy opis emisji akcji został zamieszczony w nocie 37.

W związku z emisją obligacji przez PBG S.A. w 2016 roku, głównego akcjonariusza Spółki, na akcjach RAFAKO S.A. należących bezpośrednio do PBG S.A. (7 665 999 akcji), jak i pośrednio poprzez spółkę zależną od PBG S.A. - Multaros Trading Company Limited (34 800 001 akcji) został ustanowiony zastaw rejestrowy na rzecz obligatariuszy PBG S.A.

31.2. Wartość nominalna akcji

Wszystkie wyemitowane akcje posiadają wartość nominalną wynoszącą 2,00 złote i zostały objęte w zamian za wkłady pieniężne.

31.3. Prawa akcjonariuszy

Akcje wszystkich serii są jednakowo uprzywilejowane co do dywidendy oraz zwrotu z kapitału.

31.4. Kapitał ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej

W okresie 12 miesięcy zakończonym dnia 31 grudnia 2017 roku Spółka dokonała podwyższenia kapitału ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej o kwotę 78 368 tysięcy złotych (nadwyżka ceny emisyjnej nad wartością nominalną akcji wyniosła 85 000 tysięcy złotych, koszty bezpośrednio związane z emisją wyniosły 6 632 tysiące złotych). Na dzień 31 grudnia 2017 roku kapitał ten wyniósł 173 708 tysięcy złotych.

W okresie 12 miesięcy zakończonym dnia 31 grudnia 2016 roku kapitał ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej nie uległ zmianie i wynosił 95 340 tysięcy złotych.

31.5. Wypłacone dywidendy

Spółka w 2017 roku oraz do dnia publikacji niniejszego sprawozdania finansowego nie wypłacała dywidendy, a Zarząd nie zadeklarował jej wypłaty.

31.6. Zarządzanie kapitałem

Zarządzanie kapitałem przez Spółkę mające na celu zapewnienie możliwie wysokiego poziomu bezpieczeństwa działalności operacyjnej przy jednoczesnym minimalizowaniu kosztów pozyskiwania źródeł finansowania. Zabezpieczenie stabilnego rozwoju Spółki wymaga utrzymywania odpowiedniej relacji pomiędzy własnym i obcymi kapitałami oraz efektywnego zarządzania nadwyżkami finansowymi. Spółka analizuje strukturę kapitału poprzez wskaźnik kapitalizacji (udział kapitału własnego w sumie bilansowej).

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Udział zadłużenia w kapitale własnym		
Kapitał własny	426 074	328 760
Kapitał obcy (kredyty bankowe oraz otrzymane pożyczki)	98 568	149 112
Suma bilansowa	904 942	829 104
Wskaźnik kapitalizacji (kapitał własny/suma bilansowa)	0,47	0,40

32. Akcjonariusze posiadający co najmniej 5% ogólnej liczby głosów na WZ RAFAKO S.A. na koniec okresu sprawozdawczego

Nazwa podmiotu	Liczba akcji (w sztukach)	Liczba głosów wynikających z posiadanych akcji	Udział w kapitale zakładowym	Procentowy udział w ogólnej liczbie głosów na WZA
PBG S.A., Multaros Trading Company Ltd. oraz Fundusz Inwestycji Polskich Przedsiębiorstw Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych zgodnie z porozumieniem z dnia 24 października 2017 r. o którym mowa w art. 87 ust. 1 pkt 6) Ustawy o Ofercie Publicznej(*), w tym:				
- PBG S.A.(*)	55 081 769	55 081 769	43,22%	43,22%
- Multaros Trading Company Limited (spółka zależna od PBG S.A.)(*)(**)	7 665 999	7 665 999	6,02%	6,02%
- Fundusz Inwestycji Polskich Przedsiębiorstw Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych (**)	34 800 001	34 800 001	27,31%	27,31%
Nationale-Nederlanden Otwarty Fundusz Emerytalny zarządzany przez Powszechne Towarzystwo Emerytalne S.A. (****)	12 615 769	12 615 769	9,90%	9,90%
Pozostali	12 582 710	12 582 710	9,87%	9,87%
	59 767 519	59 767 519	46,90%	46,90%

(*) stan akcji na podstawie zawiadomienia od PBG i Multaros z dnia 28 grudnia 2017 roku,

(**) stan akcji na podstawie zawiadomienia Funduszu Inwestycji Polskich Przedsiębiorstw Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych z dnia 3 stycznia 2018 roku,

(***) Multaros Trading Company Ltd. jest spółką zależną PBG S.A. w związku z czym spółka RAFAKO S.A. („Spółka”) jest pośrednio kontrolowana przez PBG, która posiada łącznie, bezpośrednio i pośrednio, 42.466.000 akcji Spółki stanowiących 33,33% kapitału zakładowego Spółki i uprawnionych do wykonywania 33,33% głosów ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu Spółki,

(****) liczba akcji oszacowana na podstawie rocznej struktury aktywów opublikowanej przez Nationale-Nederlanden Otwarty Fundusz Emerytalny (stan na dzień 29 grudnia 2017 roku).

33. Oprocentowane kredyty bankowe i pożyczki

Na dzień 31 grudnia 2017 roku Spółka wykazywała zobowiązania z tytułu kredytów bankowych.

Kredyty i pożyczki krótkoterminowe	Zabezpieczenie	Inne	Waluta	Efektywna stopa procentowa	Termin spłaty	Zobowiązania z tytułu kredytów bankowych i pożyczek	
						31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Kredyty							
krótkoterminowe:							
PKO BP S.A.	weksel własny in blanco wraz z deklaracją wekslową, przelew wierzycelności z kontraktów*, klauzula potrącenia wierzycelności z rachunków RAFAKO S.A., hipoteka**, oświadczenie o poddaniu się egzekucji, zastaw rejestrowy na zbiorze rzeczy ruchomych i praw stanowiących całość gospodarczą przedsiębiorstwa	kredyt odnawialny w rachunku bieżącym do kwoty 70 milionów złotych***	PLN	WIBOR 1M + marża	30.06.2018****	55 137	99 394
PKO BP S.A.	weksel własny in blanco wraz z deklaracją wekslową, przelew wierzycelności z kontraktów*, klauzula potrącenia wierzycelności z rachunków RAFAKO S.A., hipoteka**, oświadczenie o poddaniu się egzekucji, zastaw rejestrowy na zbiorze rzeczy ruchomych i praw stanowiących całość gospodarczą przedsiębiorstwa	kredyt obrotowy odnawialny w rachunku kredytowym do kwoty 80 milionów złotych	PLN	WIBOR 1M + marża	30.06.2018****	43 419	47 713
						98 556	147 107
Otrzymane pożyczki							
krótkoterminowe:							
PGL - DOM Sp. z o.o.*****	weksel własny in blanco wraz z deklaracją wekslową	umowa pożyczki pieniężnej z przeznaczeniem na bieżącą działalność	PLN	WIBOR 1M + marża	31.12.2017** ****	12	2 005
						12	2 005

* zabezpieczenie udzielonego kredytu stanowią należności z kontaktów realizowanych przez Spółkę;

** na dzień sporządzenia niniejszego sprawozdania finansowego Spółka ustanowiła hipotekę na nieruchomościach Spółki (za wyjątkiem mieszkań i budynków mieszkalnych) na łączną kwotę do 300 milionów złotych, która ma stanowić dodatkowe zabezpieczenie udzielonego przez bank PKO BP S.A. kredytu;

*** na dzień publikacji niniejszego sprawozdania finansowego, zgodnie z aneksem do umowy limitu kredytowego wielocelowego podpisanego dnia 30 czerwca 2017 roku, limit udzielony został do kwoty 200 mln złotych, w tym w okresie od 30.09.2017 roku do 30.06.2018 roku limit kredytu w rachunku bieżącym do kwoty 70 milionów złotych i kredytu obrotowego do kwoty 80 milionów złotych.

**** na dzień publikacji niniejszego sprawozdania finansowego, zgodnie z aneksem do umowy limitu kredytowego wielocelowego podpisanego dnia 30 czerwca 2017 roku, termin wykorzystania i spłaty kredytu przedłużono do dnia 30 czerwca 2018 roku.

***** jednostka zależna

***** pożyczka została spłacona w terminie w 2017 roku; kwota 12 tysięcy złotych dotyczy naliczonych odsetek, które zostały zapłacone w 2018 roku.

Spółka przewiduje przedłużenie umowy kredytowej na kolejne okresy. Sytuację kredytową Spółki należy analizować w powiązaniu z notą 7 dotyczącą kontynuacji działalności Spółki.

34. Zobowiązania z tytułu świadczeń pracowniczych

34.1. Świadczenia pracownicze po okresie zatrudnienia oraz inne świadczenia

Na podstawie prognozy wyceny dokonanej na koniec okresu obrachunkowego przez profesjonalną firmę aktuarialną Spółka tworzy rezerwę na wartość bieżącą zobowiązania z tytułu odpraw emerytalnych, nagród jubileuszowych oraz ZFŚS. Kwotę tej rezerwy oraz uzgodnienie przedstawiające zmiany stanu w ciągu okresu obrotowego przedstawiono w poniższej tabeli:

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Na dzień 1 stycznia	23 767	25 473
Koszty odsetek	770	713
Koszty bieżącego zatrudnienia	450	501
(Zyski)/straty aktuarialne	(324)	854
Wypłacone świadczenia	(2 538)	(2 714)
Korekta wartości rezerwy związana z Programem Dobrowolnych Odejść	1 060	(1 060)
Koniec okresu	23 185	23 767
Rezerwy długoterminowe	20 448	21 773
Rezerwy krótkoterminowe	2 737	1 994

Główne założenia przyjęte przez aktuarium na dzień i zakładane w okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2017 roku oraz w okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2016 roku do wyliczenia kwoty zobowiązania są następujące:

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Stopa dyskontowa (%)	3,2	3,1
Przewidywany wskaźnik inflacji (%)*	-	-
Wskaźnik rotacji pracowników	7	5
Przewidywana stopa wzrostu wynagrodzeń (%)**	2	2,81

* Brak danych w raporcie aktuarium
** 2% w roku 2018 oraz w kolejnych latach

Analiza wrażliwości

Zmiana przyjętej stopy dyskontowej o pół punktu procentowego:

	Wzrost (w tys. złotych)	Spadek (w tys. złotych)
31 grudnia 2017		
Wpływ na zobowiązanie z tytułu określonych świadczeń	(944)	1 019
31 grudnia 2016		
Wpływ na zobowiązanie z tytułu określonych świadczeń	(1 087)	1 180

35. Zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe zobowiązania

35.1. Zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe zobowiązania – długoterminowe

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług, w tym:		
Zobowiązania wobec jednostek powiązanych	24	100
Zobowiązania wobec pozostałych jednostek	14 649	11 774
	14 673	11 874
	14 673	11 874
Zobowiązania z tytułu zakupu środków trwałych oraz wartości niematerialnych	–	16
	–	16
	–	16
Zobowiązania finansowe, w tym:		
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	1 046	2 662
	1 046	2 662
	1 046	2 662
Pozostałe zobowiązania, w tym:		
Naliczone zobowiązania z tytułu niewypłaconej premii	496	531
Rezerwy na koszty napraw gwarancyjnych	4 272	5 717
Zobowiązania z tytułu Programu Dobrowolnych Odejsć	153	1 460
	4 921	7 708
	4 921	7 708

35.2. Rezerwy, zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe zobowiązania – krótkoterminowe

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług, w tym:		
Zobowiązania wobec jednostek powiązanych	11 162	4 972
Zobowiązania wobec pozostałych jednostek	174 336	115 477
	185 498	120 449
	185 498	120 449
Zobowiązania z tytułu zakupu środków trwałych oraz wartości niematerialnych	399	954
	399	954
	399	954

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Pozostałe zobowiązania		
Podatek VAT	33 761	21 301
Podatek dochodowy od osób fizycznych	1 914	2 104
Zobowiązania z tytułu ubezpieczeń społecznych	6 565	7 320
Pozostałe zobowiązania z tytułu podatków, ceł i ubezpieczeń	7	5
Zobowiązania wobec pracowników z tytułu wynagrodzeń	6 223	6 987
Zobowiązania z tytułu niewykorzystanych urlopów	3 874	3 553
Naliczone zobowiązania z tytułu niewypłaconej premii	622	6 765
Rezerwy na koszty napraw gwarancyjnych	13 217	13 936
Rezerwa na koszty nefakturowanych usług i materiałów	9 566	5 120
Rezerwa na koszty audytu	75	56
Rezerwy na pozostałe zobowiązania i roszczenia sporne	3 936	5 802
Zobowiązania z tytułu Programu Dobrowolnych Odejść	1 443	5 634
Rezerwa z tytułu kary KNF	–	700
Pozostałe rozrachunki z pracownikami	143	398
Kaucje	397	289
Rezerwa na koszty reorganizacji*	8 368	–
Pozostałe	744	608
	90 855	80 578
 Pozostałe zobowiązania finansowe		
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	1 696	1 616
	1 696	1 616

* szczegółowy opis dot. rezerwy na koszty reorganizacji został umieszczony w notce 35.9.

W pozycji „Rezerwy na pozostałe zobowiązania i roszczenia sporne” Spółka ujęła rezerwę na wartość roszczeń kontrahentów Spółki z tytułu świadczonych usług.

35.3. Zobowiązania z tytułu pochodnych instrumentów finansowych

Na dzień 31 grudnia 2017 roku Spółka nie posiada nierozliczonych transakcji walutowych o ujemnej wartości godziwej.

35.4. Zobowiązania z tytułu nabycia środków trwałych i wartości niematerialnych

Na dzień 31 grudnia 2017 roku Spółka wykazywała zobowiązania z tytułu nabycia rzeczowych aktywów trwałych w kwocie 399 tysięcy złotych (31 grudnia 2016 roku: 970 tysięcy złotych).

Na dzień 31 grudnia 2017 roku Spółka nie posiadała podpisanych umów dotyczących planowanych nakładów inwestycyjnych, które nie zostały na dzień zakończenia okresu sprawozdawczego ujęte w księgach rachunkowych.

35.5. Zobowiązania z tytułu niewykorzystanych urlopów

Zobowiązanie na koszty niewykorzystanych urlopów wyliczana jest miesięcznie w oparciu o faktyczną ilość dni niewykorzystanych urlopów na koniec każdego miesiąca. W ciągu roku obrotowego na każdy miesiąc przypada jedna dwunasta należnego urlopu za cały rok, powiększona o wszystkie niewykorzystane dni z okresów poprzednich. Ustalona w ten sposób ilość dni mnożona jest przez średnią stawkę dzienną dla danego pracownika, ustaloną w oparciu o wynagrodzenie z miesiąca, na który rezerwa jest wyliczana powiększone o obciążenia z tytułu ZUS.

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Początek okresu	3 553	3 076
Utworzenie rezerwy na zobowiązanie	321	477
Koszty wypłaconych świadczeń	–	–
Rozwiązanie rezerwy na zobowiązanie	–	–
Koniec okresu	3 874	3 553
Krótkoterminowe na dzień	3 874	3 553
Długoterminowe na dzień	–	–
	3 874	3 553

35.6. Naliczone zobowiązania z tytułu niewypłaconej premii

Spółka wypłaca pracownikom premię roczną, której wysokość jest uzależniona od stopnia realizacji zysku operacyjnego firmy. Zgodnie z postanowieniami Układu Zbiorowego Pracy (UZP), po zatwierdzeniu rocznych sprawozdania finansowego w terminie do 30 dni, Zarząd – po zasięgnięciu opinii Związków Zawodowych – podejmuje decyzję o wypłacie premii uznaniowej dla pracowników Spółki. W ciągu roku obrotowego Spółka tworzy rezerwę z tytułu premii rocznej w wysokości określonej w UZP, o ile Zarząd Spółki nie podejmie decyzji o jej nie tworzeniu. Spółka tworzy również rezerwę z tytułu premii dla kierowników projektów, wypłacaną po zakończeniu realizacji umowy.

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Początek okresu	7 296	7 095
Utworzenie rezerwy na zobowiązanie	418	6 560
Koszty wypłaconych świadczeń	(530)	(5 566)
Rozwiązanie rezerwy na zobowiązanie*	(6 066)	(793)
Koniec okresu	1 118	7 296
Krótkoterminowe na dzień	622	6 765
Długoterminowe na dzień	496	531
	1 118	7 296

* w 2017 roku Spółka dokonała rozwiązania niewykorzystanej rezerwy na premie od wyniku za 2016 rok w kwocie 5 948 tysięcy złotych. Decyzję o niewykorzystywaniu rezerwy Zarząd Spółki podjął po analizie sytuacji bieżącej Spółki oraz prowadzonego procesu restrukturyzacji kosztów działalności.

35.7. Rezerwa na koszty napraw gwarancyjnych

Rezerwy na naprawy gwarancyjne są tworzone w następstwie oszacowania spodziewanych i możliwych do oszacowania kosztów nadzoru, napraw, prac i robót gwarancyjnych związanych z zobowiązaniami kontraktowymi Spółki, wynikającymi z zakończenia realizacji umowy o usługę budowlaną.

	<i>31 grudnia 2017</i>	<i>31 grudnia 2016</i>
Początek okresu	19 653	11 925
Utworzenie rezerwy na zobowiązanie	13 466	17 996
Poniesione koszty napraw gwarancyjnych	(15 630)	(10 268)
Rozwiązanie rezerwy na zobowiązanie	–	–
Koniec okresu	17 489	19 653
Krótkoterminowe na dzień	13 217	13 936
Długoterminowe na dzień	4 272	5 717
	17 489	19 653

35.8. Zobowiązania z tytułu Programu Dobrowolnych Odejść

Zarząd RAFAKO S.A. w dniu 15 listopada 2016 roku podjął decyzję o uruchomieniu Programu Dobrowolnych Odejść dla pracowników RAFAKO S.A. Czas trwania programu ustalono na okres od 1 grudnia 2016 roku do 31 stycznia 2017 roku.

Celem Programu Dobrowolnych Odejść było dostosowanie poziomu, struktury i kosztów zatrudnienia w RAFAKO S.A. do sytuacji rynkowej w obszarze działania Spółki bez konieczności uruchamiania procedury zwolnień grupowych. Docelowo, programem mogło być objętych do 200 pracowników. Program adresowany był w szczególności do:

- pracowników w wieku emerytalnym,
- pracowników korzystających z uprawnień ochrony przedemerytalnej,
- pozostałych pracowników, spełniających określone w regulaminie programu warunki.

W ramach Programu Dobrowolnych Odejść 176 pracowników Spółki złożyło wnioski o objęcie programem. Pozytywnie rozpatrzono 128 wniosków, a ostateczne zobowiązania wynikające z realizacji założeń programu, na które została utworzona rezerwa w całości wpływająca na wynik za 2016 rok, wyniosły 7 622 tysiące złotych.

	<i>31 grudnia 2017</i>	<i>31 grudnia 2016</i>
Początek okresu	7 094	–
Utworzenie rezerwy na zobowiązanie	–	7 622
Poniesione koszty	(5 498)	(528)
Rozwiązanie rezerwy na zobowiązanie	–	–
Koniec okresu	1 596	7 094
Krótkoterminowe na dzień	1 443	5 634
Długoterminowe na dzień	153	1 460
	1 596	7 094

35.9. Rezerwa na koszty reorganizacji

W 2017 roku Zarząd Spółki podjął decyzję o przystąpieniu do kolejnego etapu reorganizacji RAFAKO S.A. Jednym z elementów przeprowadzanej reorganizacji jest ograniczenie liczby pracowników Spółki o 15,6% stanu osobowego RAFAKO S.A. Celem programu jest dostosowanie poziomu i kosztów zatrudnienia w Spółce do sytuacji rynkowej w obszarze działania Spółki. Łączna liczba pracowników, objętych zamiarem grupowego zwolnienia maksymalnie wyniesie 276 osób. W 2017 roku Spółka utworzyła rezerwę na koszty związane z procesem reorganizacji w kwocie 8 368 tysięcy złotych, które obejmowały m.in. odprawy, rekompensaty z tytułu utraty nagrody jubileuszowej itp.

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Początek okresu	-	-
Utworzenie rezerwy na zobowiązanie	8 368	-
Koniec okresu	8 368	-
Krótkoterminowe na dzień	8 368	-
Długoterminowe na dzień	-	-
	8 368	-

35.10. Zobowiązania z tytułu podatku dochodowego

Na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz na dzień 31 grudnia 2016 roku Spółka nie posiadała zobowiązań z tytułu podatku dochodowego.

Rozliczenia podatkowe oraz inne obszary działalności podlegające regulacjom (na przykład sprawy celne czy dewizowe) mogą być przedmiotem kontroli organów administracyjnych, które uprawnione są do nakładania wysokich kar i sankcji. Brak odniesienia do utrwalonych regulacji prawnych w Polsce powoduje występowanie w obowiązujących przepisach niejasności i niespójności. Często występujące różnice w opiniach co do interpretacji prawnej przepisów podatkowych zarówno wewnątrz organów państwowych, jak i pomiędzy organami państwowymi i przedsiębiorstwami, powodują powstawanie obszarów niepewności i konfliktów. Zjawiska te powodują, że ryzyko podatkowe w Polsce jest znacząco wyższe niż istniejące zwykle w krajach o bardziej rozwiniętym systemie podatkowym.

Rozliczenia podatkowe mogą być przedmiotem kontroli przez okres pięciu lat, począwszy od końca roku, w którym nastąpiła zapłata podatku. W wyniku przeprowadzanych kontroli dotychczasowe rozliczenia podatkowe Spółki mogą zostać powiększone o dodatkowe zobowiązania podatkowe.

W okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2017 roku w Spółce nie odbyły się kontrole podatkowe.

W okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2016 roku w Spółce nie odbyły się kontrole podatkowe.

36. Dotacje

Dotacje wykazane w sprawozdaniu finansowym na dzień 31 grudnia 2017 roku wyniosły 280 tysięcy złotych. Otrzymane dotacje dotyczą:

- działalności prewencyjnej Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń S.A., w ramach której spółka dofinansowała projekt, dostawy oraz instalację systemów detekcji i sygnalizacji gazu ziemnego dla dwóch pieców gazowych w RAFAKO S.A.; dotacja ma charakter pieniężny,
- projekt badawczy mający na celu opracowanie innowacyjnej elektrostatycznej metody ograniczenia emisji submikronowych cząstek stałych w spalinach i gazach odlotowych w szczególności ze źródeł zasilanych biopaliwami. (ELAGLON). realizowany ze środków Narodowego Centrum Badań i Rozwoju w ramach Programu Badań Stosowanych; dotacja ma charakter pieniężny,
- projekt badawczy "Układ metanowania CO₂ do magazynowania energii elektrycznej poprzez produkcję CO₂-SNG." projekt realizowany we współpracy z TAURON Wytwarzanie S.A., Instytut Chemicznej Przeróbki Węgla, Akademię Górniczo-Hutniczą, West Technology & Trading Polska Sp. z o.o. z Opola, EXERGON Sp. z o.o. z Gliwic, Instytut CEA z Francji oraz firmę Atmostat z Francji; dotacja ma charakter pieniężny,

- działalności prewencyjnej Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń S.A., w ramach której spółka dofinansowała projekt wyposażenia magazynu farb i lakierów w system detekcji węglowodorów w RAFAKO S.A.; dotacja ma charakter pieniężny,
- działalności prewencyjnej Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń S.A., w ramach której spółka dofinansowała projekt modernizacji i rozbudowy systemu monitoringu w RAFAKO S.A.; dotacja ma charakter pieniężny.
- działalności prewencyjnej Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń S.A. i InterRisk Towarzystwa Ubezpieczeń S.A. Vienna Insurance Group, w ramach której towarzystwa ubezpieczeniowe dofinansowują projekt poprawy bezpieczeństwa pożarowego w budynku produkcyjnym w RAFAKO S.A.; dotacje mają charakter pieniężny,
- projekt badawczy "Poligeneracyjny układ komunalny opalany biomasą i paliwami wtórnymi z odpadów." projekt realizowany we współpracy z firmami EXERGON Sp. z o.o. z Gliwic, TAURON Wytwarzanie S.A., Instytutem Chemicznej Przeróbki Węgla, firmą EQTEC z Hiszpanii, Instytut CEA z Francji oraz firmę Atmosstat z Francji; dotacja ma charakter pieniężny.

Rozliczenia z tytułu dotacji:

<i>Cel dotacji</i>	<i>Stan na 1 stycznia 2017</i>	<i>Zwiększenia w okresie</i>	<i>Odpisanie dotacji w pozostałe przychody operacyjne w okresie</i>	<i>Zwrot dotacji w okresie</i>	<i>Inne zmniejszenia dotacji w okresie</i>	<i>Stan na 31 grudnia 2017</i>
Modernizacja środków trwałych	196	–	(19)	–	–	177
Realizacja części projektu badawczego	325	729	(951)	–	–	103
	521	729	(970)	–	–	280

37. Emisja, wykup i spłata dłużnych i kapitałowych papierów wartościowych

W dniu 12 września 2017 roku Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy podjęło uchwałę nr 4 w sprawie podwyższenia kapitału zakładowego Spółki poprzez emisję nie mniej niż 1 (jednej) oraz nie więcej niż 42.500.000 (czterdzieści dwa miliony pięćset tysięcy) nowych akcji zwykłych na okaziciela serii K, z zachowaniem prawa poboru dla dotychczasowych akcjonariuszy, o wartości nominalnej 2 (dwa) złote każda.

W wykonaniu uchwały NWZA Zarząd RAFAKO SA w dniu 24 października 2017 roku podjął uchwałę, zgodnie z którą: i) cena emisyjna akcji serii K została ustalona w wysokości 4 zł (słownie: cztery złote) za jedną akcję; ii) 1 (słownie: jedno) jednostkowe prawo poboru uprawnia do objęcia 0,50040033204 akcji, a 1,99839995294 jednostkowych praw poboru uprawnia do objęcia 1 (słownie: jednej) akcji. Zarząd Spółki postanowił nie korzystać z upoważnienia do określenia ostatecznej sumy o jaką ma być podwyższony kapitał zakładowy Spółki, w związku z czym ostateczna liczba emitowanych akcji była równa maksymalnej liczbie przewidzianej w Uchwale.

W dniu 24 października 2017 roku PBG S.A. oraz FUNDUSZ INWESTYCJI POLSKICH PRZEDSIĘBIORSTW FUNDUSZ INWESTYCYJNY ZAMKNIĘTY AKTYWÓW NIEPUBLICZNYCH z siedzibą w Warszawie (dalej „FIPP FIZ AN”), zarządzany i reprezentowany przez Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych BGK S.A., uzgodniły warunki przeprowadzenia transakcji sprzedaży przez PBG oraz spółkę zależną, tj. Multaros Trading Company Limited z siedzibą na Cyprze („Multaros”) na rzecz FIPP FIZ AN jednostkowych praw poboru akcji serii K (dalej „JPP”) RAFAKO S.A., które będą przysługiwać PBG i Multaros w przypadku przeprowadzenia przez RAFAKO planowanej oferty publicznej. FIPP FIZ AN zamierzał nabyć wszystkie JPP, które przysługiwać będą PBG S.A. oraz część JPP, które przysługiwać będą Multaros. Po uzgodnieniu warunków transakcji, w dniu 24 października 2017 roku PBG, Multaros i FIPP FIZ AN zawarły umowę o współpracy dotyczącą RAFAKO S.A., stanowiącą porozumienie w rozumieniu art. 87 ust. 1 pkt 6) ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych. Na mocy oraz na warunkach wskazanych w porozumieniu strony zobowiązały się do współpracy w zakresie powoływania do rady nadzorczej RAFAKO S.A. osoby wskazanej przez FIPP FIZ AN tak długo, jak FIPP FIZ AN będzie posiadał akcje RAFAKO S.A. reprezentujące co najmniej 5% (tj. 5% + 1 akcja) ogólnej liczby głosów na walnym zgromadzeniu RAFAKO S.A.

W dniu 3 listopada 2017 roku Komisja Nadzoru Finansowego zatwierdziła prospekt emisyjny, który w formie elektronicznej został udostępniony na stronie internetowej Spółki.

W wyniku przeprowadzonej oferty należycie subskrybowanych i opłaconych zostało 42.500.000 akcji nowej emisji, wobec czego dokonano ich przydziału, a w tym: 35.107.416 akcji podmiotom, które złożyły zapisy w ramach wykonania prawa poboru i podmiotom, które złożyły zapisy dodatkowe oraz 7.392.584 akcji podmiotom, które złożyły zapisy w odpowiedzi na zaproszenie Zarządu Spółki. Wszystkie akcje oferowane w ramach emisji zostały objęte, tak więc wartość przeprowadzonej subskrypcji wyniosła 170 000 000 złotych (słownie: sto siedemdziesiąt milionów złotych).

W dniu 27 grudnia 2017 roku Sąd Rejonowy w Gliwicach Wydział X Gospodarczy KRS dokonał rejestracji nowego kapitału zakładowego Spółki w wysokości 254 863 996 złotych, zaś dnia 18 stycznia 2018 roku miało miejsce pierwsze notowanie akcji serii K na Giełdzie Papierów Wartościowych. Aktualną strukturę akcjonariatu zaprezentowano w nocie 32.

38. Wykorzystanie wpływów z emisji papierów wartościowych

Środki pieniężne pozyskane w drodze emisji akcji J w kwocie 89 225 tysięcy złotych, która miała miejsce w 2015 roku, zostały wykorzystane w 2017 roku na następujące cele:

- kaucje stanowiące zabezpieczenie nowych instrumentów finansowych w kwocie 22 588 tysięcy złotych,
- obsługę finansową związaną z realizacją nowych projektów w kwocie 7 914 tysięcy złotych,
- realizację prac badawczo-rozwojowych w kwocie 4 911 tysięcy złotych.

Środki pieniężne pozyskane w drodze emisji akcji K w kwocie 163 368 tysięcy złotych, która miała miejsce w 2017 roku, nie zostały jeszcze wykorzystane.

39. Zobowiązania z tytułu umów leasingu finansowego i umów dzierżawy z opcją zakupu

Na dzień 31 grudnia 2017 roku przyszłe minimalne opłaty leasingowe z tych umów oraz wartość bieżąca minimalnych opłat leasingowych netto przedstawiają się następująco:

	31 grudnia 2017		31 grudnia 2016	
	Opłaty minimalne	Wartość bieżąca opłat	Opłaty minimalne	Wartość bieżąca opłat
W okresie do 1 roku	1 814	1 696	2 499	1 616
W okresie od 1 do 5 lat	1 221	1 046	2 797	2 662
Minimalne opłaty leasingowe ogółem	3 035	2 742	5 296	4 278
Minus koszty finansowe	(293)	–	(1 018)	–
Wartość bieżąca minimalnych opłat leasingowych, w tym:	2 742	2 742	4 278	4 278
Krótkoterminowe	1 696	1 696	1 616	1 616
Długoterminowe	1 046	1 046	2 662	2 662

40. Zmiany pozycji pozabilansowych, informacje o udzieleniu przez jednostkę poręczeń kredytu, pożyczki lub udzieleniu gwarancji

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Należności z tytułu gwarancji bankowych otrzymanych w głównej mierze jako zabezpieczenie wykonania umów handlowych, w tym:	182 715	207 835
- od jednostek powiązanych	-	-
Należności z tytułu otrzymanych poręczeń, w tym:	-	-
- od jednostek powiązanych	-	-
Weksle otrzymane jako zabezpieczenie, w tym:	18 823	25 289
- od jednostek powiązanych	11 286	11 536
Akredytywy	46	655
	201 584	233 779

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Zobowiązania z tytułu gwarancji bankowych udzielonych w głównej mierze jako zabezpieczenie wykonania umów handlowych, w tym:	320 431	200 609
- na rzecz jednostek powiązanych	-	-
Zobowiązania z tytułu udzielonych poręczeń, w tym:	1 294 375	1 394 668
- na rzecz jednostek powiązanych	1 294 375	1 394 668
Weksle wydane pod zabezpieczenie, w tym:	15 076	6 952
- na rzecz jednostek powiązanych	-	2 000
Akredytywy	-	-
	1 629 882	1 602 229

W okresie 12 miesięcy 2017 roku spółka RAFAKO S.A. zanotowała wzrost poziomu zobowiązań warunkowych w kwocie 27 653 tysięcy złotych, który wynikał ze wzrostu poziomu udzielonych gwarancji. W okresie 12 miesięcy 2017 roku na zlecenie RAFAKO S.A. banki oraz instytucje ubezpieczeniowe udzieliły kontrahentom gwarancji, głównie z tytułu dobrego wykonania umowy, w kwocie 142 678 tysięcy złotych oraz gwarancji przetargowych, w kwocie 47 716 tysięcy złotych. Największą pozycję w tej grupie zobowiązań stanowi gwarancja dobrego wykonania umowy na kwotę 11 972 tysiące euro, wystawiona w maju 2017 roku. Zobowiązania z tytułu udzielonych poręczeń na dzień 31 grudnia 2017 roku wynosiły 1 294 375 tysięcy złotych. Największą pozycję w tej grupie zobowiązań stanowi poręczenie udzielone w dniu 16 kwietnia 2014 roku oraz 24 lutego 2016r. przez RAFAKO S.A. za zobowiązania jednostki zależnej E003B7 Sp. z o.o., z terminem obowiązywania do dnia 17 kwietnia 2028 roku, w związku z projektem na „Budowę nowych mocy w technologiach węglowych w TAURON Wytwarzanie S.A.– Budowa bloku energetycznego o mocy 910 MW na parametry nadkrytyczne w Elektrowni Jaworzno III – Elektrownia II”. Największą pozycją wśród gwarancji udzielonych, które wygasły w okresie 12 miesięcy 2017 roku była gwarancja dobrego wykonania umowy w kwocie 2 993 tysiące euro.

W okresie 12 miesięcy 2017 roku Spółka odnotowała spadek poziomu należności warunkowych otrzymanych głównie pod zabezpieczenie należytego wykonania umów w kwocie 32 195 tysięcy złotych, w tym spadek poziomu należności z tytułu otrzymanych gwarancji bankowych i ubezpieczeniowych w kwocie 25 120 tysięcy złotych, spadek poziomu należności z tytułu weksli w wysokości 6 466 tysięcy złotych oraz spadek należności z tytułu akredytyw otwartych na rzecz Spółki w wysokości 609 tysięcy złotych. Największą pozycję wśród gwarancji otrzymanych w okresie 12 miesięcy 2017 roku stanowi gwarancja dobrego wykonania umowy w kwocie 7 048 tysięcy złotych. Największą pozycją wśród gwarancji wygasłych w okresie 12 miesięcy 2017 roku stanowiła gwarancja dobrego wykonania umowy w kwocie 4 152 tysiące złotych.

41. Gwarancje

Na dzień 31 grudnia 2017 roku Spółka posiadała zobowiązania warunkowe wynikające z gwarancji bankowych i ubezpieczeniowych o łącznej wartości 320 431 tysięcy złotych, w tym:

Lp.	Bank/ubezpiaczyciel wystawiający gwarancje	Kwota gwarancji (w tys. PLN)	Przedmiot gwarancji
1.	AXA	808	należyte usunięcie wad i usterek
2.	ALLIANZ	10 282	dobrze wykonanie umowy, należyte usunięcie wad i usterek, zwrot zaliczki, udziału w przetargu,
3.	Euler HERMES	16 471	dobrze wykonanie umowy, należyte usunięcie wad i usterek, udziału w przetargu,
4.	ERGO HESTIA	67 896	dobrze wykonanie umowy, należyte usunięcie wad i usterek, zwrot zaliczki, udziału w przetargu,
5.	PKO BP	87 782	dobrze wykonanie umowy, należyte usunięcie wad i usterek, zwrot zaliczki, udziału w przetargu, retention, gwarancja zapłaty
6.	UNIQA	1 221	dobrze wykonanie umowy, należyte usunięcie wad i usterek, udział w przetargu
7.	WARTA	2 120	należyte usunięcie wad i usterek
8.	Generali	30 316	dobrze wykonanie umowy, należyte usunięcie wad i usterek, zwrot zaliczki, udział w przetargu
9.	InterRisk	22 473	dobrze wykonanie umowy, należyte usunięcie wad i usterek, udział w przetargu
10.	KUKE	81 062	dobrze wykonanie umowy, należyte usunięcie wad i usterek
	RAZEM	320 431	

Zabezpieczenie wierzytelności większości ubezpieczycieli wystawiających gwarancje finansowe na zlecenie Spółki stanowią weksle własne in blanco wraz z deklaracjami wekslowymi, natomiast wierzytelności banków zabezpieczone są głównie zabezpieczeniami wynikającymi z umowy LKW oraz kaucjami gotówkowymi.

42. Sprawy sporne, postępowania sądowe

42.1. Postępowanie sądowe o odszkodowanie od firmy Donieckobłenergo z siedzibą na Ukrainie

Istotnym postępowaniem prowadzonym przez RAFAKO S.A. jest postępowanie sądowe o odszkodowanie od firmy Donieckobłenergo z siedzibą na Ukrainie z powodu ostatecznego zaniechania realizacji budowy kotła przez Klienta. W dniu 6 sierpnia 2010 roku Spółka otrzymała wyrok Izby Sądowej do spraw gospodarczych Sądu Najwyższego Ukrainy, na mocy którego pozytywnie została rozpatrzona skarga kasacyjna złożona przez RAFAKO S.A. w dniu 2 marca 2010 roku i postanowiono utrzymać w mocy wyrok Donieckiego Apelacyjnego Sądu Gospodarczego z dnia 23 grudnia 2008 roku, w którym to orzeczeniu została zasądzona na rzecz RAFAKO S.A. tytułem odszkodowania, odsetek za zwłokę, kosztów sądowych i kosztów zastępstwa procesowego łącznie kwota 56,7 miliona hrywien, co w przeliczeniu stanowiło kwotę około 11,5 mln USD. Ze względu na niepewność skuteczności windykacji zasądzonej wierzytelności, RAFAKO S.A. nie ujęła powyższej kwoty w przychodach. Pełnomocnik RAFAKO S.A. poinformował, że w lipcu 2012 roku Sąd Gospodarczy okręgu Donieckiego wznowił rozpatrywanie sprawy ze względu na żądanie Donieckobłenergo uznania umowy z dnia 16 maja 1994 roku za nieważną. Zdaniem pełnomocnika nie ma żadnych nowych argumentów i dowodów dla uznania takiego żądania. Z uwagi na sytuację polityczną panującą na Ukrainie oraz na fakt, iż brak jest pełnej dokumentacji przedmiotowej sprawy w jednym z tamtejszych sądów, co razem wzięwszy uniemożliwia ochronę praw i interesów RAFAKO S.A. na drodze sądowej, Zarząd Spółki, po zapoznaniu się z opinią prawną w zakresie możliwości dalszego dochodzenia roszczeń od spółki Donieckobłenergo, podjął decyzję o zaniechaniu tegoż działania.

42.2. Postępowanie sądowe przeciwko spółce Mostostal Warszawa S.A.

Dnia 11 października 2016 roku jednostka dominująca złożyła w Sądzie Okręgowym w Gliwicach pozew przeciwko spółce Mostostal Warszawa S.A. o zapłatę kwoty w wysokości 8 042 475 złotych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 3 sierpnia 2016 roku, tytułem zwrotu 70% wartości kwot wstrzymanych na poczet zabezpieczenia należytego wykonania umowy. Złożenie pozwu uzasadnione było tym, że strony zakończyły definitywnie współpracę w ramach zawartego dnia 18 grudnia 2012 roku kontraktu podwykonawczego na projekt, dostawę i montaż rusztu, kotła i instalacji oczyszczania spalin dla dwóch linii ZTUO Szczecin (ostatecznie spółka RAFAKO S.A. złożyła oświadczenie o odstąpieniu od kontraktu podwykonawczego z winy Mostostal Warszawa S.A. dnia 7 lipca 2016 roku). W związku z zakończoną współpracą na tym projekcie, Mostostal Warszawa S.A. zobowiązany jest zwrócić wartość kwot wstrzymanych na poczet zabezpieczenia należytego wykonania kontraktu, ponieważ wygasła umowna przesłanka istnienia takiego zabezpieczenia. W dniu 19 października 2016 roku Sąd Okręgowy w Gliwicach wydał nakaz zapłaty, w którym uwzględnił w całości żądanie RAFAKO S.A. W dniu 25 listopada 2016 roku do ww. sądu wpłynął sprzeciw od nakazu zapłaty złożony przez Mostostal Warszawa S.A. W dniu 30 czerwca 2017 roku Sąd Okręgowy w Gliwicach zasądził na rzecz Spółki całość kwoty dochodzonej pozwem. Od wyroku sądu I instancji Mostostal Warszawa S.A. w dniu 28 sierpnia 2017 roku złożył apelację. W aktualnym stanie rzeczy, po złożeniu przez RAFAKO S.A. w dniu 5 października 2017 roku odpowiedzi na apelację, strony oczekują na wyznaczenie przez sąd terminu rozprawy. Na dzień 31 grudnia 2017 roku Spółka prezentuje tę należność sporną w kwocie 8 milionów złotych w pozycji „Pozostałe należności i rozliczenia międzyokresowe kosztów”. W ocenie kancelarii prawnej reprezentującej Spółkę w tym postępowaniu Mostostal Warszawa S.A. zobowiązany jest zwrócić wartość kwot zatrzymanych na poczet zabezpieczenia należytego wykonania. Mając na uwadze aktualny status postępowania sądowego i korzystny dla Spółki wyrok w I instancji, a także stanowisko kancelarii prawnej reprezentującej Spółkę, w ocenie Zarządu Spółki ryzyko związane z realizowalnością powyższego aktywa na dzień sporządzenia niniejszego sprawozdania finansowego jest minimalne w związku z czym nie został utworzony odpis aktualizujący wartość tej należności spornej.

42.3. Postępowanie sądowe przeciwko spółce Mostostal Warszawa S.A. oraz spółce Zakład Unieszkodliwiania Odpadów sp. z o.o.

Dnia 20 marca 2017 roku jednostka dominująca złożyła w Sądzie Okręgowym w Gliwicach pozew kierowany solidarnie przeciwko spółce Mostostal Warszawa S.A. oraz spółce Zakład Termicznego Unieszkodliwiania Odpadów sp. z o.o. o zapłatę kwoty w wysokości 13 136 446,57 złotych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 18 listopada 2016 roku z tytułu wystawionej faktury za zrealizowane przez Spółkę, a niezapłacone przez Mostostal Warszawa S.A. oraz Zakład Unieszkodliwiania Odpadów sp. z o.o. prace wykonane w ramach umowy podwykonawczej dotyczącej inwestycji ZTUO Szczecin. RAFAKO uznaje, że roszczenie jest zasadne, ponieważ prace zostały zrealizowane, na poparcie czego została przeprowadzona przez Spółkę stosowna inwentaryzacja prac i przekazana dłużnikom. W dniu 29 marca 2017 roku sąd wydał nieprawomocny nakaz zapłaty kwot dochodzonych pozwem. Pozwane spółki w dniu 19 kwietnia 2017 roku złożyły do sądu sprzeciwy od nakazu zapłaty. W dniu 27 lipca 2017 roku RAFAKO S.A. złożyło do sądu pismo procesowe, które oprócz odpowiedzi na sprzeciwy pozwanych spółek zawiera rozszerzenie powództwa o 3 021 268 złotych, do łącznej kwoty 16 157 215 złotych. Jak do tej pory w sprawie odbyła się w dniu 6 października 2017 roku jedna, wstępna rozprawa. Pozwane spółki złożyły do sądu odpowiedzi na pismo procesowe powoda z dnia 27 lipca 2017 roku, w którym zostało rozszerzone powództwo. Z uwagi na to, iż przedmiot sporu jest bardzo skomplikowany, trudno określić termin jego zakończenia. W ramach toczącego się postępowania sądowego Spółka uzyskała wgląd do inwentaryzacji zakresu zrealizowanych prac na tym projekcie wykonanej przez biegłego sądowego na zlecenie sądu rozpatrującego sprawę sporną pomiędzy Mostostalem Warszawa S.A. a Zakładem Termicznego Unieszkodliwiania Odpadów sp. z o.o. dotyczącą końcowego rozliczenia kontraktu po wypowiedzeniu umowy wykonawczej. Wyniki tej inwentaryzacji zostały porównane przez Spółkę do zakresu zinwentaryzowanego wewnątrznie przez RAFAKO S.A. i nie stwierdzono istotnych rozbieżności. W ocenie Spółki pozwane strony mogą kwestionować wysokość roszczenia RAFAKO (wycenionego przez Spółkę na bazie zinwentaryzowanego zakresu wykonanych prac i ustalonego kontraktowego wynagrodzenia za dany zakres), ponieważ roszczenie to będzie podlegało zasądzeniu przez sąd i może być finalnie uzależnione od wyników inwentaryzacji przeprowadzonej przez biegłego sądowego. Na dzień 31 grudnia 2017 roku Spółka prezentuje tę należność sporną, po uwzględnieniu ostrożnościowego odpisu aktualizującego, w kwocie netto 12 milionów złotych w pozycji „Pozostałe należności i rozliczenia międzyokresowe kosztów”. W ocenie kancelarii prawnej reprezentującej Spółkę w tym postępowaniu powództwo jest uzasadnione (szansa pozytywnego rozstrzygnięcia wynosi ok. 90%), natomiast ocena zasadności roszczenia co do jego wysokości jest uzależniona od wyników postępowania dowodowego, w tym zwłaszcza opinii biegłego sądowego. Mając na uwadze aktualny status postępowania sądowego, a także stanowisko kancelarii prawnej reprezentującej Spółkę, w ocenie Zarządu Spółki ryzyko związane z realizowalnością powyższego aktywa w wykazanej kwocie netto na dzień sporządzenia niniejszego sprawozdania finansowego jest minimalne.

43. Należności od jednostki powiązanej wynikające z zawartego układu

W okresie 12 miesięcy 2017 roku Spółka dokonała konwersji posiadanych należności od jednostki powiązanej PBG S.A. wynikających z układu na obligacje, co zostało szerzej opisane w nocie 26 niniejszego sprawozdania finansowego.

44. Informacje o podmiotach powiązanych

W okresie 12 miesięcy 2017 roku oraz w okresie 12 miesięcy 2016 roku Spółka nie zawierała istotnych transakcji z podmiotami powiązanymi na innych warunkach niż rynkowe.

Łączne kwoty transakcji z podmiotami powiązanymi za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2017 roku oraz za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2016 roku:

<i>Podmiot powiązany</i>		<i>Sprzedaż na rzecz podmiotów powiązanych za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2017 roku/31 grudnia 2016 roku</i>	<i>Zakupy od podmiotów powiązanych za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2017 roku/31 grudnia 2016 roku</i>	<i>Należności od podmiotów powiązanych na dzień 31 grudnia 2017 roku/31 grudnia 2016 roku</i>	<i>Zobowiązania wobec podmiotów powiązanych na dzień 31 grudnia 2017 roku/31 grudnia 2016 roku</i>
Podmioty dominujący:					
PBG S.A.	2017	821	4 635	30 054*	298
	2016	822	3 713	35 201*	1
Jednostki z Grupy Kapitałowej PBG S.A.:					
PBG oil and gas Sp. z o.o. (dawniej HBP DROGI Sp. z o.o.)	2017	82	1 983	10 502	149
	2016	94	37 153	9	1 260
PBG ERIGO Sp. z o.o.	2017	–	–	–	–
	2016	14	–	7	–
PBG ERIGO PROJEKT Sp. z o.o. PLATAN HOTEL SKA	2017	72	–	8	–
	2016	74	–	8	–
PBG DOM Sp. z o.o.	2017	8	–	1	–
	2016	–	–	–	–
Jednostki zależne:					
PGL-DOM Sp. z o.o.	2017	12	59	–	3
	2016	–	57	–	1
RAFAKO Engineering Sp. z o. o.	2017	959	17 106	2 107	8 778
	2016	1 018	6 638	1 046	2 176
RAFAKO Engineering Solution doo.	2017	–	715	–	61
	2016	–	3 189	–	2
RAFAKO Hungary Sp. z o.o.	2017	3 325	–	834	–
	2016	328	–	310	3

* obligacje od PBG S.A., które zostały opisane w nocie 26

<i>Podmiot powiązany</i>		<i>Sprzedaż na rzecz podmiotów powiązanych za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2017 roku/31 grudnia 2016 roku</i>	<i>Zakupy od podmiotów powiązanych za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2017 roku/31 grudnia 2016 roku</i>	<i>Należności od podmiotów powiązanych na dzień 31 grudnia 2017 roku/31 grudnia 2016 roku</i>	<i>Zobowiązania wobec podmiotów powiązanych na dzień 31 grudnia 2017 roku/31 grudnia 2016 roku</i>
ENERGOTECHNIKA ENGINEERING Sp. z o.o.	2017	70	8 587	10	1 562
	2016	151	8 768	6	1 364
E001RK Sp. z o.o.	2017	7	260	–	29
	2016	7	240	–	25
E003B7 Sp. z o.o.	2017	2 073	–	17 112	–
	2016	1 019	7	11 109	10
RENG-Nano Sp. z o.o.	2017	11	–	–	–
	2016	3	–	–	–
Podmioty powiązane osobowo:					
Fundacja PBG	2017	–	325	–	30
	2016	–	439	–	–
SWGK CONSULTING Sp. z o.o.	2017	–	138	–	–
	2016	–	59	–	–
Mostostal Energomontaż Gliwice S.A.	2017	–	–	–	–
	2016	–	–	–	102
BPIŁ Grzegorz Kiczor	2017	–	213	–	41
	2016	–	185	–	37
Dwór w Smółsku	2017	1	243	–	49
	2016	1	201	–	25
Corporate Finance & IT Sp. z o.o.	2017	–	–	–	–
	2016	251	–	27	–
FCS Business Solutions Sp. z o.o.	2017	2	–	–	–
	2016	2	–	–	–
Primesoft Sp. z o.o.	2017	–	–	–	–
	2016	–	–	–	73
SWGK Księgowość Sp. z o.o.	2017	–	500	–	124
	2016	–	–	–	–
MIKO-Tech Sp. z o.o.	2017	–	500	–	–
	2016	7	3 777	–	233
SWGK Podatki Sp. z o.o.	2017	–	80	–	–
	2016	–	–	–	–

<i>Podmiot powiązany</i>		<i>Sprzedaż na rzecz podmiotów powiązanych za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2017 roku/31 grudnia 2016 roku</i>	<i>Zakupy od podmiotów powiązanych za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2017 roku/31 grudnia 2016 roku</i>	<i>Należności od podmiotów powiązanych na dzień 31 grudnia 2017 roku/31 grudnia 2016 roku</i>	<i>Zobowiązania wobec podmiotów powiązanych na dzień 31 grudnia 2017 roku/31 grudnia 2016 roku</i>
Polimex-Mostostal S.A.	2017	–	–	–	117
	2016	–	39	–	137
Przedsiębiorstwo Inżynieryjne Czwiertnia Sp. z o.o.	2017	–	–	516	–
	2016	–	–	–	–
Izba Gospodarcza Energetyki i Ochrony Środowiska	2017	–	29	–	7
	2016	–	11	–	6

44.1. Jednostka dominująca Spółki

Na dzień sporządzenia niniejszego sprawozdania finansowego podmiotem dominującym RAFAKO S.A. jest spółka PBG S.A. Na dzień 31 grudnia 2017 roku PBG S.A. z siedzibą w Wysogotowie posiadała 33,32% akcji zwykłych Spółki (bezpośrednio posiadała 6,02% akcji, pośrednio 27,31% poprzez spółkę Multaros Trading Company Ltd.).

44.2. Wspólne przedsięwzięcia, w których Spółka jest współnikiem

Spółka nie prowadzi wspólnych przedsięwzięć.

44.3. Warunki transakcji z podmiotami powiązanymi

W okresie 12 miesięcy 2017 roku Spółka nie zawierała istotnych transakcji z podmiotami powiązanymi na innych warunkach niż rynkowe. Wszelkie transakcje z podmiotami powiązanymi są przeprowadzane na warunkach stosowanych przez Spółkę w relacjach gospodarczych z podmiotami niepowiązanymi. Wynagrodzenie ustalane jest najczęściej w drodze przetargu, ustalane są standardowe warunki płatności. Podmiot powiązany musi zapewnić wykonanie usługi zgodnie z dokumentacją, udzielić gwarancji na określony czas oraz przedstawić zabezpieczenie w postaci finansowej gwarancji dobrego wykonania umowy lub weksla in blanco. Wobec podmiotów powiązanych obowiązują również standardowe kary umowne, zapisy zabezpieczające zachowanie tajemnicy, własności przemysłowej, ubezpieczenia kontraktu, działania siły wyższej i rozstrzygnięcia ewentualnych sporów.

44.4. Transakcje z udziałem innych członków Zarządu i Rady Nadzorczej

W okresie sprawozdawczym i porównywalnym okresie sprawozdawczym nie udzielono pożyczek członkom Zarządu i Rady Nadzorczej Spółki.

W okresie sprawozdawczym i porównywalnym okresie sprawozdawczym Spółka nie prowadziła żadnych transakcji z członkami Zarządu i Rady Nadzorczej.

44.5. Akcje w posiadaniu członków organów zarządzających i nadzorujących

Ilość akcji Spółki będących w posiadaniu osób zarządzających i nadzorujących, a także ilość akcji i udziałów w jednostkach powiązanych ze Spółką, będących w posiadaniu osób zarządzających i nadzorujących, według stanu na 31 grudnia 2017 roku, przedstawia poniższa tabela:

	<i>Nazwa spółki</i>	<i>Łączna liczba akcji (udziałów)</i>	<i>Wartość nominalna akcji (udziałów) w złotych</i>
<i>Osoba zarządzająca</i>			
Edward Kasprzak	RAFAKO S.A.	3 000	6 000
Jarosław Dusiło	PBG S.A.	100	2
Tomasz Tomczak	PBG S.A.	3 250	65
<i>Osoba nadzorująca</i>			
Małgorzata Wiśniewska	PBG S.A.	3 279	65,58
Jerzy Wiśniewski	PBG S.A.	189 902 366	3 798 047,32

44.6. Udziały wyższej kadry kierowniczej w programie akcji pracowniczych

Spółka nie prowadzi programu akcji pracowniczych.

44.7. Wynagrodzenia wyższej kadry kierowniczej Spółki

	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2017</i>	<i>Okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2016</i>
Krótkoterminowe świadczenia pracownicze (wynagrodzenia i narzuty)	11 361	10 351
Nagrody jubileuszowe	16	31
Świadczenia po okresie zatrudnienia	141	–
Świadczenia z tytułu rozwiązania stosunku pracy	162	–
Łączna kwota kosztów z tytułu wynagrodzenia głównej kadry kierowniczej	11 680	10 382

Wynagrodzenie wypłacone członkom Zarządu oraz członkom Rady Nadzorczej Spółki za rok zakończony 31 grudnia 2017 roku przedstawiało się następująco:

dane w tysiącach złotych

	<i>Wynagrodzenie zasadnicze</i>	<i>Wynagrodzenie wypłacone w postaci nagród</i>	<i>Wynagrodzenie z pozostałych tytułów</i>
Zarząd	3 120	–	114
Agnieszka Wasilewska-Semail	720	–	45
Krzysztof Burek	600	–	5
Jarosław Dusiło	600	–	28
Edward Kasprzak	600	–	5
Tomasz Tomczak	600	–	31
Rada Nadzorcza	993	–	1 021
Jerzy Wiśniewski	240	–	600
Dariusz Sarnowski	195	–	–
Piotr Wawrzynowicz	–	–	181
Małgorzata Wiśniewska	108	–	240
Przemysław Schmidt	126	–	–
Adam Szyszka	108	–	–
Dariusz Szymański	108	–	–
Krzysztof Gerula	108	–	–
Razem	4 113	–	1 135

Wynagrodzenie wypłacone członkom Zarządu oraz członkom Rady Nadzorczej Spółki za rok zakończony 31 grudnia 2016 roku przedstawiało się następująco:

dane w tysiącach złotych

	<i>Wynagrodzenie zasadnicze</i>	<i>Wynagrodzenie wypłacone w postaci nagród</i>	<i>Wynagrodzenie z pozostałych tytułów</i>
Zarząd	3 120	1 248	191
Agnieszka Wasilewska-Semail	720	288	38
Krzysztof Burek	600	240	6
Jarosław Dusiło	600	240	8
Edward Kasprzak	600	240	5
Wiesław Różacki	–	–	103
Tomasz Tomczak	600	240	31
Rada Nadzorcza	1 008	–	1 344
Jerzy Wiśniewski	240	–	600
Dariusz Sarnowski	228	–	–
Piotr Wawrzynowicz	–	–	504
Małgorzata Wiśniewska	108	–	240
Przemysław Schmidt	108	–	–
Adam Szyszka	108	–	–
Dariusz Szymański	108	–	–
Krzysztof Gerula	108	–	–
Razem	4 128	1 248	1 535

45. Stanowisko Zarządu odnośnie możliwości zrealizowania wcześniej publikowanych prognoz

Spółka nie publikowała prognoz na 2017 rok.

46. Informacja o umowie z biegłym rewidentem lub podmiotem uprawnionym do badania sprawozdań finansowych za wyżej wymienione okresy

Poniższa tabela przedstawia wynagrodzenie podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych wypłacone lub należne za rok zakończony dnia 31 grudnia 2017 roku i 31 grudnia 2016 roku w podziale na rodzaje usług:

Rodzaj usługi	<i>Rok zakończony 31 grudnia 2017</i>	<i>Rok zakończony 31 grudnia 2016</i>
Obowiązkowe badanie jednostkowego i skonsolidowanego sprawozdania finansowego	235	200
Pozostałe usługi*	232	–
Razem**	467	200

* dotyczą wykonania uzgodnionych procedur zgodnie z KSUP 4400 w związku z powtórną emisją akcji

** odnosi się do Ernst & Young Audyty Polska spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowa

47. Cele i zasady zarządzania ryzykiem finansowym

Celem zarządzania ryzykiem finansowym RAFAKO S.A. jest ograniczenie zmienności generowanych przepływów pieniężnych oraz osiąganych wyników finansowych na podstawowej działalności biznesowej do akceptowalnego poziomu. Do głównych instrumentów finansowych z których korzystała Spółka należą: środki pieniężne, lokaty krótkoterminowe, transakcje wymiany walut, udzielone pożyczki, kredyt w rachunku bieżącym i obrotowym oraz umowy leasingu. Głównym zadaniem wspomnianych instrumentów jest wspomaganie i zabezpieczenie finansowe bieżącej działalności operacyjnej Spółki poprzez stabilizowanie i neutralizowanie ryzyk płynności finansowej, zmienności kursów walutowych i stóp procentowych, a także efektywną dystrybucję dostępnych środków finansowych. Pozostałe instrumenty finansowe – takie jak należności i zobowiązania z tytułu dostaw i usług – powstają w związku z prowadzeniem przez Spółkę bieżącej działalności biznesowej i są nieodłącznym jej elementem.

Spółka nie prowadzi obrotu instrumentami finansowymi. Wszystkie opisane w niniejszym rozdziale instrumenty mają charakter wspomagający bezpośrednio procesy biznesowe, wynikające z prowadzonej działalności podstawowej. Spółka nie dopuszcza do wykorzystania instrumentów finansowych w celach spekulacyjnych czy innych, niepowiązanych ściśle z podstawową działalnością operacyjną.

Najistotniejszym rodzajem ryzyka finansowego na jakie narażona jest Spółka jest ryzyko płynności, które zostało szeroko opisane w notcie 7 i 47.5.

47.1. Ryzyko stopy procentowej

Na dzień 31 grudnia 2017 roku Spółka posiadała aktywną umowę kredytową, w związku z czym ewentualne zmiany stóp procentowych stanowią ryzyko dla działalności RAFAKO S.A. Ryzyko związane ze zmianą stóp procentowych może oddziaływać na zmianę oprocentowania kredytu oraz depozytów posiadanych przez Spółkę. Wrażliwość tego rodzaju zmian wskazano w tabeli poniżej.

Ryzyko stopy procentowej – wrażliwość na zmiany

Poniższa tabela przedstawia wrażliwość wyniku finansowego brutto na racjonalnie możliwe zmiany stóp procentowych przy założeniu niezmienności innych czynników (lokaty, udzielone pożyczki, kredyt bankowy). Nie przedstawiono wpływu na kapitał własny Spółki.

	<i>Zwiększenie/ zmniejszenie o punkty procentowe</i>	<i>Wpływ na wynik finansowy brutto</i>
Okres zakończony dnia 31 grudnia 2017 roku		
PLN	+ 1%	831
EUR	+ 1%	547
USD	+ 1%	210
PLN	- 1%	(831)
EUR	- 1%	(547)
USD	- 1%	(210)
Okres zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku		
PLN	+ 1%	368
EUR	+ 1%	675
GBP	+ 1%	–
PLN	- 1%	(368)
EUR	- 1%	(675)
GBP	- 1%	–

47.2. Ryzyko walutowe

Istotnym rodzajem ryzyka finansowego, na które narażona jest Spółka jest ryzyko walutowe, które wynika ze zmian kursu walutowego, powodujących niepewność, co do przyszłego poziomu przepływów pieniężnych denominowanych w walutach obcych. Ekspozycja na ryzyko walutowe Spółki wynika z faktu, że znaczna część jej przepływów pieniężnych jest wyrażona w walutach obcych. Zmiany kursu PLN do walut obcych, szczególnie mające miejsce w krótkim okresie czasu i występujące z dużą dynamiką, mogą mieć istotny wpływ zarówno na rentowność realizowanych kontraktów denominowanych w walutach obcych, jak i poziom różnic kursowych liczonych od pozycji aktywów i zobowiązań wyrażonych w walutach obcych, a przeliczanych na PLN.

W minionym okresie ponad 16,0% zafakturowanych przychodów Spółki wyrażonych było w walutach obcych, przede wszystkim w EUR.

Strategia zarządzania ryzykiem walutowym stosowana przez Spółkę zakłada wykorzystanie w jak największym stopniu naturalnego zabezpieczenia. Spółka dąży do jak największego strukturalnego dopasowania przychodów i kosztów w tej samej walucie w ramach realizowanych kontraktów. Ekspozycja netto na ryzyko walutowe, która nie jest zabezpieczana w sposób naturalny, zabezpieczana jest w momencie zawierania transakcji w granicach od 30% do 70% szacowanej wartości ekspozycji netto, wyłącznie za pomocą zaakceptowanych typów instrumentów pochodnych. Na dzień 31 grudnia 2017 roku, Spółka posiada otwarte pozycje zabezpieczające na łączną kwotę 4 mln USD.

Z uwagi na wartość przewidywanych przychodów i kosztów i bieżącą strukturę ekspozycji walutowej netto Spółka nie podjęła decyzji dotyczącej zawierania nowych transakcji walutowych na kupno lub sprzedaż walut obcych w granicach wyznaczonych przyjętą polityką zabezpieczania ryzyka walutowego. Spółka okresowo dokonuje uaktualnienia wartości swoich pozycji walutowych i na ich podstawie podejmuje decyzje co do ich ewentualnego zabezpieczenia.

Poniższa tabela przedstawia wrażliwość wyniku finansowego brutto (w związku ze zmianą wartości aktywów i zobowiązań pieniężnych) na racjonalnie możliwe wahania przede wszystkim kursu EUR, GBP, SGD, USD przy założeniu niezmienności innych czynników.

	<i>Wzrost/spadek kursu waluty</i>	<i>Wpływ na wynik finansowy brutto</i>	<i>Wpływ na wynik finansowy netto</i>
31 grudnia 2017 – EUR	+10%	2 030	1 644
	-10%	(2 030)	(1 644)
31 grudnia 2017 – SGD	+10%	(47)	(38)
	-10%	47	38
31 grudnia 2017 – USD	+10%	2 153	1 744
	-10%	(2 153)	(1 744)

	<i>Wzrost/spadek kursu waluty</i>	<i>Wpływ na wynik finansowy brutto</i>	<i>Wpływ na wynik finansowy netto</i>
31 grudnia 2016 – EUR	+10%	8 673	7 025
	-10%	(8 673)	(7 025)
31 grudnia 2016 – GBP	+10%	2	2
	-10%	(2)	(2)
31 grudnia 2016 – CZK	+10%	3	2
	-10%	(3)	(2)

47.3. Ryzyko cen towarów

Spółka jest narażona na ryzyko wzrostu cen, szczególnie materiałów strategicznych dla jej działalności. Na poziom tego ryzyka znacząco wpływa sytuacja na światowych rynkach cen surowców – stali, metali szlachetnych, paliw i energii powodowana zarówno wahaniami kursów walut jak i koncentracją producentów zmierzającą do prowadzenia wspólnej kontroli cen. Strategia zarządzania ryzykiem cen towarów zakłada dążenie do zawierania kontraktów z poddostawcami materiałów i usług w walucie kontraktu głównego, lokowanie dostaw materiałów po stronie klienta, jak również zawieranie umów zakupowych w cenach stałych. Spółka nie zawiera wieloletnich umów z poddostawcami, zakres dostaw i dostawcy ustalani są indywidualnie w zależności od potrzeb.

47.4. Ryzyko kredytowe

Ryzyko kredytowe Spółki jest ściśle związane z prowadzeniem podstawowej działalności. Wynika ono z zawartych kontraktów handlowych i związane jest z potencjalnym wystąpieniem zdarzeń, które mogą przybrać postać niewypłacalności kontrahenta, częściowej spłaty należności lub istotnego opóźnienia w spłacie należności. Udzielanie klientom, tzw. kredytu kupieckiego jest aktualnie nieodłącznym elementem prowadzenia działalności gospodarczej, jednakże Spółka podejmuje szereg działań mających na celu zminimalizowanie ryzyk związanych z podjęciem współpracy z potencjalnie nierzetelnym klientem. Wszyscy klienci, którzy pragną korzystać z kredytów kupieckich, poddawani są procedurom wstępnej weryfikacji.

Klienci, którzy w opinii Spółki, na podstawie przeprowadzonej weryfikacji, nie są wiarygodni finansowo, są zobowiązani do przedstawienia odpowiednich zabezpieczeń finansowych, które minimalizują ryzyko niewypłacalności tych firm wobec Spółki.

Należności o podwyższonym poziomie ryzyka kredytowego zostały szczegółowo opisane w notach 42.

47.5. Ryzyko związane z płynnością

Spółka jest narażona na ryzyko płynności w przypadku niedopasowania struktury terminowej przepływów pieniężnych na realizowanych kontraktach. Spółka, ustalając warunki handlowe realizowanych umów, dąży do zapewnienia w maksymalnie możliwym zakresie tzw. „samofinansowania się” realizowanych kontraktów, co przy założeniu terminowego regulowania należności istotnie ogranicza ryzyko płynności. Nominalna wartość linii kredytowych, do których ma dostęp Spółka redukuje ewentualne negatywne zdarzenia związane z opóźnieniami w terminowym regulowaniu należności. Spółka korzysta od 2013 roku z zewnętrznych źródeł finansowania działalności. Dostępne limity kredytowe w bankach były wykorzystane w istotnym stopniu i były wystarczające do obsługi operacyjnej działalności Spółki.

Kwestia płynności finansowej Spółki (kontynuacji działalności) w odniesieniu do 2017 roku została szeroko opisana w nocie 7 niniejszego sprawozdania finansowego.

Tabela poniżej przedstawia zobowiązania finansowe Spółki na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz na dzień 31 grudnia 2016 roku wg daty zapadalności na podstawie przepływów umownych.

	<i>Na żądanie</i>	<i>Poniżej 3 miesięcy</i>	<i>Od 3 do 12 miesięcy</i>	<i>Od 1 roku do 5 lat</i>	<i>Powyżej 5 lat</i>	<i>Razem</i>
<i>31 grudnia 2017</i>						
Oprocentowane kredyty i pożyczki	–	–	98 568	–	–	98 568
Zobowiązania z tytułu leasingu	–	413	1 283	1 046	–	2 742
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz zobowiązania inwestycyjne	84 270	93 241	8 673	15 284	–	201 468
	84 270	93 654	108 524	16 330	–	302 778
<i>31 grudnia 2016</i>						
Oprocentowane kredyty i pożyczki	–	–	149 112	–	–	149 112
Zobowiązania z tytułu leasingu	–	401	1 264	2 613	–	4 278
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz zobowiązania inwestycyjne	20 605	78 631	22 086	12 636	166	134 124
	20 605	79 032	172 462	15 249	166	287 514

48. Instrumenty pochodne

Na dzień 31 grudnia 2017 roku Spółka posiadała nierozliczone transakcje walutowe typu forward. Są to transakcje sprzedaży USD w kwocie 4 mln USD.

Transakcje walutowe typu forward zostały zawarte w związku z postępowaniami przetargowymi denominowanymi w USD, w oparciu o warunki rynkowe nie odbiegające od warunków powszechnie stosowanych dla tego typu transakcji finansowych.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku Spółka nie posiadała innych rodzajów instrumentów pochodnych.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku Spółka nie posiadała nierozliczonych transakcji dot. pochodnych instrumentów finansowych.

49. Instrumenty finansowe

49.1. Wartość bilansowa klas i kategorii instrumentów finansowych

Wartość bilansową klas i kategorii instrumentów finansowych na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz na dzień 31 grudnia 2016 roku prezentują poniższe tabele.

Spółka prezentuje poszczególne kategorie i klasy instrumentów finansowych w wartości bilansowej, których wartość godziwa jest zbliżona do wartości bilansowej. Wartość księgową jest zbliżona do godziwej z powodu relatywnie krótkiego terminu zapadalności (dla pozycji krótkoterminowych), bądź dyskontowania rozrachunków długoterminowych.

<i>Kategorie i klasy aktywów finansowych</i>	<i>Wartość bilansowa 31 grudnia 2017</i>	<i>Wartość bilansowa 31 grudnia 2016</i>
Aktywa wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy	479	–
Jednostki uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych	–	–
Instrumenty pochodne	479	–
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	223	209
Udziały i akcje długoterminowe	223	209
Aktywa utrzymywane do terminu wymagalności	29 970	–
Obligacje długoterminowe	24 769	–
Obligacje krótkoterminowe	5 201	–
Pożyczki i należności	296 433	317 536
Należności z tytułu dostaw i usług	197 411	188 757
Należności z tytułu sprzedaży środków trwałych i wartości niematerialnych	–	185
Pozostałe należności*	82 381	82 012
Pożyczki udzielone	396	458
Inne aktywa finansowe długoterminowe	16 245	34 994
Inne aktywa finansowe krótkoterminowe	–	11 130
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	158 921	65 882
	486 026	383 627

* w tym: należności z tytułu kar umownych, należności sporne, oraz kaucje.

<i>Kategorie i klasy zobowiązań finansowych</i>	<i>Wartość bilansowa 31 grudnia 2017</i>	<i>Wartość bilansowa 31 grudnia 2016</i>
Zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy	–	–
Instrumenty pochodne	–	–
Zobowiązania finansowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	299 138	282 405
Kredyty i pożyczki	98 568	149 112
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług (w tym inwestycyjne)	200 570	133 293
Pozostałe zobowiązania finansowe	–	–
Zobowiązania z tytułu gwarancji, factoringu i wyłączone z zakresu MSR 39	2 742	4 278
Zobowiązania z tytułu leasingu i umów dzierżawy z opcją zakupu	2 742	4 278
	301 880	286 683

Na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz na dzień 31 grudnia 2016 roku Spółka posiadała następujące instrumenty finansowe wyceniane według wartości godziwej:

<i>31 grudnia 2017 roku</i>	<i>Poziom 1</i>	<i>Poziom 2</i>	<i>Poziom 3</i>
Aktywa wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy	–	479	–
Jednostki uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych	–	–	–
Instrumenty pochodne	–	479	–
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	223	–	–
Udziały i akcje długoterminowe	223	–	–
Zobowiązania finansowe wycenianie w wartości godziwej przez wynik finansowy	–	–	–
Instrumenty pochodne	–	–	–
<i>31 grudnia 2016 roku</i>	<i>Poziom 1</i>	<i>Poziom 2</i>	<i>Poziom 3</i>
Aktywa wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy	–	–	–
Jednostki uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych	–	–	–
Instrumenty pochodne	–	–	–
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	209	–	–
Udziały i akcje długoterminowe	209	–	–
Zobowiązania finansowe wycenianie w wartości godziwej przez wynik finansowy	–	–	–
Instrumenty pochodne	–	–	–

49.2. Pozycje przychodów, kosztów, zysków i strat ujęte w rachunku zysków i strat w podziale na kategorie instrumentów finansowych

Okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2017 roku	Kategoria zgodnie z MSR 39	Przychody /(koszty) z tytułu odsetek	Zyski /(straty) z tytułu różnic kursowych	Rozwiązanie / (utworzenie) odpisów aktualizujących	Zyski /(straty) z tytułu wyceny	Zyski / (straty) ze sprzedaży instrumentów finansowych	Dyskonto	Pozostałe	Razem
<i>Aktywa finansowe</i>									
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży (długoterminowe), w tym:	DDS	-	-	-	15	-	-	-	15
- akcje i udziały	DDS	-	-	-	15	-	-	-	15
Pozostałe aktywa finansowe (długoterminowe), w tym:		-	-	-	-	-	12	-	12
- należności z tytułu poręczenia		-	-	-	-	-	(416)	-	(416)
- należności od jednostek powiązanych	PiN	-	-	-	-	-	428	-	428
Pozostałe aktywa finansowe (krótkoterminowe), w tym:		3	(24)	-	-	-	-	-	(21)
- pożyczki krótkoterminowe	PiN	3	(24)	-	-	-	-	-	(21)
Należności z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe należności	PiN	530	(6 372)	(1 321)	-	-	(322)	-	(7 485)
- należności z tytułu dostaw i usług		6	(2 098)	(1 236)	-	-	(329)	-	(3 657)
- pozostałe należności		524	(4 274)	(85)	-	-	7	-	(3 828)
Walutowe kontrakty terminowe typu forward		-	-	-	479	360	-	-	839
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	PiN	251	(1 099)	-	-	-	-	-	(848)
Razem		784	(7 495)	(1 321)	494	360	(310)	-	(7 488)

Okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku	Kategoria zgodnie z MSR 39	Przychody /(koszty) z tytułu odsetek	Zyski /(straty) z tytułu różnic kursowych	Rozwiązanie / (utworzenie) odpisów aktualizujących	Zyski /(straty) z tytułu wyceny	Zyski /(straty) ze sprzedaży instrumentów finansowych	Dyskonto	Pozostałe	Razem
<i>Aktywa finansowe</i>									
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży (długoterminowe), w tym:	DDS	-	-	-	2	-	-	-	2
- akcje i udziały	DDS	-	-	-	2	-	-	-	2
Pozostałe aktywa finansowe (długoterminowe), w tym:		-	-	154 057	-	-	(878)	-	153 179
- należności z tytułu poręczenia		-	-	-	-	-	(396)	-	(396)
- należności od jednostek powiązanych	PiN	-	-	154 057	-	-	(482)	-	153 575
Pozostałe aktywa finansowe (krótkoterminowe), w tym:		5	15	-	-	-	-	-	20
- pożyczki krótkoterminowe	PiN	5	15	-	-	-	-	-	20
Należności z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe należności	PiN	786	1 978	(198)	-	-	161	-	2 727
- należności z tytułu dostaw i usług		4	1 410	(213)	-	-	142	-	1 343
- pozostałe należności		782	568	15	-	-	19	-	1 384
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	PiN	24	649	-	-	-	-	-	673
Razem		815	2 642	153 859	2	-	(717)	-	156 601

Okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2017 roku	Kategoria zgodnie z MSR 39	Przychody /(koszty) z tytułu odsetek	Zyski /(straty) z tytułu różnic kursowych	Rozwiązanie / (utworzenie) odpisów aktualizujących	Zyski /(straty) z tytułu wyceny	Zyski /(straty) ze sprzedaży instrumentów finansowych	Pozostałe	Razem
<i>Zobowiązania finansowe</i>								
Oprocentowane kredyty bankowe i pożyczki, w tym:	PZFWgZK	(2 578)	-	-	-	-	(916)	(3 494)
- pożyczki oprocentowane wg zmiennej stopy procentowej	PZFWgZK	(56)	-	-	-	-	-	(56)
- kredyty w rachunku bieżącym oprocentowane wg zmiennej stopy procentowej	PZFWgZK	(2 522)	-	-	-	-	(916)	(3 438)
Pozostałe zobowiązania finansowe, w tym:	PZFWgZK	(156)	(3)	-	-	-	-	(159)
- zobowiązania z tytułu leasingu finansowego i umów dzierżawy z opcją zakupu	PZFWgZK	(156)	(3)	-	-	-	-	(159)
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe zobowiązania finansowe	PZFWgZK	(855)	1 269	-	167	-	-	581
- zobowiązania z tytułu dostaw i usług		(86)	1 293	-	168	-	-	1 375
- pozostałe zobowiązania		(769)	(24)	-	(1)	-	-	(794)
Razem		(3 589)	1 266	-	167	-	(916)	(3 072)

Okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku	Kategoria zgodnie z MSR 39	Przychody /(koszty) z tytułu odsetek	Zyski /(straty) z tytułu różnic kursowych	Rozwiązanie / (utworzenie) odpisów aktualizujących	Zyski /(straty) z tytułu wyceny	Zyski /(straty) ze sprzedaży instrumentów finansowych	Dyskonto	Pozostałe	Razem
<i>Zobowiązania finansowe</i>									
Oprocentowane kredyty bankowe i pożyczki, w tym:	PZFWgZK	(3 193)	-	-	-	-	-	(876)	(4 069)
- pożyczki oprocentowane wg zmiennej stopy procentowej	PZFWgZK	(59)	-	-	-	-	-	-	(59)
- kredyty w rachunku bieżącym oprocentowane wg zmiennej stopy procentowej	PZFWgZK	(3 134)	-	-	-	-	-	(876)	(4 010)
Pozostałe zobowiązania finansowe, w tym:	PZFWgZK	(204)	(4)	-	-	-	-	-	(208)
- zobowiązania z tytułu leasingu finansowego i umów dzierżawy z opcją zakupu	PZFWgZK	(204)	(4)	-	-	-	-	-	(208)
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe zobowiązania finansowe	PZFWgZK	(846)	(1 140)	(241)	-	-	(819)	-	(3 046)
- zobowiązania z tytułu dostaw i usług		(133)	(1 114)	-	-	-	(814)	-	(2 061)
- pozostałe zobowiązania		(713)	(26)	(241)	-	-	(5)	-	(985)
		-	-	-	-	-	-	-	-
Razem		(4 243)	(1 144)	(241)	-	-	(819)	(876)	(7 323)

49.3. Ryzyko stopy procentowej

W poniższych tabelach przedstawiona została wartość bilansowa instrumentów finansowych Spółki narażonych na ryzyko stopy procentowej, w podziale na poszczególne kategorie wiekowe.

31 grudnia 2017 roku

<i>Oprocentowanie stałe</i>	<i><1 rok</i>	<i>1–2 lat</i>	<i>2-3 lat</i>	<i>3-4 lat</i>	<i>4-5 lat</i>	<i>>5 lat</i>	<i>Ogółem</i>
Lokaty długoterminowe	–	–	–	–	–	–	–
Lokaty krótkoterminowe	–	–	–	–	–	–	–
<i>Oprocentowanie zmienne</i>							
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	158 921	–	–	–	–	–	158 921
Udzielone pożyczki	396	–	–	–	–	–	396
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego i umów dzierżawy z opcją zakupu	1 696	794	249	3	–	–	2 742
Kredyty i pożyczki otrzymane	98 556	–	–	–	–	–	98 556
Pożyczki otrzymane	12	–	–	–	–	–	12
	259 581	794	249	3	–	–	260 627

31 grudnia 2016 roku

<i>Oprocentowanie stałe</i>	<i><1 rok</i>	<i>1–2 lat</i>	<i>2-3 lat</i>	<i>3-4 lat</i>	<i>4-5 lat</i>	<i>>5 lat</i>	<i>Ogółem</i>
Lokaty długoterminowe	–	–	–	–	–	–	–
Lokaty krótkoterminowe	–	–	–	–	–	–	–
<i>Oprocentowanie zmienne</i>							
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	65 882	–	–	–	–	–	65 882
Udzielone pożyczki	458	–	–	–	–	–	458
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego i umów dzierżawy z opcją zakupu	1 665	1 609	811	193	–	–	4 278
Kredyty i pożyczki otrzymane	149 112	–	–	–	–	–	149 107
	217 117	1 609	811	193	–	–	219 730

Oprocentowanie instrumentów finansowych o zmiennym oprocentowaniu jest aktualizowane w okresach poniżej jednego roku. Odsetki od instrumentów finansowych o stałym oprocentowaniu są stałe przez cały okres do upływu terminu zapadalności/wymagalności tych instrumentów. Pozostałe instrumenty finansowe Spółki, które nie zostały ujęte w powyższych tabelach, nie są oprocentowane i w związku z tym nie podlegają ryzyku stopy procentowej.

50. Zatrudnienie

Przeciętne zatrudnienie w Spółce w okresie styczeń – grudzień 2017 roku kształtowało się na poziomie 1 812 osoby.

Szczegółowy opis zmian w strukturze zatrudnienia został zaprezentowany w Sprawozdaniu z działalności Spółki RAFAKO S.A. w 2017 roku w punkcie III.4.

51. Zdarzenia następujące po zakończeniu okresu sprawozdawczego

Po zakończeniu okresu sprawozdawczego nie miały miejsca żadne zdarzenia, które miałyby wpływ na wynik finansowy RAFAKO S.A.

W dniu 3 stycznia 2018 roku Zarząd RAFAKO S.A. otrzymał od Funduszu Inwestycji Polskich Przedsiębiorstw Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych z siedzibą w Warszawie („Fundusz”) zawiadomienie, że w wyniku zarejestrowania w dniu 22 grudnia 2017 roku przez Sąd Rejonowy w Gliwicach, X Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego podwyższenia kapitału Spółki (dokonanego poprzez emisję 42.500.000 akcji serii K), Fundusz przekroczył 5% ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu Spółki.

W dniu 9 stycznia 2018 roku Komisja Nadzoru Finansowego zatwierdziła aneks nr 2 do prospektu emisyjnego Spółki („Aneks nr 2”) sporządzonego na potrzeby oferty publicznej 42.500.000 akcji zwykłych na okaziciela serii K o wartości nominalnej 2 zł (dwa złote) każda („Akcje Nowej Emisji”), oferowanych z zachowaniem prawa poboru dotychczasowych akcjonariuszy oraz ubieganiem się o dopuszczenie i wprowadzenie 84.931.998 jednostkowych praw poboru, do 42.500.000 praw do Akcji Nowej Emisji oraz do 42.500.000 Akcji Nowej Emisji do obrotu na rynku podstawowym Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie S.A.

Aneks nr 2 został sporządzony w związku z zawarciem w dniu 29 grudnia 2017 r. przez Spółkę, będącą członkiem konsorcjum, warunkowej umowy na realizację budowy dwóch bloków parowych opalanych węglem w Indonezji na wyspie Lombok (2x50 MW). Szczegółowe informacje dotyczące podpisania oraz warunków powyższej umowy zostały podane do publicznej wiadomości przez Spółkę w raporcie bieżącym z dnia 29 grudnia 2017 r. (RB 66/2017).

Aneks nr 2 zostanie udostępniony do publicznej wiadomości w sposób w jaki został udostępniony prospekt emisyjny Spółki, tj. w formie elektronicznej na stronie internetowej Spółki (www.rafako.com.pl) oraz dodatkowo, w celach informacyjnych, na stronie internetowej Powszechnej Kasy Oszczędności Banku Polskiego S.A. Oddział - Dom Maklerski PKO Banku Polskiego w Warszawie (www.dm.pkobp.pl) oraz na stronie internetowej Trigon Domu Maklerskiego S.A. (www.trigon.pl).

W dniu 9 stycznia 2018 r., Zarząd RAFAKO S.A. powziął informację o Oświadczeniu Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych S.A. („KDPW”) nr 27/2018 z dnia 9 stycznia 2018 r. w sprawie rejestracji papierów wartościowych w depozycie papierów wartościowych, w którym KDPW postanowił dokonać rejestracji w depozycie papierów wartościowych prowadzonym przez KDPW 42.500.000 (czterdzieści dwa miliony pięćset tysięcy) akcji zwykłych na okaziciela serii K Spółki o wartości nominalnej 2 zł (dwa złote) każda, wyemitowanych na podstawie uchwały nr 4 Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia Spółki z dnia 12 września 2017 r. oraz nadać im kod ISIN: PLRAFAK00018, pod warunkiem podjęcia decyzji przez spółkę prowadzącą rynek regulowany, tj. Giełdę Papierów Wartościowych w Warszawie S.A. („GPW”) o wprowadzeniu tych akcji do obrotu na rynku regulowanym, na którym zostały wprowadzone inne akcje Spółki oznaczone ww. kodem ISIN.

Zarejestrowanie akcji zwykłych na okaziciela serii K Spółki w depozycie papierów wartościowych prowadzonym przez KDPW nastąpi w związku z zamknięciem kont prowadzonych dla zbywalnych praw do akcji oznaczonych kodem PLRAFAK00091, w terminie 3 dni od otrzymania przez KDPW decyzji o wprowadzeniu ww. akcji do obrotu na rynku regulowanym, na który zostały wprowadzone inne akcje Spółki oznaczone ww. kodem ISIN, nie wcześniej jednak niż w dniu wskazanym w tej decyzji jako dzień wprowadzenia tych akcji do obrotu na tym rynku regulowanym.

W dniu 16 stycznia 2018 roku Zarząd Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie S.A. („GPW”) podjął następujące uchwały:

1. uchwałę nr 40/2018 w sprawie wyznaczenia ostatniego dnia notowania na Głównym Rynku GPW praw do akcji zwykłych na okaziciela serii K Spółki, w której Zarząd GPW wyznaczył na 17 stycznia 2018 r. dzień ostatniego notowania 42.500.000 (czterdziestu dwóch milionów pięciuset tysięcy) praw do akcji zwykłych na okaziciela serii K Spółki, o wartości nominalnej 2 zł (dwa złote) każda, oznaczonych przez krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A. („KDPW”) kodem PLRAFAK00091;
2. uchwałę nr 41/2018 w sprawie dopuszczenia i wprowadzenia do obrotu giełdowego na Głównym Rynku GPW akcji zwykłych na okaziciela serii K Spółki, w której Zarząd GPW:
  - a. stwierdził, że dopuszczonych do obrotu giełdowego na rynku podstawowym jest 42.500.000 (czterdzieści dwa miliony pięćset tysięcy) akcji zwykłych na okaziciela serii K Spółki o wartości nominalnej 2,00 zł (dwa złote) każda („Akcje Serii K”); oraz
  - b. postanowił wprowadzić z dniem 18 stycznia 2018 r. do obrotu giełdowego na rynku podstawowym Akcje Serii K, pod warunkiem dokonania przez KDPW w dniu 18 stycznia 2018 r. rejestracji Akcji Serii K i oznaczenia ich kodem PLRAFAK00018.

W dniu 18 stycznia 2018 roku Spółka otrzymała następujące zawiadomienia:

1. zawiadomienie złożone w trybie w art. 19 ust. 1 Rozporządzenia MAR o nabyciu akcji Spółki przez Panią Agnieszkę Wasilewską – Semail – osobę pełniącą obowiązki zarządcze w RAFAKO, tj. Prezesa Zarządu Spółki;
2. zawiadomienie złożone w trybie w art. 19 ust. 1 Rozporządzenia MAR o nabyciu akcji Spółki przez Pana Jarosława Dusiło – osobę pełniącą obowiązki zarządcze w RAFAKO, tj. Wiceprezesa Zarządu Spółki;
3. zawiadomienie złożone w trybie w art. 19 ust. 1 Rozporządzenia MAR o nabyciu akcji Spółki przez Pana Edwarda Kasprzaka – osobę pełniącą obowiązki zarządcze w RAFAKO, tj. Wiceprezesa Zarządu Spółki.

W dniu 18 stycznia 2018 roku Dział Operacyjny Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych S.A. („KDPW”) wydał komunikat, w którym poinformowano, że zgodnie z uchwałą Zarządu KDPW nr 27/2018 z dnia 9 stycznia 2018 roku, w dniu 18 stycznia 2018 roku nastąpiła rejestracja 42.500.000 (czterdziestu dwóch milionów pięciuset tysięcy) akcji zwykłych na okaziciela serii K o wartości nominalnej 2 zł (dwa złote) każda, oznaczonych kodem PLRAFAK00018.

Dnia 16 lutego 2018 roku Spółka podała do publicznej wiadomości:

1. łączną wysokość kosztów, które zostały zaliczone do kosztów emisji akcji serii K, ze wskazaniem wysokości kosztów według ich tytułów:
  - a) przygotowanie i przeprowadzenie oferty: 6 039 tysięcy złotych,
  - b) sporządzenie prospektu emisyjnego z uwzględnieniem kosztów doradztwa: 573 tysięcy złotych,
  - c) promocja oferty: 20 tysięcy złotychłączna wysokość kosztów: 6 632 tysięcy złotych.
2. Metodę rozliczenia powyższych kosztów w księgach rachunkowych Spółki: rozliczenie kosztów emisji Akcji Serii K w księgach odbyło się poprzez zmniejszenie nadwyżki wartości emisyjnej wyemitowanych akcji nad ich wartością nominalną.
3. Sposób ujęcia powyższych kosztów w sprawozdaniu finansowym Spółki: koszty te zostaną ujęte w sprawozdaniu finansowym w pozycji "Nadwyżka ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej".
4. Średni koszt przeprowadzenia subskrypcji przypadający na jednostkę papieru wartościowego objętego subskrypcją: 0,16 złotych.

W dniu 20 lutego 2018 roku Pan Krzysztof Burek złożył rezygnację z funkcji Wiceprezesa Zarządu Spółki, jednocześnie Rada Nadzorcza powołała na stanowisko Wiceprezesa Zarządu Spółki, Pana Karola Sawickiego.

W dniu 21 lutego 2018 roku spełnił się jeden z dwóch warunków zawieszających umowę zawartą pomiędzy konsorcjum, w skład którego wchodzi Spółka oraz PT. ReKayasa Industri z siedzibą w Indonezji jako Lider Konsorcjum („Konsorcjum”) z PT. PLN (PERSERO), JALAN TRUNOJOYO BLOK M I/135, KEBAYORAN BARU, JAKARTA 12160, INDONESIA („Zamawiający”), której przedmiotem jest budowa dwóch bloków parowych w Indonezji na wyspie Lombok (2x50 MW) („Umowa”). Spełnienie się warunku zawieszającego- wejście w życie pakietu finansowania- nastąpiło poprzez zawarcie umowy kredytu przez Zamawiającego z Bankiem Gospodarstwa Krajowego (BGK), która to umowa została objęta ochroną ubezpieczeniową przez Korporację Ubezpieczeń Kredytów Eksportowych S.A. (KUKE), (BGK i KUKE S.A. wchodzi w skład Grupy Polskiego Funduszu Rozwoju). Drugi z warunków Umowy- potwierdzenie przez Zamawiającego przekazania Terenu Budowy, nie został do dnia publikacji niniejszego sprawozdania finansowego spełniony.

Elering AS z siedzibą w Tallinie wybrała ofertę RAFAKO jako najkorzystniejszą w postępowaniu przetargowym dotyczącym budowy „pod klucz” dwóch tłoczni gazu: Paldiski i Puiatu w Estonii. Wartość oferty Spółki to łącznie około 50 mln EUR netto (tj. około 210 mln PLN). Procedura przetargowa przewiduje 14-sto dniowy termin na składanie wyjaśnień lub ewentualnych odwołań, po którym możliwe będzie podpisanie przez RAFAKO umowy wykonawczej na realizację zadania. Do realizacji zadania wykorzystany zostanie potencjał Grupy, jak również lokalni partnerzy. Wykonanie tłoczni jest częścią inwestycji dotyczącej budowy gazociągu Balticconnector, która odgrywa istotną rolę w strategii bezpieczeństwa energetycznego Finlandii oraz Unii Europejskiej. Balticconnector umożliwi integrację w ramach Unii Europejskiej systemów przesyłowych takich krajów jak: Finlandia, Estonia, Łotwa, Litwa i Polska oraz pozwoli na dywersyfikację źródeł dostaw gazu.

W dniu 27 marca 2018 roku Zarząd RAFAKO S.A. podjął uchwałę o likwidacji oddziału w Turcji z siedzibą w Ankarze.

Niniejsze sprawozdanie finansowe Spółki zostało zatwierdzone do publikacji w dniu 5 kwietnia 2018 roku uchwałą Zarządu RAFAKO S.A. z dnia 5 kwietnia 2018 roku.

Podpisy:

5 kwietnia 2018 roku	Agnieszka Wasilewska-Semail	Prezes Zarządu	.....
5 kwietnia 2018 roku	Jarosław Dusiło	Wiceprezes Zarządu	.....
5 kwietnia 2018 roku	Edward Kasprzak	Wiceprezes Zarządu	.....
5 kwietnia 2018 roku	Karol Sawicki	Wiceprezes Zarządu	.....
5 kwietnia 2018 roku	Tomasz Tomczak	Wiceprezes Zarządu	.....
5 kwietnia 2018 roku	Jolanta Markowicz	Dyrektor Departamentu Rachunkowości i Podatków – Główny Księgowy	.....